

پہا یوں نامہ گلبدین گیم

پبلشر

راے صاحب لالہ رام و پال اگروالہ - الہ آباد

یا ہتمام کے - بی اگروالہ - تشانتی پریس الہ آباد میں طبع ہوا

۱۹۲۹ء

قیمت فی جلد - ۱۰/-

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

حکم شدہ بود کہ آنچہ از واقعہ فرودس مسکانی و حضرت جنت
 آشتیانی میدانتہ باشد بنویسد۔ وقتے کہ حضرت فرودس مسکانی از دارالفنا
 بدارالبقا خراسیدند این حقیر ہشت سالہ بود و بیان واقعہ شاید کہ ترک بخاطر
 مانده بود۔ بنا بر حکم بادشاہی آنچہ شنیدہ و بخاطر بود نوشتہ میشود۔
 در اول این جزو از واقعہ حضرت بادشاہ بابام نوشتہ میشود۔ اگر چہ
 در واقعہ نامہ حضرت بادشاہ بابام این سخنان مذکور است۔ بنا بر تہمیناً و تبرکاً
 نوشتہ میشود۔

از زمان حضرت صاحب قرآنی تا زمان حضرت فرودس مسکانی
 از سلاطین ہاضیہ ہیکس برابر ایشان تردوات نکرده۔ در وازدہ سالگی

لے کلرہ دعائے یا تقویٰ مراد سائندشاہ بارلے کلرہ دعائے یا تقویٰ مراد سائندشاہ ہماہوں۔ لے وہ ہیس کی ولادت
 کے وقت دو تارے یعنی زہرہ شتری پاس پاس آگئے ہوں۔

بادشاہ شہزادہ و تباریح پنجم شہر رمضان المبارک سنہ ۹۰۰ھ میں منصف و رخصتہ و لکشا
اندجان کہ پاسے تخت ولایت فرغانہ است۔ خعلبہ خواندہ۔ مدت یازدہ
سالہ کمال درالکے ماوراءالنہر باسلاطین چغتئیہ و تیموریہ واوزبکیہ جنگھاوتروا
نمودہ اندکہ زبان قلم از شہرح تعداد آن عاجز و قاصر است۔ و آنقدر محنت و لگات
کہ درباب جماعتگیری بحضرت ماروسے نمودہ۔ کم کس راروسے نمودہ باشند۔ و آن
قدر دلیری و مردانگی و تحمل کہ با سختی معارک و ممالک ماروسے نمودہ۔ از کم
پادشاہے منقول است۔ دونوبت بصرہ شہر شہر فتح فرمائے کہ وہ مرتبہ اول حضرت
پادشاہ بابام دو از دہ سالہ بودہ اند۔ و مرتبہ دوم نوزدہ سالہ بودہ اند۔ و مرتبہ
سوم بیست دو و سالہ بودہ اند۔ و شش ماہہ قبل شدہ اند و مثل سلطان
حمین میرزا باقر عمومی ایشان در خراسان بودہ اند۔ با ایشان کمک فرستاد
و سلطان محمود خان در کاشغر بودند کہ طغائے ایشان باشند۔ ایشان نیز
کمک فرستادند۔ چون مدد و معاونت از بیچ جائزیدہ مایوس شدند۔
دین طور وقت شاہی بیگ خاں گفتہ فرستاد کہ اگر خازندہ و یک خواہر
خود را ہن نسبت کیندیان ناوشما صلح شود و رالطہ اتحاد و بیجا باشد۔

۱۵ ہز کے پار۔ چونکہ دریائے جیحون کے پار ایران ہے۔ اس لئے اہل عرب ایران کو ماوراءالنہر کہتے ہیں۔
۱۶ معارک۔ جمع ہو کر کی۔ رانی کے میدان۔ ۱۷ ممالک جمع مملکت کی۔ خطرہ کی جگہیں۔ ۱۸ گراہوا۔ مجاہد
ہیں کیا ہوا۔ ۱۹ طغائے ماموں۔

آخر ضرورت شد خازا زاده بیگم را بخان مذکور نسبت کرده خود برآمدند۔ باد و صد
کس سپاہ و در کشت چپان و در پاسے آنها چاروق۔ ایلیک لار بہدہ چویاق
باین طور حال بے یراق توکل بجزرتما حتی سبحانہ کردہ متوجہ بدخشانات
و کابل شدہ۔

در قند زوید بخشانات لشکر و مردم خسرو شاہ بودند۔ آمدہ حضرت بابا دشا
بابام را نلاز دست کردہ۔ با وجود گناہان کہ بد کردہ۔ مانند یا ایستہ تمیر زارا
شہید کردہ و سلطان مسعود میرزا را اسیل کشیدہ بودند و این سردو میرزا عموزاہ
بادشاہ بابام بودہ اند۔ و قبل از آن کہ عبور آن حضرت در ایام قزاقیہ مالولایت
اواقفہ بود۔ از ضرورت رفتہ بودند۔ بمخضلیہا و در شمشیرہا آن حضرت را
از ولایت خود بدر کردہ بود۔ و حضرت بادشاہ کہ مفہوم مردی و مردی و مردی
بودہ اند۔ اصلاً و قطعاً در مقام انتقام آن نشدند و فرمودہ اند کہ از جہاں
و طلا آلات ہر چند کہ دلش خواہد بردارو۔ و پنج شش قطار شستر و پنج
شش استر بار ہماہر بردہ بصحت و سلامت رخصت یافتہ بخراسان فرستہ

لہ شانہ۔ موٹو ہ۔ تلہ قبا۔ لانا کر تہ تلہ ایک قسم کا ترکی جو تلہ (ترکی لفظ ہے) ہاتھ میں ہے۔
شے لئے ہوئے تلہ عصا ڈنڈے تلہ بدخشانکی زمین شے غلماں کے قریب ایک ملک ہے۔
تلہ نیل کی سلائی آنکو نہیں پھیر دینا یعنی اندھا کر دینا۔ تلہ قزاق ترکی میں کا سگ کو کہتے ہیں جو خاز
بدوش قوم ہے۔

و حضرت بادشاہ متوجہ کابل شدند۔

در آن وقت شکر کابل محمد مستقیم پسر زوالنون ارغون کے پدر کلان نامید
بیگم بود داشت۔ کابل را بعد از وفات الغ بیگ میرزا عبد الرزاق میرزا
گرفته و آن میرزا عبد الرزاق مذکور سموزادہ بادشاہ بود۔

بادشاہ بدولت پکابل آمدند۔ دوسہ روز قلعگی شد و بعد از چند روز لہجہ
قول کابل را پسندگان حضرت بادشاہ سپردہ با مال و اسباب خود بقصد مصاپیش
پدر خود رفت۔

فتح کابل در او فرماہ ربیع الثانی سنہ ۹۱۵ھ منصدودہ بود۔ بعد از میر
شدن کابل پنگش رفتند و یکبارہ لہجہ کردہ پکابل آمدند۔

و حضرت خانم کہ والدہ حضرت بادشاہ باشند۔ در شش روز تپا کردہ
از عالم فانی بدرا بقار حلت نمودند۔ و در باغ نوروزی حضرت خانم ماندند۔
صاحبان باغ کہ مردم و تحصیل اکٹہ باشند۔ یکہزار تنگہ مشقالی دادہ گذاشتند۔

درین اثنا فرمانہاے سلطان حسین میرزا کیا آمدند کہ ما خیاں جنگ
باوزبکست واریم۔ اگر شما ہم بیاید بسیار خوبست۔ حضرت آکبغنی را از خدا

لہ بمعنی تلمذ بند مونا۔ لہ (یہ نقطہ ترکی ہے) معنی۔ حملہ کرنا۔ دبا و کرنا۔ لہ (عربی لفظ ہے) آورده۔
ساتھ کے لوگ لہ یہ لفظ اصل میں آگ ہے۔ اشارہ خانزادہ بیگم کی طرف ہے جو شاہنشاہ بابر کی بیشرہ
اور گلبدن بیگم کی چچی تھی۔ لہ ترکوں کی ایک قوم۔

می طلبیدند۔ عاقبت الامر بسوئے ایشان روانہ گشتند۔ در اثنا سے طے طریق
 خبر آمد کہ سلطان حسین میرزا شاد تھار شدند۔ امراء حضرت بادشاہ بجرمن رسائی
 کہ چون سلطان حسین میرزا شاد تھار شدند۔ مناسب آست کہ برگشتہ بکابل
 باید رفت۔ حضرت فرمودند کہ چون اس مقدار راہ آمدہ ایم کم میرزا خضر اپنی نمود
 بر برویم عاقبت الامر متوجہ خراسان شدند۔ چون از تشریف آوردن بادشاہ کہ
 میرزایاں شنیدند ہر ہمہ ہاستقبال روان شدند۔ غیر بدیع الزماں میرزا کہ
 بر تروق بیگ و ذوالنون بیگ کہ امراء سلطان حسین مرزا بودند چنین گفتند
 کہ چون بادشاہ از بدیع الزماں میرزا خردا ند پانزدہ سالہ۔ مناسب چنان است
 کہ بادشاہ زانو زدہ در یابند۔ درین اثنا قاسم بیگ گفتہ کہ بسال خردا ند آتا جوہ
 کلان را زبرائے آنکہ چند مرتبہ بضرب شمشیر فتح سمرقند کردہ آمد۔ آخر چنین قرار
 دادند کہ یک مرتبہ بادشاہ زانو زدہ در یابند۔ بدیع الزماں میرزا از جہت تعظیم
 بادشاہ پیش آمدہ در یابند۔ در این اثنا بادشاہ از دور آمدند۔ میرزا غافل بودند کہ
 قاسم بیگ فطہ حضرت بادشاہ را گرفتہ کشیدہ بار تروق بیگ و ذوالنون بیگ
 گفت کہ قرار چنین دادہ بودند کہ میرزا پیش در آمدہ در یابند۔ درین اثنا
 میرزا با اضطراب تمام پیش در آمدہ حضرت بادشاہ را دریافتند۔

و چند روزی کہ در خراسان بودند میرزایان ہر کدام تکلیف میرزایانی

اے شاد تھار ایک بڑا مسخر اور نہایت کساد جانور سیہ محاورہ کے طور پر ہا شاد ہوں
 کے فوت ہونے کو شکار ہونے سے تعبیر کرتے ہیں ۱۵ تو یہ ہنگیز خاں کے قواعد سنت و رسم

می نمودند و جشنهای می کردند و تمامی باغات و محلات را سیر می نمودند
سیرزایان تکلیف زستان نمودند که توقف نمایند که بعد از زستان با دوز
جنگ می کنیم۔ اما اصلاً قطعاً نتوانستند بجنگ قرار داد۔

مدت هشتاد و سال خراسان را سلطان حسین سیرزآبادان و معمور
ساخته بود۔ اما سیرزایان تا شش ماه نتوانستند که جاسے پدیر را نگاه دارند۔
و چون بادشاه ایشان را بچوایند بخت خرج و خراجات ایشان
جاها تعیین نموده بودند و به بهانه دیدن آنجسا با بجان کابل
روان شدند۔

دوران سال برف بسیار باریده بود۔ راهها غلط کردند۔ حضرت
وقاسم بیگ از براس نزدیک راه۔ این راه را اختیار نموده بودند و والد
امرائے دیگر گنگایش داده بودند۔ چون که گفته امرامانہ کردند این
بهریک تغافل کرده۔ میرفتند۔ حضرت وقاسم بیگ سح پسران
خود تا سه چهار روز برف دور کرده راه را تیار می کردند و مردم لشکر از
عقب میگذشتند۔ باین روش تا بغور بند رسیدند و در اینجا از هزارهائے
باغی بحضرت در خورده جنگ کردند۔ از گاؤ و گوسفند بسیار و اشیائے
بیشمار از مردم هزاره بدست مردم بادشاه افتاد و باولجہ بچند متوجه
کابل شدند۔

در پائے سنار کہ رسیدند۔ شنیدند کہ سیرزا خان و میرزا محمد حسین
 کورگان باقی شده اند و کابل را قبل دارند۔ یوم کابل حضرت بادشاہ
 فرمانہائے ولداری و دلاسامی نوشته فرستادند کہ مردانہ باشید ما ہم
 آمدیم در بلالے کوہ بیی ماہ روی آتش خواہم انداخت و تا ہم در بالائے
 خزانہ خانہ آتش اندازید تا دانیم کہ از آمدن ما خبر دار شده اید۔ وقت
 صبح از آنجانب شما و از این جانب ما مقابلہ غنیم خواہیم شد۔ اما آمدن
 مردم قلعہ حضرت جنگ کردہ و فتح کردہ بودند۔

سیرزا خان در خانہ والدہ خود کہ خانہ بادشاہ بودند۔ پنهان شدند
 آخر خانم پسر خود را آوردہ۔ گناہ طلبیدند۔ و سیرزا محمد حسین در خانہ کوچ
 خود کہ خانہ خود بادشاہ بود۔ از دہم جان خود را در مفرش انداخت۔
 خدیو نگارے را گفت کہ بر بند۔ حاجت الامر مردم بادشاہے خبر دار شدہ
 سیرزا محمد حسین را از مفرش بر آوردہ پیش بادشاہ آوردند۔ حاجت الامر
 حضرت بخاطر خانہائے خود گناہ سیرزا محمد حسین را بخشیدند۔ و بخانہ
 خالی خانہائے خود بدستور سابق آمد و رفت ہر روزہ و رعایت خاطر
 بیشتر از بیشتر میکردند تا عنبار خاطر کلفت بخاطر خانہائے نشینید و در
 ساحت جاو جاگیر تعیین نمودند۔

۱۷ یعنی۔ زودہ شدہ کپڑے رکھنے کا بس

وکابل را از قبل میرزاخان خلاص ساخت خدائے تعالیٰ بایشان
 ارزانی داشت۔ و در آن وقت بیست و سه ساله بود و دو بیچ فرزند کے
 نداشتند و در آرزوے فرزند بسیار بودند۔ و در ہفتدہ سالگی از عائشہ
 سلطان بیگم دختر سلطان احمد میرزا۔ دخترے تولد شدہ بود و در سہ ماہگی
 فوت شد۔ و گرفتار کابل خدائے تعالیٰ مبارک کردہ کہ ہمشدہ فرزند شد۔
 اول از آن کہ ماہم بیگم بابت۔ حضرت ہمایون بادشاہ و بارہ بول
 میرزا و مہر جہان بیگم و ایشان دولت بیگم و فاروق میرزا۔
 دیگر معصومہ سلطان بیگم دختر سلطان احمد میرزا۔ در حین زائیدن
 فوت شد۔ نام مادر را بدختر نامید۔

واز گلرخ بیگم کامران میرزا و عسکری میرزا و شاہرخ میرزا
 و سلطان احمد میرزا و گلخانہ بیگم۔
 و از دلدار بیگم گلرنگ بیگم و گلچہرہ بیگم و ہندال میرزا و گلبدن بیگم
 و آلور میرزا۔

غرض کہ گرفتار کابل را اشگون گرفتہ بودند کہ ہمہ فرزندان در کابل
 شدہ اند غیر دو بیگم کہ در خواست شدہ اند مہر جہان بیگم از ماہم بیگم
 و گلرنگ بیگم از دلدار بیگم۔
 تولد حضرت ہمایون بادشاہ کہ پسر گلان حضرت فرہدوس بکائی زند۔

ولادت مبارک ایشان در شب شنبه چهارم ذی قعدہ ۹۱۳ھ
 نہ صد و سیزوہ۔ در ارتکاب کابل در وقت کہ آفتاب در برج حوت بود
 تولد شدند۔ در ہمان سال حضرت فردوس مکانی خود را فرمودند بہ
 امرا و سائر الناس کہ مرا بابر بادشاہ گوئید والد او ایل قبل از تولد
 حضرت ہمایون بادشاہ میرزا بابر دوسوم و ہر سوم بودند بلکہ ہمہ بادشاہ
 زاد ہا کے را میرزا می گفتند و در سال تولد ایشان خود را بابر بادشاہ
 گو یابند۔ تاریخ تولد حضرت جنت آشیانی سلطان ہمایون خان یافتہ
 اند و دیگر شاہ فیروز قدر یافتہ اند۔

و بعد از تولد فرزندان خیر آمد کہ شاہی بیگ خان راشاہ
 اسماعیل گشت۔

حضرت بادشاہ کابل را بنا صر میرزا دادہ نمود ایل و عیال
 و فرزندان کہ ہمایون بادشاہ دہر جہان بیگم و پاربول میرزا و معصومہ
 سلطان بیگم و میرزا کامران باشند۔ پھراہ گرفتہ متوجہ سمرقند شدہ اند
 و بامداد شاہ اسماعیل فتح سمرقند کردند۔ و تا ہشت ماہ تمامی ماوراالنہر
 در تحت تصرف ایشان بود۔ و از ناسو افغی برادران و مخالفین اہل
 منغل در کول ملک از ہمہ پیدا کنند خان شکست یافتند و متواستند

راہ بمعنی۔ قلعہ۔ لکن آسان کہ بارہ ہمایون میں سے ایک مرتبہ سے لفظی معنی پچھو۔

دوران ولایت بود، پس جانب بدخشان و کابل متوجہ شدند،
 و دیگر خیال ماوراءالنہر از سر بدر کردند و در سن ۹۲۵ھ نہ صد و ۵
 ولایت کابل میسر شدہ بود۔

دایم درین ہوس بودند کہ در ہندستان در آئند و راست را تھو
 اصرار و تامل و افسی برادران میسر و سخر نمی شد آخر الوقت کہ برادران رفتند
 و از امر ایام بہچو کسے نہ اند کہ خلافت مقصود ایشان توانند حکایتے کرد۔
 در ۹۲۵ھ نہ صد و بیست و پنج بچور را بچنگ در دوسہ گڑھی گرفتند
 و مردم بچور را قتل عام کردند۔

دو روز مذکور ملک منصور یوسف زئی کہ پدرا افغانی آغاچہ باشد
 آمدہ حضرت را ملازمت کرد۔ حضرت بادشاہ و خورش افغانی آغاچہ را
 گرفتہ در عقد خود آور دند و ملک منصور را رخصت دادند۔ واسپ
 و سر و پائے بادشاہانہ عنایت فرمودند کہ رفتہ مردم و رعایا وغیرہ را
 آوردہ بوطن ہائے خود آبادان سازد۔

وقاسم بگ کہ در کابل بود عرضہ داشت فرستاد کہ شہزادہ
 نژو لڈ شد۔ کبشگون فتح ہند و تحت املش گستاخی کردہ نوشتہ ام
 ویکر بادشاہ صاحب اند۔ ہرچہ رضائے ایشان۔ بادشاہ در ساعت
 لہ گھڑی کاٹکارا ہوا ہے۔

میرزا ہندال نام نہادند۔

و بعد فتح بجزو بجانب بہیرہ روان شدند و در بہیرہ آمدند و نالان
نکرده الامان دادہ چهار لک شاہرخی گرفتہ بمردم لشکر بعد از توکرتقسیم کردہ
متوجہ کابل شدند۔

درین اثنا از مردم بدخشان عرضہ داشت آمد کہ میرزا خان
فوت شد۔ میرزا سلیمان خورد و سال و اوڑیک نزدیک۔ فکر این
ولایت بکنید کہ مبادا بدخشان از دست برو۔ تا فکر بدخشان کردن
والدہ میرزا سلیمان میرزای مذکور را گرفتہ آو۔ دہ بود۔ حضرت بادشاہ
حب المدعا و خاطر خواہ ایشان جائے نشست و جاگیر پد تقسیم
نمودند و بدخشان را بہ ہالیون بادشاہ دادند۔ ہالیون بادشاہ متوجہ
آنصوبہ گشتند۔

حضرت بادشاہ و اکم ہم متعاقب بہ بدخشان رفتند و چند روزے
بایکدیگر ہم گذرانند۔ حضرت ہالیون بادشاہ آنجا ماندند و بادشاہ بابام و
اکم بکابل آمدند۔

و بعد چند گاہ متوجہ قلات و قندھار شدند و در ساعت کہ قلات
رسیدند فتح کردہ متوجہ قندھار شدند۔ و مردم قندھار تا یکنیم سال در قلعہ
بندہ می بودند۔ بعد یکنیم سال بکنگ و جدل بسیار قندھار را بجنایت انہی

فتح نمودند و زربار بسیار بدست افتاده و سپاہی و مردم لشکر زربار و شتر مار
بخش کردند و قندھار را بمیرزا کامران دادند۔ و نمود متوجہ کابل
شدند۔

روز جمعہ ۱۰ صفر ۹۳۲ھ نہ صدوسی و دو کہ آفتاب در برج
قوس بود۔ پیش خانہ بر آورده از پشتہ یک سنگ گذشتہ در جنگ و یہ یعقوب
نزول اجلال فرمودند۔ دیگر از آنجا مقام کردند و روز دیگر کوچ کوچ
متوجہ ہندستان شدند۔

داز نہ نہ صدوسی و پنج درین ہفت ہشت سال چہ مرتبہ لشکر
بجانب ہندوستان کہ کردہ اند و ہر مرتبہ دلایتی و پرگنہ نشین می نموده اند
مثل بہیرہ و بچور و سیالکوٹ و دیپالپور و لاہور وغیرہ تا آنکہ مرتبہ
پنجم روز جمعہ ۱۰ صفر ۹۳۲ھ نہ صدوسی و دو از دیہ یعقوب نزول
اجلال کوچ کوچ متوجہ ہندوستان شدند و لاہور و سرہند و ہر
ولایت کہ در سر راہ بود فتح کردند۔ بتاریخ ہشتم ماہ رجب روز جمعہ
۱۰ صفر ۹۳۲ھ در پانی پت بساطان ابراہیم بن سلطان سکندر بن بہلول
لودی جنگ صفت کردہ و عنایت الہی غالب آمدند۔ و سلطان ابراہیم
در آن جنگ کشتہ گشتہ۔ و این فتح محض از عنایت الہی بود۔ از برائے

یہ خانگی پہلی تاریخ ہے ایک پہاڑی کا نام ہے۔ سنگہ جگہ اصل میں گل گاہ تھا معنی باغ۔ جن مرزا

انگہ سلطان ابراہیم یک لک و ہشتاد ہزار سوار داشت و تاج ہزار پنج
صد زنجیر فیل ست۔ و لشکر حضرت بادشاہ خود مع سو و اگر و نیک و
بد و نازدہ ہزار کس بودہ و سپاہی کار آمد فی ہمائش شش ہفت
ہزار کس بود۔

دخترانہ پنج بادشاہ بدست ایشان افتاد و ہمہ را بخش کردند
درین اثناء امرائے ہندوستان عرض کردند کہ در ہندوستان عیب
است تخرینہ بادشاہان ماضی را خرچ کردن بلکہ خزینہ را اضافہ
نمودہ جمع کنند و حضرت بر عکس آن کردند کہ تمامی خزینہ
ہا را بخش کردند۔

و خواجہ کلان بیگ چند مرتبہ رخصت کاہل طلبیدند کہ مزاج
من بہوائے ہند موافق نیست۔ اگر رخصت شو و چند گاہ در کاہل
آنجا باشم و حضرت بجدائی خواجہ اصلاً و قطعاً راضی نہ بودند۔ آخر
چون دیدند کہ خواجہ بسیار مبالغہ دارند رخصت داوند و فرمودند کہ
چون میر وید تحفہ و ہدیہ ہند را کہ از فتح سلطان ابراہیم بدست افتادہ
بہ ولی نعمتان و ہمیشہ ما و اہل حرم بہ خواہم فرستیم۔ ہمراہ برید و مفصل

لہ نیک و بد سے اچھے بڑے بڑے چھوٹے ہر قسم کے لوگ مراد ہیں۔
نیک ولی نعمتان۔ مراد گلبدن کی تہی یا بھوپتی سے

نوشتہ سید ہیتم۔ از روئے مفصل تقسیم نماند۔ و گویند کہ در باغ و دیوانہ خانہ
ہر کدام بیگمان سراپردہ و چادر با علی رہ برزند۔ و معرکہ خوبی کردہ
و سجدہ شکر حق سبحانہ بجا آورند کہ فتح کلی روئے نمودہ و بہر شکستہ
بدین تفصیل رسانند۔ یک پاتر خاصہ از پاتران سلطان ابراہیم
بابک رکیبی طلا پر جو اہر و لعل و مر و ارید و یا قوت و الماس و زمر و
غیر روزہ و زبرجد و عین الہر۔ و در خواجہ پنچہ صد فی پراشرفی و در دو خوان
دیگر شاہ ہرنی ہر جنسے پارچہ ماسے تو قوز تو قوز کہ چہار خوان دیک رکیبی
دیک پاتر دیک رکیبی جو اہر و ہر یک خوان از ہر جنس و اشرفی و شاہ
رخمی کہ حکم کردہ بود و رکیبی جو اہر و ہمان پاتر کہ بہ ولی نعمتان خود
پیشکش کردہ ام بردہ گذرانند و دیگر پیشکش کردہ ام آہنار و عقب
آن گذرانند۔ و خواہران و فرزندان و حرمان و خویشاوندان
و بیگمان و آغما و انگما و کوکما و آغہ چہ باو ہمہ دعا گوین از جو اہر
و اشرفی و شاہ رخمی و پارچہ جدا جدا میدہند۔ از روئے مفصل بدین
ترتیب دادند۔ تا سہ روز در باغ و دیوانہ خانہ مذکور خوشحالی و معرکہ
داشتند۔ سرافراز گشتند و بدعا و دولت حضرت فاتحہ خواندہ۔
و خوشحال شدہ سجدات شکر بجا آوردند۔

و بدست خواجہ کلان بیگ بہ عمومی عس یک اشرفی کلان

بوزن سه سیر بادشاهی که پانزده سیر هند باشد و بخواجه گفته بودند
 اگر عس از شما پرسد که حضرت بادشاه بمن چه فرستاده است خواهی
 گفت که یک اشرفی - و چون فی الحقیقه یکے بوده تعجب کرده
 تا سه روز کا بید - حکم بود که اشرفی را سوراخ کرده و پیش را بسته
 و در گردنش انداخته درون حرم فرستید بجز دیک اشرفی سوراخ کرده
 و در گردنش انداخته از گران طرفه بے طاقتی و اضطراب و خوشحالی
 بیکر دو به دو دست اشرفی را گرفته طرقلیها میکرد که کس اشرفی را بگیرد
 و از بیگان هم هر کدام ده و از ده اشرفی دادند تا قریب هفتاد و هفتاد
 اشرفی شد -

و بعد از آمدن خواجه گلان بیگ بکابل - در آنکه جایان بادشاه و همه
 سیرزایان و سلطانان و امر از خزانها بخش کردند - و باطراف و جوانب و
 ولایتها فرمانهای بتا کید فرستادند که هر کس که در ملازمت ما بیاید رعایتها
 کلی خواهم کرد و علی الخصوص آنها که پدر و آبا و اجداد را فرزند
 کرده اند - اگر بیایند در فراخوار انعامات خواهند یافت - و از نسل صاحب
 قران یا چنگیز خانی هر که باشد متوجه در که ما کرد و حتی سحانه مالک هندستان
 را بما عطا کرده بیابند تا دولت را بهم بینیم -

و از دختر سلطان ابوسعید میرزا هفت بیگ آمده بودند - گوهر شاد بیگم

و فخر جهان بیگم و خدیجہ سلطان بیگم و بدیع الجلال بیگم و آق بیگم و سلطان بخت
 دزنیب سلطان خانم و دختر تغائی بادشاہ سلطان محمود خان
 و محب سلطان خانم و دختر الاچہ خان تغائی حور و حضرت بادشاہ بود
 قصہ مختصر بہ بیگمان و خانمان نودرشش کس بودند۔ ہمہ آہنا
 جائے و جاگیر و انعامات خاطر خواہ تعیین کردند۔

و مدت چہار سال کہ در آگرہ بودند ہر روز جمعہ پدیدن عہد
 خود میرفتند۔ یک روز ہوا بغایت گرم بود و حضرت اکلم گفتند کہ ہوا
 بغایت گرم است۔ اگر یک جمعہ زوید پچہ شود؟ بیگمان ازین
 سخن نخواہند رنجید۔ بادشاہ با اکلم گفتند ما ہم از تو عجیب
 است کہ این سخنان بگوئی۔ دختر آن حضرت ابو سعید سلطان
 میرزا کہ از پدر و درادران خود جدا شدہ اند۔ سن اگر خاطر
 جوئی ایشان تکلم چون شود؟

بخواجہ قاسم معمار حکم کردند۔ خدمتہ خوبت میفرمایم و آن
 آنت کہ عہدائے ماہر کارے و با مہمے در در سخنانہ داشتہ
 باشد۔ بجان و دل خود خدمات در سخنانہ ولی نعمتان را
 بتقدیم رسانی۔

و در آگرہ ازوئے آب عمارتہا فرمودند و خانہ سنگین

کہ خلوت خانہ ایشان میانہ حرم و باغ و در دیوان خانہ ہم خانہ سنگین راست کردہ بودند و در میانہ خانہ حوض و چہار حجرہ در چہار برج خانہ و در کنار دریا پوکت سی راست کردہ بودند۔ و در دھولپور ہم از یک پارہ سنگ حوض وہ در وہی فرمودہ بودند و می گفتند کہ ہر گاہ این حوض تیار شود بشراب پر خواہم کرد۔ چون قبل از جنگ رانا سنگا کہ از شراب توبہ کردہ بودند بشربت لیمون پر کردند۔ بعد از فتح سلطان ابراہیم بعد از یکسال رانا از طرف مندو (ہندو) پیدا شد بلشکر بچہ۔

از امر او راجہا و رانا ہر کہ ام کہ آمدہ حضرت بادشاہ را ملازمت کردہ بودند۔ ہر ہمہ باغی شدہ برانا رفتہ پیوستند تا کول جلالی و سنبھل و راہری ہمہ پر گنہارائے و راجہا و افغانان باغی شدند۔ قریب دو لک سوار جمع شدہ۔

درین ولامحمد شریف بنیم با مردم لشکر گفتہ کہ مناسب دولت آنت کہ حضرت بادشاہ جنگ نہ کنند۔

۱۷۔ وہ عمارت جسکی چھت پر چاروں طرف دروازے ہوں۔

کہ ستارہ سگڑیلیدوز در برابر است۔ لشکر بادشاہی را عجیب
 حیرانی دست داد و بسیار متفکر و متامل شدند و اظهار بے
 ولی می نمودند و مردم لشکر را چوں باین حسالت دیدند
 ملاحظہ کلی نمودند چون غنیمت نزدیک رسیدند پیرس که مخالف
 سبارک ایشان رسید این بود کہ جمیع اہر او خوانین و
 سلاطین و وضع و شریعت و صغیر و کبیر کہ از گرسختگان و
 باغی آنچه مانده بودند باقی را حکم فرمودند کہ جمع شوند
 ہر یک جمع شدہ آمدند۔ فرمودند کہ بیچ پیدا کنند کہ سیارہ
 او وطن و شہر مالوت ما چند ماہ راہ است۔ خدا از آن
 روز ننگدارد کہ اگر مردم شکست خوردند۔ نمود بانکہ
 ما کجا و وطن و شہر ما کجا کہ کار ب مردم اجنبی و بگمانہ می افتد
 پس همان بہتر کہ خود را باین دو شقی قرار باید داد کہ اگر غنیمت
 را می کشیم غازی می شویم و اگر کشتہ می شویم۔ شہید
 می شویم۔ بہر دو تقدیر ہیو و ما است و در چہ عظمی و مرتبہ علیا است
 ہمہ یک دل شدہ قبول کردند۔ بزبان طلاق و مصحف گوید
 خوردند و فاتحہ خواندند و گفتند۔ یا دشاہ انشاء اللہ تعالیٰ

لہ۔ آٹھ آٹھ ستاروں سے کجا ہو جائے کہ اہل ایران بہت متوجس خیال کرتے ہیں۔

تاریخ در جان و در بدن خواهد بود۔ در جان سپاری و جان
نثاری خود را معاف نمیداریم۔

وقیل از جنگ رانا سنگا بہ دوروز پچیسر حضرت پادشاہ
از شراب توبہ کردہ بودند۔ بلکہ از جمیع مناہی توبہ کردند۔ و بخت
موافقت و متابعت چہار صد جوان نامی کہ دعویٰ مردانگی
و یکدلی و یک جہتی می نمودند۔ در آن مجلس بطفیل حضرت
پادشاہ آنها نیز توبہ کردند و جمیع آلات مناہی و طلا آلات
و نقرہ آلات از ہسیالہ و صراحی و غیرہ ہمہ را شکست
بفقر و مساکین بخش کردند۔

و فرمانہا باطراف و جوانب بتاکید تمام فرستادند
کہ از بائع و تمغاوزگاہہ حیوانات و تکلیفات نامشروع ہمہ
را معاف کردیم۔ کہ بیخ احد سے و فرد سے ہزار حسرت بحال آمد
و رفت سو اگر و غیرہ نرسانہ و گدار نہ تا ہرقہ الحال و قارغ
البال آمد و رفت نمایند۔

روز سے کہ بہ رانا سنگا جنگ خواهد شد۔ در شب آن
قاسم حسین سلطان نواسہ و ختری سلطان حسین میرزا کہ

سے محمول جو سوداگون سے لیا جائے اسے جنگی سے غلہ کھڑووان حصہ ہوا ہوا وقت لیتا ہے۔

پسر عایشہ سلطان بیگم باشد۔ در شب مذکور خیر آور و کہ قاسم حسین
 میرزا از خراسان آمدہ در وہ کہ وہی رسید۔ حضرت را از اجتماع
 این خبر خوش حالی گئی روئے نمود۔ فرمودند کہ چہ مقدار
 کس ہمراہ وارڈ ہا چون تحقیق نمودند سی و چہل سوار بود
 فی الحال ہزار سوار مسلح و مکمل نیم شب فرستادند کہ
 بہان شب ہمراہ شدہ آمدند۔ تا مردم غنیم و بیگانہ دانند کہ
 کمک آمدہ رسیدہ و بوقت آمدہ۔ ہر کہ این رائے و تدبیر را
 شنید بسیار پسندید۔

و صباح آن کہ ہادی الاول ^{۹۳۳} نہ صدوسی و سہ
 بود و دامن کہہ سیکری کہ الحال فتح پور بر بالائے آن کوہ آبادان
 شدہ۔ بہرانا سنگا جنگ صفت شدہ بعنایت امی فتح
 کردند و غازی شدند۔

بعد از فتح رانا سنگا بعد یک سال اکام کہ ماہم بیگم
 باشد از کابل بہندوستان آمدند۔ و این حیرت ہم ہمراہ ایشان
 پیشتر از ہمیشہ با آمدہ حضرت بادشاہ بابام را ملازمت کردم
 و اکام در گوال رسیدند کہ حضرت پادشاہ دو محافظہ

را حکو اب ہلیگندہ کہتے ہیں

سہ رکیب فرستادند۔ از کول باگرہ ایلخار کردہ رفت مند
 و حضرت پادشاہ خیال داشتند کہ ناکول جلالی پیشوا از روند
 نماز شام یکے آمدہ گفت کہ حضرت رادر دو کر دسہنگ داشتہ
 آمدم۔ حضرت پادشاہ بابام تا اسپ آوردن سکل نکر دند و پیادہ
 روان شد و در پیش خانہ پنچہ ماہم در خوردند۔ آکام بہتوانستند
 کہ پیادہ شوند۔ پادشاہ بابام نامند و خود در جلوے آکام
 تا خانہ خود پیادہ آمدند۔

وقتے کہ آکام پیش پادشاہ بابام می آمدند مرا حکم کردند کہ
 در روز روشن آمدہ حضرت را ملازمت کنید۔

نہ رکیب و دو تو قوز اسپ و دو محافظہ کو تل کہ پادشاہ بابام
 فرستادہ بودند و یک محافظہ کہ از کابل آوردہ بودند۔ قریب صد
 مغلانی خدمت کاران آکام بر اسپان تپو چاق سوار پڑزید
 و زینت۔

و خلیفہ بابام با سلطانم کوچ خود تا نوگرام پیشواز آمدند
 و سن در محافظہ بودند۔ ماہماے سن در باغچہ مرا فردو آوردہ بودند۔

ملہ سوار

ملہ لمبی گردن کے ایل ترکی گھوڑے۔

وز لچه انداخته بالاسکے ز لچه مرانشاندند و بمن آموختند که وقت
 خلیفه بابام بیاید ششما ستاده شده در پایبیدر - چون خلیفه
 بابام آمدن استاده در یافتم - درین ضمن سلطانم کوچ ایشان
 ہم آمد - من ناوانسته میخواستم که بر خیزم که خلیفه بابام بنیاد
 سبالغه پیش نهادند که این پیرواه شما است - باین برخاستن
 حاجت نیست - پدر شما این پیر غلام خود را سرفراز کرده اند
 که در باب او اینچنین حکم فرموده اند - روا باشد بند بار
 چه مجال است ؟

پیشکش خلیفه بابام پنج هزار شاهرضی و پنج اسپ گرفتیم
 و سلطانم کوچ ایشان سه هزار شاهرضی و سه اسپ پیشکش
 کرد و گفت ما حاضر می تیار است اگر نوش جان کنند سرفراز
 بنید ما خواهد بود - قبول کردم - در جائے خوب صف کشیدگان
 راست کرده و چادر سقرلات بر سرخ اندرون زر بفت
 بگهراتی و شمش شامیانه سقرلات و زر بفت هر کدام بیک
 رنگ و چهار چوکه سر پرده سقرلات و چو بهای سر پرده همه
 رنگ بود - در منزل خلیفه بابام نشستم - ما حاضر می کشید

تا قریب پنجاہ گوسفند بریان و نان و شربت بیوہ بسیار
عاقبت الامر طعام خوردہ در محافلہ در آمدہ در ملازمت
حضرت بادشاہ باہام آمدہ ملازمت کردم و در پاکہ افتادم
و حضرت پریش بسیار نمودند۔ زمانے در بعل نشانند
و این حقیر اوران اشنا آنقدر خوشحالی روئے نمود کہ مزید
بر آن مشصو رہا شد۔

بعد از آمدن اگرہ سہ ماہ گذشتہ بود کہ حضرت بادشاہ
متوجہ دھولپور شد۔ حضرت ماہم بیگم و این حقیر بہ سیر
دھولپور رفتیم۔ در دھولپور جوئے وہ در وہ راست کردہ بودند
از یک چپہ از آنجا بسیکری رفتند صفہ کلانی
در میانہ کول حکم کردند کہ راست بکنند۔ وقتے کہ آن راست
شد در کشتی نشستہ آنجا میرفتند و سیر میکردند و می
نشستند۔ کہ تا حال ہم آن صفہ مذکور بہت و در بسکری
در باغ چو کند می ہم راست کردہ بودند۔ حضرت بادشاہ
باہام در آن چو کند می تورخانہ بر پاکہ وہ در آن نشستہ
مصحف می نوشتند۔

ومن و افغانی آغاچه در پیش در پایان نشسته بودیم
 که آکام بنماز رفتند - من با افغانی آغاچه گفتم که دست
 مرا بکشید - افغانی آغاچه دست مرا کشیدند - دست من بر آمد
 و من بے طاقتی و گریه کردن گفتم - آخر گمان گرا آورده
 دست مرا بسته متوجه آگره شدند -

دور آگره رسیده بودند که خبر آوردند که بیگمان از کابل
 می آیند - حضرت بادشاه با بام پیشوازا که جانم که عمه کلان
 من و خواهر کلان حضرت بادشاه با بام بودند تا لوگرا کم پیشوازا
 رفتند و همه بیگمان در ملازمت آگه جانم در منزل ایشان
 ملازمت کردند - خوشحالیها نمودند و سجدهات شکر بجا آوردند و
 متوجه آگره شدند - و همه بیگمان سوا بیها عنایت فرمودند و بعد از
 چند روز بهیر باغ زرافشان رفتند -

و در باغ مذکور وضو خانه بود - آن را که دیدند فرمودند
 دل من از سلطنت و بادشاهی گرفته در باغ زرافشان
 بگوشه بنشینم - و از برای خدمتگاری طاهر آفنا بچی بمن بسیار
 است - و بادشاهی را به همایون بدیم - درین اثناء حضرت آکام
 و همه فرزندان گریه و بے طاقتی کرده گفتند که خدای تعالی

شمار اور سند بادشاہی ساہماے بیار و قمر شاہے بشمار
 درامان خود نگاہ دارو وہمہ فرزندان در قدم شما بکمال پیری
 برسند۔

بعد از چند روز آلور میرزا بیمار شدند و بیماری ایشان
 بدرد شکم کشید کہ ہر چند حکیم باو اطبا علاج کردند بیماری ایشان
 بیشتر از پیشتر شد۔ آخر بہمان بیماری از عالم فانی بعالم
 جاودانی تخرامیدند۔ حضرت بادشاہ بسیار تاسف و غم
 خوردند۔ والدہ میرزا آلور کہ دلدار بیگم باشند۔ از غم غصہ
 آن فرزند کہ نادر جہان بیگانہ معصوم بود۔ سو او پیدا کردند
 چون دلگیری از حد گذشت حضرت بادشاہ با کام و
 بیگمان گفتند بیاید۔ بیرو و صولپور برویم۔ و خود
 در کشتی نشسته بسعادت و سلامت از آب گذشتند۔
 و بد صولپور مذکور رفتند۔ بیگمان نیز میخواستند کہ در کشتی نشسته
 از آب بگذرند۔

کہ در این اشاعر صہ داشت مولانا محمد فرعونی از دہلی
 آمد۔ نوشتہ بود کہ بہایون میرزا بیمار اند و حالے عجیبہ دارند بشیندن
 این خبر حضرت بیگم زودی زود متوجہ دہلی می باید شوند کہ میرزا

بسیار بے طاقتی میکنند۔ بجز دشیدان این خبر حضرت
 اکام بے طاقتی کرده۔ مانند تشنه که مجبور آب باشد بجانب
 دہلی متوجہ شدند۔ در مستحار رسیدند چنانچه شنیدہ بودند از آن
 وہ چند مضعوف و مجہول بچشم جهان بین خویش دیدند۔ و از آنجا
 ہر دو۔ مادر و پسر۔ مانند عیسیٰ و مریم متوجہ آگرہ شدند۔

و دینی کہ باگرہ در رسیدند این حقیر ہمراہ ہمیشہ با ملازمت

آن حضرت فرشتہ خصال رفتہ کہ دم چون ضعف ایشان بیشتر
 از بیشتر بود و در این وقت ہر گاہ کہ آن حضرت بہ ہوش خویش
 می آمدند از زبان ڈرافشان خویش پرسش می فرمودند کہ
 خواہران خوش آمدید۔ بیا ئید تا یکدیگر را در پای ہم کہ شمار اورینا
 ایم۔ قریب سہ مرتبہ سرافراز کردہ از زبان گوہر افشان
 خود باین عبارت سرافراز فرمودند۔ و چون حضرت آمدند و
 در یافتند۔ بجز دویدن آن چہرہ لوز افشان در کلفت وقت
 شد و ایشان بیشتر از بیشتر اظہار بیدگی کردند گرفتند۔

درین اثنا حضرت اکام گفتند کہ شما از فرزند من غافلید
 و پادشاہ اید چہ غم دارید و فرزندان دیگر نیز دارید۔ مرا ستم
 است کہ فرزند یکگانہ دارم۔ حضرت جواب دادند کہ ما ہم اگر چہ

فرزندمان دیگر دارم۔ اما بیچ فرزندے برابر ہمایون تو دوست
 مہنی دارم۔ از برائے آنکہ سلطنت و پادشاہی و دنیا سے
 روشن از برائے یگانہ جہان و نادر و دوران کامگار
 برخوردار فرزند و دلہند ہمایون میخواستہم۔ نہ برائے
 دیگران۔

وقتے کہ ایشان بیمار بودند حضرت روزہ حضرت مرقی
 علی کرم اللہ وجہہ نگاہ داشتند۔ و آن روزہ را از روز
 چہار شنبہ نگاہ میدارند۔ ایشان از اضطراب و بیطاعتی
 از روزہ شنبہ نگاہ داشتند۔ ہوا بغایت گرم بود۔ دل و جگر
 ایشان تفتید۔ و در روزہ مذکور دعا خواستند کہ خدایا۔ اگر بچہ
 جان جان مبدل شود۔ من کہ با برم۔ عمر و جان خود را
 بہ ہمایون بخشیدم۔ و در جان روزہ حضرت فردوس مکانی
 را تشویش شد و ہمایون پادشاہ بر سر خود آسپار بختند و
 بیرون آمدہ بار دادند و حضرت پادشاہ بابام را از بہت تشویش
 درون بردند۔

قریب دو سہ ماہ صاحب فرارش بودند و میرزا ہمایون
 بجاناب کانچر رفتہ بودند۔ چون تشویش حضرت پادشاہ بیشتر شد

بطلب حضرت ہمایون پادشاہ کس فرستادند۔ ایشان با یلغار رسیدند۔ چون حضرت را ملازمت کردند۔ ایشان را بسیار ضعیف دیدند۔ حضرت ہمایون پادشاہ رقت تمام نمودہ بیطاعتی کردن گرفتند۔ و بجا ہشکاران می گفتند کہ یکبارگی چرا ازین قسم زارنزار گشتہ اند۔ و اطبا و حکما را طلبیدند و گفتند کہ من ایشان را تندرست گذاشتہ رفتہ بودم۔ یکبارگی چہ شدہ ؟ حکما و اطبا چہ می گفتند۔

و حضرت پادشاہ با بام ہر زمان و ہر ساعت می پرسیدند کہ ہندال کجا است ؟ و چہ کار می کند ؟ و درین اثنا کیے آمدہ گفت کہ پسر میر خوردیگ میر بردی بیگ کورنش میرساند فی الحال حضرت پادشاہ با بام با اضطراب تمام طلبیدہ پرسیدند کہ ہندال کجا است ؟ کہ خواہد آمد ؟ چہ بلا انتظار دارد۔ میر بردی گفت کہ شاہزادہ کا مگار بدہلی رسیدہ اند۔ امروز فردا بخدمت خواہند رسید۔ و درین اثنا حضرت پادشاہ با بام بہ میر بردی بیگ گفتند کہ مروک بدبخت۔ شنیدہ ام کہ خواہر زادہ را کابل کد خدا کردہ و تیرا در لاہور کد خدا کردہ۔ برائے این طو بائے پسر

مراود و تر نمی آوردی۔ کہ انتظار از حد گذشت۔ وحی پریند
 کہ ہندال میرزا چہ مقدار شدہ است وہ کہ مانا۔
 است؟ چون سیر بردی بیگ جامہ میرزا پلوشیدہ بود
 نمود کہ این جامہ شاہزادہ است کہ پہ بندہ عنایت
 فرمودہ اند۔ حضرت پشتیر طلبیدند کہ بہ بیٹم قد و قامت
 ہندال چہ مقدار شدہ است۔ وہر زمان ہر ساعت می گفتند
 کہ ہزار در طبع کہ ہندال راندیدم۔ ہر کس کہ می آمد می پرسیدند
 کہ ہندال کے خواہد آمد؟

و در چین بیماری حکم کردند با کام کہ گلرنگ بسگم
 و گلچہرہ بیگم را کہ خدا پاید کرد و ہر گاہ کہ حضرت عمہ جیو تشریف
 از زانی فرمایند معلوم ایشان بکنند کہ باد شاہ میگویند
 بخاطر من میرسد کہ گلرنگ را بہ این تیمور سلطان
 و گلچہرہ را بہ توختہ بوغا سلطان نسبت بکنم۔ آکا جانم تبسم
 کنان آمدند۔ بہ ایشان گفتند کہ حضرت بادشاہ این قسم می
 فرمایند کہ بخاطر من چین رسیدہ۔ باقی آنچه رضائے ایشان باشد
 همان طور بکنند۔ حضرت آکہ جانم نیز گفتند کہ خدا مبارک
 لہ تازادہ بیگم سے مراد ہے جنکو آکا جانم عزیز ترین عورت کہاجے۔

وساز گامی کناو۔ بسیار خوب بخاطر ایشان رسیده۔ چه بچشم خود و
 بیع الجمال یکم و آق یکم هر دو عمه بردلان بردند صفت داده
 و با طهارت انداخته ساعت را اطلاع کرده پنجم ما هم هر دو سلطانان
 راز انوز نمانید، به داد می سرافراز بکنند۔

دین ضمن تشویش شکم ایشان بیشتر باشد حضرت بیاون
 پادشاه که احوال پدرش را سباز و پدید۔ باز به طاقت شدند
 اطباء و حکما را طلبید و گفتند نیک ملاحظه کرده علاج تشویش
 حضرت نمانید۔ اطباء و حکما جمع شده گفتند که کم طالعی بیاون
 است که دارو سے کارگر نمی شود۔ امیدواریم از حضرت حق سبحانه
 که از خواران غیب شفا سے عاجل عطا کند۔ دین حسین چون
 رض آنحضرت دیدند۔ اطباء عرض رسانیدند که علامت همان
 زهر است که والدہ سلطان ابراہیم داده بود و آنچنانست
 که پیله بد بخت بدست داد خود یک تو لچه زهر داده بود که
 برده بدست احمد چاشنی گیر پید و بگو که هر طور کرده در آتش
 خاصه پادشاه اندازد و باو عده بسیار کرده بود۔ باوجود

له مادر گلبدن سے مراد ہے۔

تہ بخیر پوئل۔

آنکہ حضرت بادشاہ سے آن بیدہ بدبخت را مادمی گفتند و جہا
 و جاگیر تعیین کردہ رعایت کلی فرمودہ بودند۔ و فرمودہ بودند
 کہ مرا بجائے سلطان ابراہیم خود بدان۔ اما از انجا کہ جہل
 در آن قوم غالب است رعایتہا را منظور نہ داشت بشہور
 است۔ باز گردو باصل خود ہمہ چیز۔ قصہ مختصر آن زہر کہ با آن
 باد چمی آوردہ دادہ بود باد چمی را اللہ تعالیٰ کور و کر ساختہ
 بود کہ زہر را بالادنا سنے پاشیدہ بود کہ کمتر تناول کردہ بودند۔
 اما اصل یہ ساری اثر ہمان بود کہ روز بروز ضعیف
 و نچھتی می شدند و ہر روز تشویش ایشان در تزايد بود و
 چہرہ بسیار ک ایشان در تغییر کہ فر داشت ہمہ امرا یان را
 طلبیدہ فرمودند کہ ساہما سنے بود کہ در دل داشتیم
 کہ بادشاہی خود را بہ ہالیون میرزا بد ہم خود در پاش
 زرافشان بگوشہ نشینم۔ از کرم انہی ہمہ چیز میسر شد۔
 اما آن نہ شد کہ در تندرستی خود این امر را بکنم۔ الحال
 این تشویش ہالیون کردہ وصیت میکنم کہ ہمہ ایشان
 ہالیون را بجائے من دانند۔ و در دولت خواہی او
 تقصیر نکنید و بہ او موافق و یک جہت باشید۔ از حق سبحانہ

میسر دارم که ہالیون ہم بھرم خوب پیش خواہد آمد۔ دیگر ہالیون
ترا و برادران ترا وہمہ خوشیشان و مردم خود را و ترا
بخدا می سپارم و این بار ایتومی سپارم۔ ازین سخنان
حاضران و ناظران را گریہ وزاری دست داد و خود ہم
چشمان مبارک پڑ آب گردند۔

این واقعہ را اہل حرم و مردم درون شنیدند
طرفہ حالی و بے طاقتی و گریہ وزاری دست داد۔ بعد
از سہ روز از عالم فانی بعالم جاودانی خرایسیدند۔
بتاریخ پنجم ماہ جمادی الاول روز دوشنبہ ۱۳۳۳ ہجری
وسی و ہفت بود کہ شفقار شدند۔

عمہ مارا و مادران مارا بہ بہانہ بر آوردند کہ طیبیان
و حکیمان برائے دیدن می آیند۔ ہمہ برخواستند ہم
بیگانہ را و مادران ہر اہلخانہ کلان بردند۔ و فرزندان
و خوشیشان و غیرہ مردم را روز سیاہ افتاد و طرفہ زاری
و فریاد و فغان و بے طاقتی کردن گرفتند۔ و ہر کس بگوشت
پنهانی این روز سیاہ داشتند۔

و واقعہ ایشان را پنهان میکردند۔ آخر الامر آرایش

نامہ یکے اہرائے ہند بود۔ او عرضہ داشت کہ پتہماں کردن
 این امر خوب نیست از برائے آنکہ در ہندوستان
 رزم است کہ اگر بادشاہان را واقعہ چین و دست میدہد
 مردم ہزارہی تاراج میکنند۔ مبادا مغلان نادانستہ درخا
 بستہ و دور تو بیہماستے و آئندہ تاراج بکنند۔ مناسب
 آنست کہ ہیک کسی جامہ شرح پوشانند و قبیل سوار
 بکنند و از بالاسٹ قبیل سنادی بکنند کہ حضرت باہر پادشاہ
 و رویش شدند و بادشاہ ہی خود را بہ ہمایون پادشاہ دادند
 و حضرت ہمایون پادشاہ حکم فرمودند کہ چین بکنند۔ بجز
 سنادی کردن مردم را خیلے کسلی شد۔ و ہمہ مردم دعاستے
 دولت ایشان میکردند۔ بتاریخ نهم شہر مذکور روز جمعہ
 حضرت ہمایون پادشاہ بخت نشستند و بادشاہ ہی ایشان را
 ہمہ عالم مبارک باد گفتند۔

بعد از آن بدیدن مادران و نواہران و مردم خود
 آمدہ۔ پیشش و دلدارسی دادہ نوازش و عنسم خوار ہیا
 فرمودند۔ و حکم فرمودند۔ ہر کس بہر منصبی و خدمتے و جاگیرے
 و جاسے کہ داشت۔ ہمہ بحال خود پاشد و بخدمت خود بدستور

سابق قیام نماید۔

دور روز مذکور بمیرزا ہندال از کابل آمدہ حضرت پادشاہ
را اطلاع دست کرد۔ برو مہربانی ماکر دند و بسیار خوشحال شدند
از خزانہ کہ از پدر ماندہ بود چیز بسیار بمیرزا ہندال عنایت
فرمودند۔

بعد از وفات حضرت پادشاہ بابام ہرات و ایام شہر کہ
اول سمر کہ بر سر مزار حضرت پادشاہ بابام می شد و محمد علی
عسس راستولی مزار حضرت کردند و شصت حسافظ
خوشخوان و خوش الحان قاری را مقرر فرمودند کہ پنج وقت
نماز بجماعت بخوانند و ختم قرآن بکنند و فاتحہ پارواح حضرت
فردوس مکانی میخوانند باشند۔ ویکرمی کہ الحال فتح پور
مشہور است درو بستت و مع زیادتی پنج لک از بیانیہ
وقف مزار حضرت کردند کہ برائے خرج علماء و حفاظ
و غیرہ کہ تعلق مزار دارند صرف می شدہ باشد۔ و وقت
آشل آ کام تعیین فرمودند۔ صباح یک گاؤد و دو گوسفند
و پنج بز۔ و نماز دیگر پنج بز تا دو نیم سال کہ آ کام در قید
حیات بودند ایام طعام دو وقتہ از سر کار ایشان بر سر مزار

بخش میکردند۔
 و تا زمانے کہ آکام حیات بودند در دولت خانہ آکام
 حضرت پادشاہ را میدیدم۔ وقتے کہ آکام بد حال شدند
 بہن گفتند کہ بسیار مشکل بی نماید کہ بعد از فوت سن و خیران
 پادشاہ برادر خود را در خانہ گلہر گچی بہ بنیند۔ گویا کہ سخن
 حضرت آکام در دل و ہوش حضرت پادشاہ بود۔ تا درین بیان
 بودند۔ و ایام در خانہ ما آمدہ مایان را میدیدند و مہربانی
 و عنایت و شفقت بچند میکردند۔ و معصومینہ سلطان
 بیگم و گلرنگ بیگم و گلچہرہ بیگم وغیرہ۔ ہمہ بیگمان کہ
 کہ خدا شدہ بودند۔ حضرت پادشاہ در خانہ این حقیر
 می آمدند۔ و ہمہ بیگمان در خانہ این حقیر آمدہ ملازمت
 حضرت پادشاہ میکردند۔ غرض کہ حضرت پادشاہ خاطر
 جوے این شکستہ را بعد از وفات پادشاہ بابام و آکام
 بہ چنین عنایت میکردند و شفقت بجد و بارہ این سچیارہ
 میدادند کہ تیشمی و بے سر می خود را ندانستم۔
 مدت دو سال کہ بعد از وفات حضرت پادشاہ در کانی
 حضرت جنت آشیانی رہند بودیم ہمہ ہر دوہ در رہا میدیدند۔

و انبیتت و فرما بجزاری و اطاعت بودند۔ بعد از واقف
 فردوس مکانی بن و پاییز بود۔ بعد از شش ماه از طرف گور سپید
 بجز و استماع این خبر حضرت پادشاه از آگره متوجه آنها شدند
 و بن و پاییز را شکست داده و چنارہ آمدند۔ و چنارہ را نیز گرفته
 بہ آگرہ آمدند۔

و آکام کہ ماہم بیگم باشند بسیار در طلب و آرزو بودیم کہ
 فرزند ہمایون را بہ بنیم۔ و ہر جا کہ دختر صاحب سن و جمال می
 بود۔ در خدمت حضرت پادشاه می آوردند۔ و میوہ جان
 کہ دختر خدنگ رسا اول بود در خدمت سن بود (بعد از قضا
 حضرت فردوس مکانی روز سے در حیات خود فرمودند۔
 ہمایون۔ میوہ جان بد نیست۔ چرا در خدمت خود
 نمی گیری؟ آخر بگفتہ ایشان ہمایون پادشاه ہمان شب
 عقد بستہ میوہ جان را گرفتند۔ و بعد از سه روز بیگم
 از کابل آمدند و حاملہ شدند۔ و بعد از یک سال دختر تولد شد
 و نامش را عقیقہ بیگم نهادند۔ و اکہ ماہم بیگم را میوہ جان بیگمت
 کہ سن نیز حاملہ ام۔ آخر آکام دو طریق۔ یراق تیار
 لہ چنارہ چنار۔ لہ نقیب۔ چنار۔ لہ اسلج کہ دو چوڑ تیاروں کے دو کھل سٹ۔

کر دندومی گفتند۔ ہر کہ اسم کہ از شکایان پسر بزاید میراق
 نیک را بان میدہم۔ ویراق بستہ و پدام و چار مغز از طلا
 و نقرہ راست کردہ بودند۔ ویراق یلقان نیز راست کردہ
 بودند و خوشحال بودند کہ شاید یکے از این با پسر زاید و چشم
 انتظار داشتند کہ یکے یکم عقیقہ بیگم را از ایندند۔ السحال چشم
 برائے سیوہ جان داشتند کہ وہ ماہ شد و یازدہم ماہ نیز
 گذشت۔ سیوہ جان بیگت کہ خالہ من حرم پسر زالیغ بیگ
 بودند۔ و در دوازده ماہ پسر زایدند۔ سن ہم شاید کہ بدان
 مانند شدہ باشم و خرگاہ دوختہ و تو شکاہ پر کردہ۔ آخر ہمہ
 معلوم شد کہ ہوسپکٹ بودہ۔

و پادشاہ کہ بجانب چنادہ رفتہ بودند بدولت
 و سعادت آمد۔ آکام کہ ماہم بیگم باشند۔ توئی کلان دادند
 و بازار ہارا آئین بستند۔ و پیش ازین آئین بندی مردم
 بازار میکردند آخر ایشان مردم آدمی و سپاہی را ہم

سلاہ عورتوں کا وہ مرض جو حمل کے مشابہ ہوتا ہے۔ یا یہ لفظ ہوس سے ہوتا

ہے ہونگے خام طبع۔ فضول آئین رکھنا۔

تھے توئی۔ جشن۔ جلسہ مجازاً محفل۔ نکاح

حکم کر دینا جیسا کہ خوب و مکا نہاے ہر خوب راست بکنند
از آن پس آئین بندی در ہند شایع شد۔

و تخت ہر صغ کہ بہ چہار زینہ می بر آمدند بالائے ادا و سقہ
زردوزی و ٹوشک و تکیہ زردوزی انداختند و پوشش
خرگاہ و بارگاہ اندرون زر بفت فرنگی و بیرون از سقلا
پر تگالی۔ چو ہائے خرگاہ و بارگاہ بہ طلا ملمع کردہ بودند۔ آن
بسیار بزیب شدہ بود و بھر لو خرگاہ از زر کش گجراتی
و کنت و سر کنت و آفتابہ بیلہ بجن۔ و شمع دان باد شہر بہ ہاو
و گلاب پاشما ہمہ از طلا و ہر صغ راست کردہ بودند، و از
ہمہ اسباب مرتب ساختہ قومی خوبے و ہر خوبے دادند۔
و دوازده قطار شتر و دوازده قطار خچر و ہفتاد اسب
پتو چاق و صد اسب بار گیر و ہفت ہزار کس خلعت
خاص پوشانیدند و چند روز شاد بیا کردند۔
و درین اثناء شنیدند کہ محمد زمان سیر زاپدر حاجی محمد خان

۱۔ اصل میں یہ لفظ اوتچہ ہے۔ زردوزی۔ رنگین و منقش فرش

۲۔ قنات

۳۔ لفظی معنی سر۔ (جانوروں کی تعداد کے ساتھ بولتے ہیں)

کوکی راکشت و خیال باغی شدن دار و - حضرت بادشاہ
برائے طلب آہناکس فرست دند و آہنار اگر فتنہ در بیاض بند کردہ
بیادگار طغامی سپردند - و مردم یادگار طغامی یکے شدہ
محمد زمان میرزاگریز ایندند - درین اثنا، سلطان محمد میرزا
و پنجوب سلطان میرزا را حکم شد کہ بچشم ہر دو میل کنند -
در میل کشیدن پنجوب کور شد - و بکجھ سلطان میرزا کسی کہ میل
کشید بچشم مشارالیه آسیب زسایند - بعد از چند روز محمد زیا
میرزا و محمد سلطان میرزا و پسرانش و الوسخ میرزا و شاہ میرزا
گریختند - و درین چند سال کہ در ہند بودیم ہمیشہ خوشامی
آہنا بود -

و حضرت بادشاہ کہ از لشکر بہن و بایزید آمدند قریب
یک سال در آگرہ بودند - بہ آکام عرض کردند کہ درین
روز با دلگیرم - اگر حکم شود در ملازمت شتابیر گو الیار
برویم - حضرت آکام و آجم و ہیشیر با معصوبہ سلطان بیگم
را کہ ماہ چچہ میگفتم و گلزنک بیگم را گل چچہ میگفتم در ملازمت
ولی نعمتان در گو الیار برویم -
و گلچہرہ بیگم در او دھ بودند چرا کہ شوہر ایشان توختہ

بوغا سلطان رحمت حق بیوستند و هر دو هم که در طراز سستی بیگم
 بودند - از او در محنت عرضہ داشتند کردند که تو خشت
 بوغا سلطان فوت شد - بیگم را چه حکم میشود؟ حضرت
 پادشاه میز آنچه را حکم فرمودند که رفته بیگم را در آگره بیار و
 ماینز در آگره می آیم -

درین اثنا حضرت آکام گفتند که اگر حکم شود بیگم
 و عقیفه را طلبیم که اینها هم گولیار را به بنیند - نو کار و خواجه کبیر
 را فرستادند که بیگم و عقیفه سلطان بیگم را از آگره آورند
 و دو ماه در گولیار بایکدی گیریم - هم گذارایندند - بعد ازان سوجہ
 آگره شدند - و در ماه شعبان در آگره آمدند -

و در ماه شوال به آکام تشویش شکم شد - در سیزدهم شهر
 مذکور ۹۴۰ هجری صد و چهل از عالم فانی بعالم حسا و دانی
 خدایدند - و فرزندان حضرت پادشاه باہام را داغ پیتی
 تازه شد، تخصیص بہن کہ ایشان خود مرا پرورش فرموده
 بودند ملاحظہ حالی و بے طاقتی و صیبت صعب دست
 داده بود شب و روز گریہ و فغان و زاری میکردم - حضرت پادشاه
 چند مرتبہ آمدہ و دلداری با و نموداریا و مہربانیہا کردند و سال

ہو دم کہ حضرت اکام مراد در منزل خود بروند و پیر و شیخ
 کرند و وہ سا کہ شدم کہ ایشان از عالم بر حلتہ نمودند تا یکسا
 سال دیگر ہم در منزل اکام ہو دم۔

وختی کہ حضرت بہ میر و حصول پور رفتند۔ در سال یا نہ ہم
 ہمراہ آجتم شدم و پیش از آنکہ بہ گوالیار روند و عمارت را بنا
 کردہ رفتند۔

و بعد از آتش چلچکلی اکام پادشاہ بہ دہلی تشریف بردند
 و بنائے قلعہ دین پناہ بنا دند و بہ آگرہ آمدند۔ و آکہ جا تم
 بحضرت پادشاہ گفتند کہ تو می مرزا ہندال کے می کہنید؟
 حضرت گفتند بسم اللہ۔ و در آن اشنا اکام حیات بردند
 کہ میرزا ہندال نکاح کردند۔ اما سو قوت با سباب توئی
 ہووند کہ سپارند۔ فرمودند کہ اسباب توئی طلسم ہم تیار است
 اول توئی طلسم بد ہم۔ بعد از آن توئی میرزا ہندال بکنم
 حضرت پادشاہ بہ آکہ جا تم گفتند کہ حضرت عمہ چہ می فرمایند؟
 ایشان گفتند خدا مبارک و خیر گرداند۔

۱۵ آجتم۔ دلداریکم۔ گلبدن بیگم کی والدہ۔

۱۶ جالیسورین کا قاتلہ۔

شرح توئی خانہ کہ در لب دریا راست کرده بودند۔ و نام آترا
طلسم نہادہ بودند۔

اول خانہ کلان شہن بود و در میانہ خانہ حوض شہن
و باز در میانہ حوض صفہ شہن و بالائے آن گلہ سائے ولایتی
انداختہ و اکثر جوانان و صاحب حسن و خضران و زنان صاحب
جمال و سازندہ و گویندہ ہا خوش آواز را حکم کردند کہ
در حوض بنشینند و در پیشگاہ خانہ تخت مرصع کہ آکام در
توئی عنایت کردہ بودند نہادہ و تو شک زر و وزی در
پیش انداختہ بودند۔

حضرت پادشاہ و آکہ جانم در پیش تخت در یک تو شک
نشستند۔ و در دست راست آکہ جانم عمہ سائے ایشان
دختران سلطان ابو سعید میرزا فخر جہان بیگم و بدیع الجہان بیگم
و آق بیگم و سلطان بخت بیگم و گوہر شاد بیگم و خدیجہ سلطان بیگم
نشستند۔

و در تو شک دیگر عمہ سائے ماکہ خواہران حضرت فردوس
مکانی باشند۔ شہر بانو بیگم و یادگار سلطان بیگم و خانہ
سلطان بیگم دختر سلطان حسین میرزا و ابوخی بیگم

دختر زینب سلطان بیگم عمه حضرت بادشاه و عاتق سلطان بیگم
 و سلطانی بیگم و دختر سلطان احمد میرزا عموی بادشاه و مادر
 کلان خان بیگم بیگم سلطان بیگم و دختر سلطان خلیل میرزا
 عموی بادشاه و ماهم بیگم و بیگی بیگم و دختر الف بیگم میرزا
 کابلی عموی بادشاه و خازنده بیگم و دختر سلطان مسعود میرزا
 از جانب مادری نواسه پائنده محمد سلطان بیگم عمه
 بادشاه و شاه خانم و دختر بدیع الجمال بیگم - و خانم بیگم و دختر
 آق بیگم و زینب سلطان خانم و دختر سلطان محمود خان طغانی
 کلان پادشاه - و محبه سلطان خانم و دختر سلطان احمد خان
 که به الاچه خان مشهور بودند طغانی خرد بادشاه کلان
 و خاننش خواهر میرزا حیدر دختر خاله بادشاه و بیگم کلان
 بیگم و کیچک بیگم و شاه بیگم مادر دلشاد بیگم و دختر فخر جهان بیگم عمه
 پادشاه و کچکانه بیگم و آفاق بیگم و دختر سلطان نخت بیگم و مهر لیلی
 بیگم عمه بادشاه و شاد بیگم نواسه سلطان حسین میرزا از جانب
 مادری عمه بادشاه - و مهر انگیز بیگم و دختر مظفر میرزا نواسه
 سلطان حسین میرزا - بسیار دوست میداشتند - و لباس
 مردانه می پوشیدند و با انواع هنر با آراسته همچوز بگسری

تراشی و چوگان بازی و تیر اندازی و اکثر سازهای توغلا
و گل بیگم و فوق بیگم و جان سلطان بیگم و افروز بالو بیگم و آغچه بیگم
و غیر وزه بیگم و برلاس بیگم -

و بیگمان دیگر هم بسیار بودند که بتفصیل نودوشش
بیگم همه عروفه دار بودند - و چندان دیگر هم بودند -

بعد از طومنی طلسم طومنی میرزا هندال شد - از بیگمال
مذکور بعضی بولایت رفتند و بعضی که در آن مجلس حاضر
بودند اکثر در دست راست نشسته بودند - از بیگمان
مایان - آغچه سلطان و آغچه ماوریا و گلار سلطان بیگم و آتون
مایا و سلیم و سکینه و بیبی حبیبه و حنیفه بیگم -

و مردم دیگر که بدست چپ بادشاه نشسته بودند
توشک زرو و وزی ، معصومه سلطان بیگم و گلرنگ بیگم
و گلچهره و این حقیر شکسته گلبدن و عقیقه سلطان بیگم و آچ
والده ماکه دلدار بیگم باشند - و گلچهرگ بیگم و بیگم بیگم
ماهیم و سلطانم کوچ المیر خلیف و الوشس بیگم و نایب
بیگم و خورشید کوکه و کوکه زاده بانی بادشاه بابام افغانو
آغچه و گلنار آغچه و ناز گل آغچه و کوچ هند و بیگم

منہ دس آغہ و فاطمہ سلطان انگہ ماور و دشن کو کہ - فخر النساء بیگم
 ماور نہدیم کو کہ کو بیج میرزا قلی کو کہ - کو بیج محمد می کو کہ کو بیج
 موید بیگ کو کہ اسے بادشاہ خورشید کو کہ و شرف النساء کو کہ
 و فتح کو کہ و رابعہ سلطان کو کہ و ماہ اشقا کو کہ و نگہا می ماور کو
 کہ اسے ماور مردم بیگمان و کو بیج امیرایان و مردم کہ در دست
 راستہ بودند - سلیمہ بیگم و بی بی بیگم و فاطمہ آغا و شہزادہ
 خواجہ عبداللہ مر واریہ و نگار آغا ماور و سعل بیگ و نایب السلطان
 آغا و آغا کو کہ کو بیج نعم خان و دفترہ میر شاہ حسین عیاش
 بیگ و کیسک ماہم و کابلی ماہم و بی بی آغا و خانم آغا و سعادت
 سلطان آغا و بی بی دولت بخت و نصیب آغا و عیاش
 بی و دیگر بیگہ ماور آغا کو بیج امیرایان بدین طرف نشستند
 بہ در آن مجلس طومنی حاضر بودند۔

و طرح خانہ طلسم بدین تفصیل، خانہ کلان شہنشاہ کہ
 آن جا طومنی داوند، خانہ خرد و دیگر برابر آن ہم شہنشاہ
 رہر دو شہنشاہ انواع تکلف و آرایش نمودہ بودند۔
 رہر شہنشاہ کلان کہ طومنی خانہ باشد تخت مرصع نساہ
 بالا و پایاں تخت او سقماے زر و در می انداختہ

و شد ہا سے مراد یہ آدیختہ بمقدار یکا نیم گز درازی
 ہر لری دو کدہ آئینہ در پایان قریب سی اپہل لری
 ساختہ و آدیختہ۔ و در ششمن خرد چھپر کشت مرصع نہادہ
 و پانمان و صراعی و مشربہ مرصع و طلا آلات و نقشہ
 آلات سادہ در طاقمان نہادہ و بجانب دیوانخانہ تہذیب
 و نگارستان بجانب باغ مشرق رویہ و در سیوم بجانب
 ششمن گلان جنوب رویہ و در چہارم بجانب ششمن خرد
 خیال رویہ۔ در بالائے این سخاخانہ کورسہ بالاخانہ
 بود کہ یکے را خانہ دولت میگفتند۔ و در آن خانہ بہ اسباب
 بہاہ گری می بود۔ مثل شمشیر مرصع و قور مرصع و کمر خنجر
 مرصع و جہد مصر و کپیوہ مرصع و ترکش۔ ہمہ مرصع و تورپوش
 زردہ زنی انداختہ۔ و خانہ دوم کہ آن را خانہ سعادت میگفتند
 در آن خانہ جائے نماز و کتابا و قلدانہا سے مرصع و
 جزو انہا سے خوشش و مرصع ہائے لطیف مع تصویر ہائے
 و خط ہائے خوشش نہادہ بودند۔ و خانہ سیوم
 کہ آن را خانہ مراد می گفتند در آن خانہ چھپر کشت از
 مع و نظ سفید از صندل انداختہ و گوشکما سے خیال انداختہ

دور پایان نیز بنا پیمائے خاصگی انداخته در پیش نهاد پیماس
دستر خانها انداخته همه از زلفقت خیال بود و میوبایست
الوان و شر بهما کے گوناگون۔ وہمہ اسباب عیش و طربت
انعم مہیا ساختہ بودند۔

دوروزے کے طوخی خانہ طلسم شد حکم فرمودند کہ تمام
میرزایان و بیگمان و امرا یان ہمہ ساچی سازند۔ بفرمودہ
ایشان ہمہ آوردند۔ حکم فرمودند کہ این ساچی را سہ تودہ
بکنند۔ سہ خوان اشرفی شد و شش خوان شاہرخی۔ یکخوان
اشرفی و دوخوان شاہرخی را بہ ہند و بیگ دادند کہ این
حصہ دولت است۔ بمیرزایان و امرا یان و وزرا و سپاہی
با بخش بکن۔ و یکخوان اشرفی و دوخوان شاہرخی را
بملازمت مولانا محمد فرغی دادند کہ این حصہ سعادت
است این را بہ اکابران و اشراف و علما
و صلحا و زباد و مشائخ و درویش و عباد و فقرا
و ساکین بخش بکنند۔ و یکخوان اشرفی و دوخوان
شاہرخی را فرمودند کہ این حصہ مراد است۔ از ما ست
پیش بیارید، آوردند، فرمودند کہ شہ دن چہ حاجت است

اول خود دست مبارک رسانیدند و فرمودند که اتحل در
 یک خوانچه اشرفی و در یک خوانچه شاهرخمی پیش بیکمان
 به برند - بهر کس شست شست خود با بگیرد و باقی دو خوان
 شاه رخمی و نسبه اشرفی را که قریب دو هزار بود و شاه
 رخمی قریب دو هزار باشد - همه را پاشیدند و نثار
 کردند اول پیش ولی نعمتان و نوکران دیگر آنجا حاضران مجلس
 از صد و صد پنجاه کم هیچ کس نیافته بود - بتخصیص جماعتی که
 در حوض بودند - بسیار یافتند -

و حضرت پادشاه فرمودند که آ که جانم اگر حکم شود
 در حوض آب بماند - آ که جانم گفتند بسیار خوب - خود آمده
 بر سر زمین نشستند و مردم غافل که بیکبارگی شراس زده
 آب آمد - جوانان را طرفه اضطرار بے دست داده حضرت
 پادشاه فرمودند و خل ندارد - هر که دم شمایان که یک
 گلوله شیدت و یک پارچه معجون بخورد و از پنجادر رود و
 دوران میان سهر که معجون خورد و زود آمد بر آمد آب
 نماند انگار رسیده بود - الحاصل همه معجون رسا خوردند
 ملاحظه ایست که یک دوام -

و برآمدند - و آتش طوی کشیدند و سر و پا با بهر دم نهادند و
 انعام و سر و پا با بهر دم همچون خورده و غنیمت دادند،
 در لب حوض تالار می بود و در تالار دوریچه با آب بھرک
 گرفته بودند که جوانان در آن تالار نشستن و بازی
 گران بازی می کردند - بازار زنانه نیز کرده بودند و
 کشتی ها را آئین بسته بودند - و در یک کشتی مثل
 شش کسی و شش کبک بسته بودند و در کشتی بالا خانه ساخته
 بودند و پایان باغی ساخته بودند از قسم قلعه و تاج فردوس
 و نافران و لاله کاشته بودند و در یک جا بهشت کشتی
 کرده بودند که بهشت پرچی شد - عرض کردی ای معالی
 ازین قسم اختراعات در دل مبارک ایشان عطا کرده بود
 هر که میدید گنجینه و منحصر می ماند -

دیگر شرح طوی میرزا هندال آنگر سلطانم بیگم

له سر و پا خلعت

۱۵ تالار - ساگون لاری کاکره جو چادستونون پر قائم بو

۱۶ - کبک - بالکسر - قوی هیکل جنگلی باهتی ۱۷ چار چوونکے اسمین نایخ خروس نافران

۱۸ - آنکه - آنست که ۱۹ سلطانم بیگم یعنی فردوس

خواہر مدعی خواجہ بود۔

یزید بابام غیر جعفر خواجہ فرزند دیگر داشتند و فرزند منی
شد۔ آکہ جانم سلطانم را بفرزند منی نگاه داشتند بودند و دو
سال بود کہ خانزادہ بیگم نگاه کردہ بودند و عجب آب و دست
منی داشتند و بہ برادرزادہ خود دادند و طوی را و رکمال
لطافت و خوبی کردند۔

کوشک و اوستقہ و پنج توشک و پنج یستوق و یک
تکیہ کلان و دو تکیہ گلولہ و قوشقہ و نقاب مع خرگاہ جلیغ
مع سہ توشک ہمہ زر و وزی و سر و پاهائے سیرزا
چار قب و تاج زر و وزی و فوطہ و رو پاک و رومال زر و دو
و تور پوش زر و وزی۔

و بہ سلطانم بیگم نہ نیتند تگمہ دار جواہر یکے از لعل
و یکے از یاقوت و یکے از زمرہ و یکے از فیروزہ و یکے
سہ یزنہ۔ بہنوی۔ سہ سہری۔ سہ اوستقہ یا از قتیہ منقش پر دے سہ سر کاتیہ
سہ پتکا چلیغ یہ لفظ غلط ہے سہ غسل خانہ کی لنگی دستار کے معنی
میں بھی آیا ہے۔

سہ چغند۔

از زبرد و یکے از عین الہرۃ۔ دیگر زنجیر گوہر نہ (۹) ویک
چار قب و چار قرینچی تکہ دار و یک جفت حلقہ لعل
ویک جفت حلقہ در۔ سہ پختہ و یک چتر شاہی یکد شخت
و۔ و خطب و دیگر اسباب و اشیا و رخت و رخت و کار خانہ
از ہمہ جنس کہ آنچه خانزادہ بیگم جمع کردہ بودند ہمہ
را دادند و بنوعی طری کر وند کہ مثل آن طو کے
فرزند ان بادشاہ بابام را دیگر میسر نہ شد۔ ہمہ مہیا کردہ
سپر دند و نہ اسپ پتو چاقی مع زین و لجام مرصع کاری
وزر و وزی و طلا آلات و لقرہ آلات و غلامان ترک
و چرکس و روس و حبشی و از ہر کدام تقوڑ تقوڑ
پیشکش۔

و آنچه یزیدہ بابام ہمیرا پیشکش کردہ بودند یک
تقوڑ اسپ پتو چاقی مع زین و لجام مرصع و زر و وزی
و طلا آلات و لقرہ آلات و دو تقوڑ دیگر اسپان بارگیر

لہ عین الہرہ۔ ایک تہنی جوہر جوبلی کی آنکھ کی طرح ہوتا ہے اسکو اسپنا کہتے ہیں۔

لہ چار قب۔ بلاستین کی واسکٹ۔ صدری۔ ایک تم کا آئینہ۔ پنکھا۔ چتر شاہی چتر
لہ جھاڑ خانوس لہ کسی مقام کے غلام لہ تقوڑ۔ نکاسٹ نو عدد۔

مع زین و بطام محل و زر بفت و سقرلات پرنگالی و غلامان
 ترک و حبشی و ہندی ہنگی سے تقوز و سہ زنجیر فیل -
 و بعد از انکہ از طومی فارغ شدند - خبر آمد کہ وزیر سلطان
 بہادر - خراسان خان نام - بہ بیانہ تاخت آورده است -
 حضرت پادشاہ میرزا عسکری را با چند امرائے دیگر کہ
 فخر علی بیگ و میر تروی بیگ و غیرہ را فرستادند اینہا
 در بیانہ رفتہ جنگ کردند - خراسان خان را شکست دادند
 و بعد از چند گاہ حضرت پادشاہ خود متوجہ گجرات
 بسعادت و سلامت شدند - بتاریخ پانزدہم شہر جبیلہ
 ۹۴۱ھ نہ صد و چہل و یک غزم جزم گجرات نمودند و پیشخانہ
 در باغ زرافشان برپا کردند و خود در باغ مذکور تاجع شدن
 لشکر با یک ماہ بودند -

روز ہائے دیوان کہ یکشنبہ و سہ شنبہ باشند - آن روزے
 آب می رفتند و تا در باغ بودند اکثر روز با آجم و ہمیشہ با
 و حرمان در ملازمت حضرت می بودیم - و از ہمہ بالا چادر
 معصومہ سلطان بیگم بعد از آن چادر گلرنگ ہیگم

و چادر آجیم یکجا بود - بعد از آن چادر مادر م گلبرگ بیگم
و بیگم بیگم و غیره بیگمان -

دکار خانها بر پا کردند و تیار نمودند - مرتبه اول که
خیمه و خرگاه و بارگاه در باغ بر پا کردند بهمت دین پورت
و ترتیب فرود آمد بیگمان و همیشه با تشریف آوردند
چون معصومه سلطان بیگم نزدیک تر فرود آمده بودند بخانه
ایشان تشریف آوردند - همه بیگمان و همیشه با در ملازمت
حضرت بودیم - بخانه هر بیگم و همیشه که تشریف می بردند
همه بیگمان و همه همیشه با همراه میرفتند - و فرداش در خانه
این حقیر تشریف فرمودند - تا سه پهر شب مجلس بود و اکشد
بیگمان و همیشه با و بیگم با و آغاها و آنچهها و سازند با و گویند با
بودند - بعد از سه پهر حضرت آسایش فرمودند همیشه با و بیگمان همه
در نماز مت حضرت تمکینه کردند -

و بیگم بیگم بیدار کردند که وقت نماز است - حضرت
فرمودند که آب وضو را در همان خانه تیار سازند -

سه بارگاه - در بارگاه خیمه سه سامان شکر
سه تمکینه کردن - سونا آرام کرنا -

بیگم دانستند کہ بادشاہ بیدار شد نہ ہنیا د گلہ کر وند کہ چند
 روز است کہ درین پارغ تشریف آورده اید، یک روز
 بخانہ مانہ آمدید۔ در راہ خانہ ماخو خار نکاشت اند۔ امید
 واریم کہ در خانہ ما نیز تشریف بیارید و مسجد کہ مجلس
 سازید۔ تاکہ انہمہ بے التفاتہا در بابت این بیچارہ روا
 نواہید داشت۔ ما ہم دے واریم۔ در جایہاے دیگر
 سہ مرتبہ تشریف بردید و شب و روز در آنجا با بعیش و
 عشرت گذرانیدید۔ آخر پادشاہ پیچ نکفتند و بنماز
 رفتند۔ و یک پھر روز برآمدہ بود کہ ہمیشہ باد بیگان و دولدار
 بیگم و افغانی آغاچہ و گلنار آغاچہ و سیوہ جان و آغا جان
 و اینکہ مارا طلبیدند و حال کہ ہم رفتیم پادشاہ پیچ نکفتند
 و ہمہ دانستند کہ پادشاہ در مہر اند۔ بعد از آن نکفتند بعد
 از زمانے کہ بیہی سحرچہ بلا از من گلسا کہ دی و آن
 ہچو تپائے ہو و کہ گلہ بایست کرد۔ شما مید اینکہ کہ در خانہ
 ولی نعمتان شما بیان بود عام۔ بہن ضرورت است خانہ
 سلطہ صحیح زمان گانا۔ یعنی ادیب مغلانیاں سلطہ ولی نعمتان سے زاد وہ
 لوسس میں جو بادشاہ کے اعزاز شدہ میں بڑے ہیں۔

جونی ایشانان کردن و با وجود آن از روی ایشان شرمند
 ام که دیر می بینم - و داکم در خاطر م بود که از شمایان سچای
 طلبم - خوب شد که شما خود بزبان آوردید - من ایفونی ام اگر
 در آمد و رفت من دیر تر واقع شود از من زنجید - و گرنه خطی
 نوشته بدید که رضای شما خواه بیاید خواه نیاید که ما
 راضی و شاکر ایم از شما - گلبرگ بیگم فی الحال بهین
 مضمون نوشته دادند و بد گلبرگ بیگم در یافتند و بیگم بیگم
 پاره مبالغه کردند که عذر بدتر از گناهش نگردد - عرض ما از
 اظهار گلک آن بود که ما را از التفات خود سرافراز سازند
 ایشان کار را ناانجبار ساندند - ما چه چاره داریم پادشاه اند -
 خطی نوشته دادند حضرت پادشاه هم دریافتند -

و چهارم و هم شهر شعبان از باغ زرافشان کوچ که ده
 متوجه گجرات شدند و بر سر سلطان بهادر رفتند در منجور
 مقابل شدند و جنگ کرده سلطان بهادر را شکست دادند
 او که یخته بجای چنپا نیر رفت از آن حضرت خود مقید شده
 تقاب کردند چنپا نیر را گذاشته بطرف احمد ایازت
 به عهدنامه بجو ایانامه ۱۱۱۱ - مندرسه ۱۱۱۱ متوجه بود

حضرت ولایت احمد آباد را ہم گرفتند و بہر دم تمام
گجرات را تقسیم کردند و احمد آباد را بہر ذاعسکری عنایت
فرمودند۔ و بہر و بیج را بقاسم حسین سلطان دادند و پٹن
را بہ یادگار ناصر میرزا دادند۔ و حضرت خود از چنپانیر
بہر دم اندک بطریق پیر بہ کنہایت رفتند۔ بعد از سہ
چند روز یک عورتی خبر آورد کہ چہ نشستہ اید۔ مردم کنہایت
جمع شدہ بہ سر شما خواہد ریخت۔ حضرت سوار شوئے۔ امرا
یان حضرت بر سر آن جماعت تاختہ و آئنا لگیر کردند،
و پارہ را قتل کردند و بعد از آن بہ بروہ آمدند۔ از آنجا
بطرف چنپانیر رفتند۔

نشستہ بودیم کہ فترت شد و مردم بہر ذاعسکری
احمد آباد را ماندہ پیش پادشاہ آمدند و بعرض رسانیدند کہ
میر ذاعسکری و یادگار ناصر میرزا متفق شدہ اند اگر ہ
میخواہند بروند۔ چون حضرت شنیدند ضرورت شد

لہ کنہایت۔ لہ

سلہ گیر۔ کردن۔ گرفتار کرنا

سلہ فترت۔ شور و غل

متوجه آگرہ شدند۔ وہ یہ مہم و معاملہ گجرات پسر داختند
گجرات را بر تافتہ کوچ کردہ۔ بجانب آگرہ آمدند تا یکسال
در آگرہ بودند۔

بعد از آن بجانب چنار رفتند و چنار و بنارس را
گرفتند۔ شیر خان در چارکنڈہ بود و بخدمت حضرت عمر
داشت کرد کہ بندہ پسر غلام شما است۔ یکجا را سرحدی
سد بستہ بدیند۔ کہ در آنجا نشستہ باشم۔

درین فکر بودند کہ پادشاہ گورنگالہ زخمی شدہ کہ بختہ
پیش حضرت آمد و بدان حضرت مقید نشدند و کوچ کردہ
متوجه گورنگالہ شدہ۔ شیر خان دانست کہ پادشاہ گور
نگالہ رفتند۔ خود ہم جریدہ ایلغار کردہ گور رفت و ہمراہ
پسر خود یکجا شد۔ پسر او و خواص خان غلام او در گور بودند
خواص خوان و پسر خود را فرستاد کہ بروید و گڑھی را مضبوط
کنید۔ ایشانان آمدند و گڑھی را گرفتند۔ و آنحضرت جہانگیر
بیگ را پیش نوشتہ بودہ کہ یک منزل پیشتر می رفت بر سر
گڑھی رسید۔ جنگ شد۔ جہانگیر بیگ زخمی شد

۱۵۔ چارکنڈہ ایک مقام کا نام ہے

وکس بسیار کشته شد.

آخر حضرت در کھل گانوسه چهار روز بودند و مصلحت
چنان شد که کوچ کرده پیشتر روند و نزدیک گڑھی فرود آیند
چون کوچ کرده پیشتر رفته نزدیک گڑھی فرود آمدند شب
شیر خان و خواص خان گریختند. فرود آنحضرت به گڑھی
درآمدند و از گڑھی گذشته به گور بنگال رفتند و گور را
گرفتند.

ثانہ ماہ در ولایت گور بودند. و گور راجت آباد نام
کردند باز بدولت در گور بودند. کہ خبر رسید امر اگر بختہ بھیرا
ہندال ملحق شدند.

نسر و بیگ و زاید بیگ و سید امیر میرزا ملازمت
کرده بعرض رسانیدند کہ پادشاہ بدولت دور رفتہ اند و
میرزایان کہ محمد سلطان میرزا و پسرانش اویغ میرزا و
شاہ میرزا باز سر بر آورده اند. و ہر زمان در یک جانشان
میدہند و مشیخت نیای ہی بندگی شیخ بہلول درین وقت
چہیہ و کجیم داسیاب سپاہ گری در تختہ پنہان کرده و در را بہما
لہ زوہ بکتر ۱۵ پاکھر گھوڑے پر ڈالنے کی زوہ ۱۵ چہودہ

پارکروہ بشیر خان و میرزایان میفرستد۔ سب سے زیادہ اہل
 باور یعنی گردند۔ آخر بچت تفحص این اسپر میرزا نورالدین
 محمد را فرستادند۔ جیب و کجیم با را یافتند۔ پندگی شیخ بہلول را
 لقبیل رسانیدند۔ این خبر کہ بہ پادشاہ رسید متوجہ اگرہ شدند
 و آن روزے آب کنگ را گرفتہ می آمدند۔

برابر سینگیر کہ رسیدند اہر البرض رسانیدند کہ شمس
 پادشاہ کلان اید۔ بہمان را سب کہ آمدہ بود پید بہمان راہ متوجہ
 شوید تا شیرخان نگوید کہ راہ آمدن خود را مانده بر راہ دیگر
 رفتند۔ باز آنحضرت متوجہ سینگیر شدند و اکثر مردم اہل
 و عیال خود را در کشتی بالا رو نیہ آب می کشیدند تا بحاجی پور پٹینہ
 رسیدند۔

در حین رفتن قاسم سلطان در آنجا ماندند۔ درین اثنا
 خبر آمد کہ شیرخان آمد۔ و دہر بار کہ جنگ میکردند مردم
 حضرت غالب می آمدند۔ و درین اثنا بابا بیگ از جوہنور۔
 آمد و سیر کہ بیگ از چنار آمد و مغل بیگ از او دھ آمدہ
 این سہ اہر کہ بہراہ شدند غلہ قیمت شد۔

ان ہندگی لقب ہے کہ قیمت شدن گران ہونا۔

آخر خواست خدا چنین بود - غافل نشسته بودند که
 شیر خان آمده ریخت - لشکر شکست یافت و اکثر اهل و
 مردم در اسیر می ماندند و بدست سهارکب حضرت زخم
 رسید - سه روز در چنار بودند بعد از آن به اریل آمدند
 و چون بر سر دریا آمدند در گذشتن حیران ماندند که بے
 کشتی چه طور در گذزند - درین اثنا راجه با پنج شش
 سوار آمده ایشان را از پای آب گذرانند مدت چهار پنج
 روز مردم بے طعام و شراب بودند - عاقبت الامر
 راجه بازار برپا کرد تا مردم لشکر چند روز بعیش و عشرت
 گذرانیدند و اسپان نیز آسوده شد و هر که پیاده بود اسب
 تازه خرید - غرض راجه خدمات شایسته و پایسته بجا آورد
 و روز دیگر راجه را رخصت فرمودند و خود بسعادت و سلامت
 نماز پیشین بر لب آب جمنا آمدند - یک جا گذریافته مردم
 لشکر از آب گذشتند - و بعد از چند روز دیگر بکره آمدند
 در آنجا دانه و گاه و افر بود از برائے آنکه ولایت خود بود -
 مردم لشکر آسوده شده بکاپی رسیدند و از کاپی کوچ
 کردند متوجه آگره شدند - قبل از آمدن آگره خبر شنیدند

که شیر خان طرف چوسه می آید - مردم را طرفه اضطرار بے دست داد -

از بعضی با در آن فترات اصلاً و قطعاً نام و نشان یافته نشد - از آن جمله عایشه سلطان بیگم دختر سلطان حسین میرزا و بچکا که خلیفه پادشاه بابام بود و بیگم جان کو که وعیفه بیگم و چاند بی بی که هفت ماه سه شکم داشت و شاد بی بی که این هر سه حرمان پادشاه بودند ازین چند کس اصلاً و قطعاً خبر هم نیافتند که در آب رفتند یا چه شدند هر چند تفضّل و تردّد کردند اصلاً معلوم نشد که چه شدند -
و تشویش ایشان تا چهل روز کشید بعد از آن صحت یافتند -

درین ضمن خسرو بیگ و دیوانه بیگ و زاهد بیگ رسید
امیران پیش حضرت پادشاه که آمدند از طرف میرزایان
محمد سلطان میرزا و پسرانش باز خبر رسید که
قنوج آمده اند -

و میرزا بندال بعد از قتل شیخ بهلول بدلی رفتند
میر فقر علی و دو تنخواه بان دیگر را همراه گرفت تا دفع و رفع

محمد سلطان میرزا و پسرانش بکشد۔ میرزایان از آن طرف
 گریخته بطرف قنوج آمدند۔ میر فقر علی میرزا یادگار ناصر
 اور دہلی در آورده چون در میان میرزا ہندمال و میرزا
 یادگار ناصر اتحاد و اخلاص نبود۔ میر فقر علی کہ این طور
 جزکتے کر د میرزا ہندمال از قہر دہلی را قبل کردہ
 نشستند۔

میرزا کامران کہ این خبر ہاشیدند۔ در ایشان
 ہم داعیہ پادشاہی پیدا شد۔ بادواز وہ ہزار سوار مسلح
 متوجہ دہلی را شدند۔ بدہلی کہ رسیدند میر فقر علی و میرزا
 یادگار ناصر دروازہ دہلی بستند۔ وبعد از دو سہ روز میر
 فقر علی قول و قرار گرفتہ آمدہ میرزا کامران را دید۔
 و عرض کرد کہ خیر ہائے حضرت پادشاہ و شیرخان را باین
 روش شنیدہ میشود۔ و میرزا یادگار ناصر از ملاحظہ خود
 شمارا ملازمت نمی کند۔ مناسب دولت آنست کہ درین
 طور وقت شما میرزا ہندمال را گرفتہ متوجہ آگرہ شودید و
 خیال نشستن دہلی نکنند۔ میرزا کامران سخن میر فقر علی را

پسندید و سسر و پادادہ بہ دہلی رخصت کر دند و خود میرزا ہندال
را گرفتہ بہ آگرہ آمدند و فردوس مکانی را زیارت کردہ والدہ
دہمشیر بارادیدہ در باغ گل افشان منزل کر دند۔

درین اثنا نور بیگ آمد و خبر آورد کہ حضرت پادشاہ
می آیند۔ چون از بہت کشتن شیخ بہلول میرزا ہندال
محبوب بودند خود را جانب الور کشیدند۔

و میرزا کاہران حضرت پادشاہ را ملازمت کر دند بعد
از چند روز از باغ گل افشان آمدہ حضرت پادشاہ را
ملازمت بیکر دند۔ همان روز کہ حضرت آمدند شب بود کہ
رختہ ملازمت کر دیم۔ این حقیر را دیدند سو دند کہ
اول ترا نشناختم از برائے آنکہ وقتے کہ لشکر ظفر اثر بہ گور
بنگالہ کشیدہ بودم۔ طاقی پوشش بود می۔ الحال
کہ بچکے قصا بہ دیدم نشناختم۔ و گلبند من ترا بسیار یاد
بیکر دم و گاہے پشیمان شدہ می گفتم کہ کاشکہ ہمراہ
می آوردم۔ انا وقتے کہ فترات شد شکر بیکر دم و میگفتم

سہ لچک۔ عورتوں کا ایک کپڑا جو مربع شکل کا اور بہت تکلف سے بنا

ہوتا ہے اور عورتیں اسکو منہ پر ڈالتی ہیں۔

الحمد للہ کہ گلبدن رانیا و روم با وجودے کہ عقیقہ خرد و بود
 صد ہزار غم و افسوس بہنخور دم کہ چرا بلشکر آوردم۔
 و بعد از چند روز حضرت پادشاہ ید پین والدہ آمدہ
 بودند۔ آن حضرت ہمیکل مصحف ہمراہ داشتند۔ فرمودند کہ
 ساعتی مردم کنارہ شوند۔ مردم بر خاستند۔ خلوت شد۔
 آخر حضرت بہ آپم و این حقیر و افغانی آغاچہ و گلنار آغاچہ و نار
 گل آغاچہ دانگہ من گفتند کہ ہندال قول و قنات من
 است بنوعی کہ مارا در شانی چشم مطلوبیت قوت بازو ہم
 مطلوب و مرغوب است۔ روا باشد بجت قضیہ شیخ بہلول
 من بمیرزا محمد ہندال چہ خواہم گفت آنچه تقدیر آہی بود بشہ
 الحال من ہیچ غبار خاطرے بہ ہندال ندارم و اگر باور
 نکنند۔ مصحف را برداشتہ بودند کہ حضرت والدہ و دلدار یکم
 و این حقیر مصحف را از دست ایشان گرفتیم و ہمہ گفتند۔
 روا باشد۔ چہ چنین میگوید۔ و باز فرمودند کہ گلبدن چہ شود
 کہ برادر خود محمد ہندال میرزا را تو رفتہ بیاری بہ حضرت والدہ ام
 گفتند کہ این دخترک خبر دو سال است ہرگز سفر نکرده است اگر
 حکم شود من بروم آنحضرت فرمودند کہ من بشما این تصدیق چون وہم این

ظاہر است کہ غمخوار بی فرزندان بر ماور و پیر لازم
است اگر تشریف پیرید غمخوار است کہ بر مایان میگنید۔

آخر امیر ابو البقار بہ ہمراہی حضرت والدہ ام بطلب
میرزا ہندال فرستادند، و محمد ہندال میرزا بچہ و شیبان این
خبر تشریف آوردند و حضرت والدہ خوشحالی با کردند و پیشواز
آمدند و ہمراہ حضرت والدہ میرزا ہندال از الورا آمدند و حضرت
بادشاہ را ملازمت کردند و قصہ شیخ ہلول مذکور گفتند کہ
چہیہ و کیم و اسباب سپاہگری را بشیر خان میفرستاد چون
بتحقیق رسید شیخ مذکور را بنا بر آن کستم،

عرض بعد از چند روز خبر رسید کہ شیر خان نزدیک
لکھنؤ رسید، درین اثنا حضرت پادشاہ یک غلام سقا داشتند
از ہمت آنکہ پادشاہ در آب چوسہ از اسب جدا شدہ بودند
و غلام سقا خود را رسانید و بہ مدد او از گرد آب سعادت و
سلامت برآمدند، آخر حضرت سقائے مذکور را بر تخت نشانند،
و نام آن غلام شخص نشیندیم، بعضی نظام میگفتند و بعضی تنبل
میگفتند، عرض آن غلام سقا را بر تخت نشانند و حکم
فرمودند کہ ہمہ امرایان کورنش بظلام سقا بکنند و غلام

ہر کس ہر چہ خواہ بخشد و منصب بدہ، تا دو روز بہ آن
 غلام پادشاہی دادند، میرزا کا ہندال و در آن مجلس
 حاضر نہ بودند، رخصت شدہ باز بہ الور رفتہ بودند، از
 برائے یراق کردن، دسیرزا کا ہران نیز در آن مجلس
 نیامند، بیماری داشتند و بحضرت گفتہ فرستادند کہ غلام
 را بخنیش و رعایتہائے دیگر ہایست کرد، چہ لازم بود
 کہ بر تخت نشیند، درین وقت کہ شیرخان نزدیک رسیدہ
 این چہ کارست کہ حضرت میکنند،

در آن روز ہا میرزا کا ہران بیماری عجب زور کردہ،
 چنان ضعیف و لاغر شدند و از بس کہ لاغر شدہ بودند،
 اصل چہرہ بر جان بود و امید زیتن نبود، بعنایت الہی
 بہتر شدند، دسیرزا کا ہران را گمان آن شد کہ
 بمصلحت حضرت پادشاہ والد ہا بہ ایشان زہر دادند،
 حضرت پادشاہ این سخن را شنیدند، یک مرتبہ بدیدن
 میرزا کا ہران آمدند و سوگند خوردند کہ ہرگز در خیال ما
 نگذشتہ و بکس نفرمودہ ایم، باوجود سوگند خاطر سیرزا
 کا ہران صاف نہ شد و بیماری سیرزا باز روز بروز

بدتر شد چنانچه قوت سخن کردن نداشتند،
 تا آنکه خبر رسید که شیرخان از لکنؤ گذشت حضرت
 کوچ کرد و دستوجه قونج شدند، و میرزا کامران را
 بجائے خود در آگره ماندند، بعد از چند روز میرزا
 کامران شنیدند که حضرت پادشاه پل بسته از آب گنگ
 گذشته میرزا کامران شنیده، از آگره کوچ کردند.
 بطرف لاہور، نشسته بودیم، که میرزا کامران
 فرمان پادشاهی را فرستادند که شمار احکم است که
 ہمراہ من بہ لاہور بروید، از جهت من میرزا کامران
 بحضرت پادشاه گفته باشند کہ بیماری من بسیار قوی
 است و بسیار غریب و بیخس و بی غمخوارم اگر گلبدن
 بیگم را حکم شود کہ بمن ہمراہ بہ لاہور بروید عین عنایت
 و کہم خواهد بود، حضرت بروئے ایشان گفتہ باشند
 کہ برو، چون پادشاه بدولت و سعادت جانب
 لکنؤ دوسہ منزل رفتند میرزا فرمان پادشاهی را
 نمودند و محصل شدند کہ البتہ شما ہمراہ من سیاید
 والدہ من درین اثنا گفتہ باشند کہ ہرگز از ما پان

جدا سفر کرده است ، ایشان فرمودند اگر تنها سفر نکرده
 است شما نیز همراه بروید تا پانچ صد از سپاهی و
 مهتران محرم و هر دو آنکه دگو که خود را فرستادند که
 اگر همراه نمیرود تا یک منزل خود بیایید ، آخر در
 آن منزل که آمده شد دیگر بنیاد سوگند خوردن کردند
 که من ترا نخواهم گذاشت ،

آخر بصد گریه و زاری و فغان از والده باواز والده
 خود و از همیشه باواز مردم پدر و برادران که از خردی یکجا
 کلان شده بودیم ، از همه جدا کرده بجز زور برنده
 دیدم که فرمان پادشاهی هم درین باب هست لاعلان
 شدم و بحضرت عرض داشت نوشتم که از
 حضرت چشم داشت آن مذاشتم که این حقیر را از ملازمت
 خود جدا سازند و به میرزا کامران به بخشند ، آخر در
 جواب عریضه حقیر حضرت پادشاه سلام نامه نوشته
 فرستادند به این مضمون که من دل نداشتم ، که ترا
 از خود جدا کنم اما چون میرزا بسیار مبالغه کرد و عجز و الحاح
 نمود ضرور شد که ترا بمیرزا سپردم چسبدا که الحال ما هم

بر سر ہم ایم، انشاء اللہ تعالیٰ ہر گاہ کہ این مهم صورتہ
 پذیرد اوّل ترا خواہم طلبید،
 چون میرزا متوجہ لاہور شدند اکثر مردم از امراء
 و سوداگران و غیرہ ہر کسے را استعداد بود کہ ایہ کردہ و
 اہل و عیال خود بارہا ہمراہ میرزا کامران کو چانیدہ بہ
 لاہور بردند،

بعد از آمدن بہ لاہور خبر رسید کہ بر لب آب
 گنگ جنگ شد و شکست بر لشکر حضرت افتاد، بارے
 این قدر شد کہ حضرت با برادران و خویشان از آن
 ورطہ بصحت و سلامت برآمدند،

دیگر خویشاوند کہ در آگرہ بودند براہ الہور شدہ متوجہ
 لاہور شدند، در آن اشا حضرت ہمیرزا ہندال فرمودند
 کہ در آن فترت اوّل عقیقہ بی بی غایب شدند، آخر
 بسیار پشیمان شدم کہ چرا بحضور خود نکشتم، الحال ہم
 عورات را درین طور وقت ہمراہ بجائے رسانیدن
 مشکل است آخر میرزا ہندال عرض کردند کہ قتل
 کردن مادر و خواہر بحضرت روشن است، تا جان

دارم در خدمت آنها تردد میکنم و امیدوارم از حضرت
حق سبحانه که در قدم حضرت والده و همیشه این حقیر جان
خود را نثار کنم،

آخر حضرت پادشاه با سیرزا عسکری و یادگار ناصر
سیرزا و امرائے که از جنگ گاه سلامت برآمده بودند مشو
فتح پور شدند،

و سیرزا همدان حضرت والده خود را که دلدار بیگم
باشند و همیشه که گلچهره بیگم باشند و افغانی آغاچ
و گلزار آغاچه و نارگل آغاچه و اهل و عیال امر او غیره
را در پیش انداخته می بردند که گواران بسیار بر ایشان
تاختند از سیاهیان ایشان چند کس اسپ انداخته اند
و گواران را شکست دادند، و یک تیر به اسپ، مبارک
ایشان رسید جنگ و جدل بسیار کردند، ضعف
را از اسیری گواران خلاص کرده حضرت والده
و همیشه خود را و بے امر او غیره مردم را در پیش
انداخته به لور آمده رسیدند،

چادر خیمه و غیره بعضی اسپها که در کار بود گرفته متوجه لاهور

شدند۔ سیرزایان و امرا یان را آنچه در کار بود و ہمراہ گرفتہ در
انہک روز آمدہ بہ لاہور رسیدند۔

حضرت در باغ خواجہ غازی نزدیک بی بی حاج تاج
فرد آمدند، ہر روز خبر شیر خان می رسید، مدت سہ ماہ
در لاہور بودند و روز بروز خبر می آمد کہ شیر خان دو کر وہ
سہ کر وہ می آید تا آنکہ خبر رسید کہ نزدیک سر ہند رسید۔

و حضرت مظفر بیگ نام امرا، داشتند، ترکمان بود اورا
ہمراہ قاضی عبداللہ پیش شیر خان فرستادند کہ چہ انصاف
است تمام ملک ہندوستان را بتو گذاشتم، یک لاہور ماندہ میان
ما و شما حد ہمین سر ہند باشد، آن بے انصاف خدا نافرست
قبول نہ کردہ گفت کہ کابل را بشما گذاشتم، در آنجا باید رفت۔

مظفر بیگ در ساعت کو بیج کرد و پیشتر کس فرستاد کہ کو بیج
می باید کرد، ہمی کہ خبر رسید، حضرت کو بیج کردند، گو یار روز قیامت
بود کہ جائے بار آراستہ ہمراہ اسباب ہمان نوع گذاشتند مگر
نقد آنچه بود، ہموں را توانستند گرفت، شک خدا درین
بود کہ از آب لاہور گذر یافتند، ہمہ مردم پاسے
آب گذاشتند، و چند روز در کنار دریاے منسل

کردند که ایچی شیرخان آمد، قسرا دادند که صباح به
 بنید، که سیرزا کا مران التماس نمودند که فردا سحر که خواب
 بود، و ایچی شیرخان خواهد آمد، اگر در نوک ز سپه
 حضرت نشینم، تا فرقی میان من و برادران باشد باعث
 سرافزای من خواهد شد۔

حمیده بانو بیگم میگویند بهمیرزا این رباعی را پادشاه
 نوشته فرستادند و من شنیده بودم که در جواب شیرخان
 بدست ایچی نوشته فرستادند، رباعی این است،
 در آئینه گر چه خود ستائی باشد پیوسته ز خویش تن جدائی باشد
 خود را بمشال غیر دیدن محبت این پادعجبی کار خدا باشد
 ایچی شیرخان که آمده ملازمت کرد،

خاطر مبارک ایشان ملول شد، و لگن شده در خواب
 شدند و در خواب دیده اند که عزیزه سے آمده از سرتاپا پاگل
 سبز پوشیده و عصای در دست، گفت هر دو اند
 باش و غم مخور و عصای خود را بدست مبارک
 حضرت داده اند و گفته اند خداے تعالی بتو فرزندے
 خواهد داد و نامش جلال الدین محمد اکبر بمانی، حضرت

پرسیدند که اسبم شریف است شما چیست؟ فرموده اند، که
 ژنده فیصل احمد جام و فرموده اند آن فرزند از نسل
 من خواهد شد،
 و در آن ایام بی بی گو نور حامله بود، همه میگفتند
 که پسر تولد خواهد شد، در همان باغ و دست منشی از
 بی بی گو نور در ماه جمادی الاول دختر تولد شد پنجشینی باله
 بیگم نام کردند،

و در آن روز با میرزا حیدر را بگرفتن کشمیر تعیین
 نموده اند، درین اثنا خبر آمد که شیر خان رسید
 عجب اضطرابی دست داد، قرار دادند، که صباح
 کوچ کنند،

درین مدت که برادران در لاهور بودند، هر روز
 مصلحت و مشورت و گفتگو می کردند، اصل بیگم چنانچه
 قرار نمی دادند، آنرا لاهور خبر آمد که شیر خان آمد، دیگر
 بی علاج شده یک پسر روز بود که کوچ کردند و منتهی
 داعیه کشمیر داشتند، و میرزا حیدر را کشمیری
 فرستاده بودند، اما هنوز خبر فتح کشمیر نیامده بود و گفتگو

دادند، که اگر حضرت متوجه کشمیر شوند و کشمیر فی الحاصل
میسر نشود و شیرخان در لاهور باشد، آن زمان بسیار
مشکل میشود،

خواجہ گلان بیگ در سیال کوٹ بود، متوجه
ملازمت حضرت شد، موید بیگ همراه خواجہ بود
حضرت عرضه داشت کرد، خواجہ و غده ملازمت
وارد می آید اما ملاحظه سیرزاکامران وارد، اگر حضرت
بسرعت بیایند، ملازمت خواجہ بحضرت باحسن
وجه میسر می شود، حضرت از شنیدن این خبر
فی الحال جیب پوشیده، مسلح و مکمل شده متوجه خواجہ
شدند و خواجہ را همراه گرفته آوردند،

و حضرت فرمودند که با تفاق برادران به بدخشان
رویم و کابل تعلق بمیرزاکامران داشته باشد، اما
میرزاکامران بر رفتن کابل راضی نشدند و گفتند که کابل
با حضرت فردوس مکانی در حیات خود یوالده سن
داده اند- رفتن کابل لایق نیست، حضرت فرمودند
در باب کابل اکثر حضرت فردوس مکانی میفرمودند

کہ کابل راسن بیچ کس نخواستہم داد، بلکہ فرزند ان طبع
 کابل نکلند، چہرہ کہ ہمہ فرزند ان را خداے تعالیٰ مین
 در کابل دادہ و اکثر فتح ہا از لشستہن کابل شدہ بلکہ
 در واقعہ ناسہ فردوس مکانی ہم متشہد این معنی
 بسیار مذکور است، چہ شد کہ سن از رومی مہربانی
 و برادر ہی ہمسر ز انسانیت کر دم، میرزا السحال
 چہین میگوید،

ہر چند حضرت دلاسا دیگانگی میفرمودند، میرزا
 بیشتر از بیشتر مبالغہ مینمودند، چون حضرت دیدند کہ ہمراہ
 میرزا جمعیت بسیار است، و بیچ و جسہ رفتن کابل
 میرزا راضی نیست لا علاج شدہ ضرور شد،
 بطرف بکھر و ملتان متوجہ شدہ، در ملتان کہ رسیدند،
 یکسار روز منزل نمودند، غلہ کمترک پیدا شد و اندک
 غلہ کہ در قلعہ پیدا شدہ بود بچروم قسمت کردہ کوچ
 کردند، و بر سر دریاے کہ ہفت دریا یکجا شدہ
 است رسیدند، حیران ماندند، کشتی ہم نیرسد و اردوے
 عظیم ہمراہ، درین اثنا خبر آمد کہ خواص خسان پاچند

امراء از عقب ہی آید، بخشونام بلوچی بود کہ جاہلئے
 سنگین داشت کشتی بسیار ہم داشت، حضرت کے
 راپیش او فرستادند و علم و نقارہ واسپ و سرو پا
 نیز فرستادند و طلب کشتی نمودند، و غلہ ہم طلب نمودند
 آخر الامر بخشو بلوچ قریب یک صد کشتی نمودند پر غلہ
 ہم بلا زمت حضرت فرستادند، ازین خدمت
 شائستہ حضرت بسیار خوشحالی کردند و کشتی غلہ مذکور را
 بہر دم لشکر قسمت کردند و سعادت و سلامت از آب
 گذشتند رحمت باد بر بخشو مذکور کہ خدمت شائستہ
 بجا آورد،

و آخر الامر بعد از طے سافت بہ بکھر رسیدند
 و قلعہ بکھر در میان دریا واقع شدہ و قلعہ مضبوط
 دارو و پادشاہ قلعہ مذکور کہ سلطان محمود باشد متحصن
 شدہ بود و حضرت بہ پہلوئے قلعہ سعادت و سلامت
 فرود آیدہ بودند، و نزدیک قلعہ باغی بود کہ سیر شاہ حسین
 سمندر راست کردہ بود،
 آخر میر سمندر را پیش شاہ حسین میرزا فرستادند کہ

از ضرورت بولایت تو آمده ایم و ولایت تو بتو مبارک
 باشد، ما داخل نخواهیم کرد، بارے تو خود آمده مارا
 ملازمت بکن و خدمت کہ لازم باشد بجایار کہ
 ما داعیہ گجرات داریم و ولایت ترا بتو میگزاریم،
 آخر شاه حسین مذکور بہ مکہ و حیلہ تا پنج ماہ حضرت را
 در سمندر نگاہ داشت و بعد از آن کس بخدمت
 حضرت فرستاد کہ سامان طوئی دختر خود را کہ وہ
 بخدمت حضرت میفرستم و خود نیز بہ ملازمت
 خواهیم آمد،

حضرت سخن او را باور کردند، سه ماہ دیگر انتظار
 کشیدند، غلہ گاہے پیدا میشود و گاہے پیدا
 نمی شود، مردم سپاہ اسپان و شران خود را کشتہ
 بخوردند، باز حضرت شیخ عبدالغفور را فرستادند تا کہ
 انتظار میدہی، مانع آمدن کیست و باعث توقف
 چیست؟ این مرتبہ دانست کہ کار تنگ شدہ است
 و مردم بسیار گریختہ می روند، جواب فرستاد کہ
 دختر من نامزد میرزا کامران است و دیدن سن ہم

امر محال است، شمارا ملازمت کرده نمی توانم،
 درین اثنا محمد بهندال میرزا از آب گذشتند، که
 بعضی مردم میگفتند که متوجه قند حصار میشوند، حضرت
 پادشاه که شنیدند از عقب میرزا چند کس فرستادند
 که رفته پرسیدند که شنیده شد که قصد قند حصار دارند
 چون از میرزا پرسیدند میرزا گفتند که غلط بعرض
 رسانیده اند، حضرت پادشاه این خبر را شنیده بدیدن
 حضرت والده آمدند،

در همانکے میرزا و همه مردم میرزا حضرت پادشاه
 را درین مجلس ملازمت کردند، حمیده بانو بیگم را پرسیدند
 که این چه کس است؟ گفتند که دختر میرزا با دوست خواجہ
 معظم روبروئے حضرت استادہ بود، گفتند، این
 پسہ بانو خلیش میشود، حمیده بانو بیگم را گفتند که
 این ہم خلیش ما است،

در آن ایام حمیده بانو بیگم اکثر در محل میرزا
 بود، روز دیگر باز حضرت بدیدن حضرت والده و لدار
 بیگم آمدند، فرمودند، میرزا با دوست خلیش آمد ما است

مناسب آنست که دختر او را بهمان نسبت بکنند، میسرزا
 هندیال عذرهای می گفتند که این دختر را سن مثل خواهر و
 فرزند خود میدانم، حضرت پادشاه اند، سباده معاش
 نیک نشود، تا باعث کلفت شود، حضرت پادشاه
 خشم کرده برخواست رفتند،

بعد از آن حضرت والده خطی نوشته فرستادند
 که مادر دختر ازین هم پیشتر ناز میکند، عجب است،
 که به اندک سخن رنجیده رفتند، حضرت پادشاه در
 جواب نوشته فرستادند که این حکایت شما بسیار
 خوش آمد هر ناز که می کنید بسر و چشم قبول داریم،
 دیگر از جهت معاش که نوشته اند، انشاء اللہ
 مسب المذعا خواهد شد، چشم انتظار در راه است حضرت
 والده رفته حضرت پادشاه را آوردند، آن روز مجلس
 دادند، بعد از مجلس بمنزل خود تشریف بردند، روز
 دیگر حضرت پیش والده ام آمدند و گفتند که کس
 فرستید حمیده بانو بیگم را طلبیده بیار و حضرت
 والده که کس فرستادند، حمیده بانو بیگم نه آمدند، گفتند اگر

عرض بلازمت است خود آن روز بلازمت مشرف
 شده ام، دیگر برائے چه پیام؟ مرتبہ دیگر حضرت سبحان
 قلی را فرستادند کہ میرزا ہندال را رفته بگو کہ
 بیگم را بفرستید، میرزا گفتند، ہر چند من گفتم نہیں دو، تو
 خود رفت بگو، سبحان قلی کہ رفت گفت بیگم جواب
 دادند کہ دیدن بادشاہان یک مرتبہ جائز است در
 مرتبہ دیگر نامحرمت، من نمی آیم، سبحان قلی کہ از بیگم
 این حرف شنیدہ آمدہ بعرض رسانید، حضرت فرمودند
 اگر نامحرم اند محرم می سازیم،

عرض کہ تا چہل روز از بہت حمیدہ بانو بیگم مبالغہ
 و مناقشہ بود و بیگم را صنی نشدند، آخر حضرت والد
 ام ولد را بیگم نصیحت کردند کہ آخر خود بکے
 خواہی رسید، بہتر از پادشاہ کہ خواہد بود، بیگم
 گفتند کہ آری بکے خواہم رسید کہ دست من
 بگ بیان او برسد، نہ آنکہ بکے برسم کہ دست من
 میدانم بدامن او نرسد، آخر باز والدہ ام نصیحت
 بسیار کردند،

غرض کہ بعد از چہل روز در ماہ جمید الاول ۹۳۸ھ
 نہ صد و چہل و ہشت در مقام پاتر روز دو شنبہ نیم
 روز بود کہ اصطلاب را حضرت پادشاہ بہت مبارک
 خود گرفتہ اند و ساعت سعد را اختیار کردہ میر ابوالبقا
 را طلبیدہ حکم فرمودند کہ بکاخ بستند، مبلغ دو لک بکاخانہ
 بمیر ابوالبقا دادند، بعد از عقد سہ روز دیگر آنجا بودند،
 بعد از آن کوچ کردہ در کشتی نشستند و متوجہ بکمر نشدند
 و یک ماہ در بکمر بودند، میر ابوالبقا را در
 پیش سلطان بکمری فرستادند، آنجا نتویش شدہ
 برجت حق پیوستند،

آخر میرزا ہندال را رخصت قندھار کردند، میرزا
 یادگار ناصر را بجائے خود در لری گذاشتند و حضرت
 خود متوجہ سہوان شدند، کہ از سہوان تا جتہ شش
 ہفت روزہ را بہت، سہوان قلعہ مضبوط وارد و میر
 علی کہ ملازم حضرت پادشاہ در آن قلعہ بود و توپچی
 چندے بود، کہ بیج کس را مجال نزدیک قلعہ رفتن
 نہ پیش کا گول آہ جس سے آخاب کے کچھ حالات معلوم کے جاتے ہیں۔

نبود، چند کس از مردم حضرت پادشاہ مور پھل کرہ
 نزدیک رسیدند و او را نصیحت کردند کہ حرام نگلی
 درین طور وقت خوب نیست میر علی کہ قبول نکرد
 آخر فتنہ کنند و یک برج قلعہ را انداختند، اما قلعہ
 را نتواند گرفت و غلہ قیمت بودہ است و اکثر مردم
 گریختن گرفتند، مدت شش ہفت ماہ در آنجا
 بودند و میرزا شاہ حسین حرام نگلی کردہ مردم لشکر را
 از ہر طرف گرفتہ مردم خود می سپرد کہ برودہ در دریائے
 شورہ اندازید، سی صد چہار صد کس را بیکجا کردہ در
 کشتی انداختہ بہ دریائے شورہ می انداختند تا وہ ہزار
 کس را در دریائے شورہ انداخت،

بعد از آنے کہ در پیش حضرت ہم کس کم ماند
 چند کشتی بر توپ و تفنگ کردہ خود از تھتہ بر سر حضرت
 آمدہ، سہوان نزدیک بدیا واقع شدہ است، آمدہ کشتی
 ہائے حضرت پادشاہ را ہمراہ اسباب بردو کس فرستاد کہ
 حق نگاہ میدارم زود کوچ بکنید، حضرت لا علاج
 شد و گدہا جو قلعہ فتح کرنے کیلئے چارو لطف کردتے ہن۔

شدند، و باز برگشته متوجه بکمر شدند،
 چون نزدیک بکمر شدند میرزا حسین سمندر پیش
 از آن که حضرت در بکمر برسد کس پیش میرزا یادگار
 ناصر فرستاده بود که اگر حضرت برگشته بجانب بکمر می
 آیند آمدن نگذارند که بکمر تعلق بشما دارد، من از
 شما ام و دختر خود را بشما میدهم، میرزا یادگار ناصر سخن او
 را باور کرده حضرت پادشاه را در بکمر آمدن گذاشت،
 و میخواست که بجایه یا بجنگ پیش آید،
 حضرت کس فرستادند که بابا شما بجائے فرزند ما آید
 و بجائے خود شما را نشانده رفتم که اگر با واقع پیش آید، شما
 ملک ما باشید و الحال از بدرائی نوکران شما با چنین سلوک
 می کنید این نوکران حرام نمک بشما هم وفا نخواهند کرد،
 هر چند حضرت نصیحت کرده فرستادند فایده نکرد، آخر حضرت
 فرمود که خوب ما بجانب راجه مال دیو میرویم و این ولایت
 را بشما دادیم، اما شاه حسین شما را از اینجا نخواهد گذاشت سخن
 ما را یاد خواهید کرد،
 بمیرزا یادگار ناصر این سخن را گفته کوچ کرده متوجه

مال دیو شدند، و براہ جیسلمیر شدند، بعد از چند روز بقلعہ
 دلاور رسیدند، کہ سرحد ولایتِ راجہ مال دیو است و روز آنجا
 بودند دانہ و گاہ پیدا نہ شد، وانہ آنجا بجانب جیسلمیر روان
 شدند، چون نزدیک جیسلمیر رسیدند راجہ جیسلمیر جمع را فرستاد
 و سر راہ گرفت و جنگ شد، و حضرت با چندے از راہ
 کنارہ میرفتند دریں جنگ چند کسے زخمی شدند، لوش بیگ
 برادر شاہم خاں جلایر و سپہ محمد اختہ و روشک تو شکیلی و چند
 دیگر زخمی شدند، آخر قتلہ کردند، کافران گریختہ بہ قلعہ
 در آمدند و حضرت آن روز تا شصت کردہ راہ رفتند و
 در سر تالابے منزل واقع شد، بعد آن بسا تلیمیر رسیدند
 آنمردم آن روز تشویش دادند، تا آنکہ در پلودی نام پرنہ
 کہ تعلق بہ مال دیو داشت رسیدند، راجہ مال دیو در
 جود صبور بود، یک حبیبہ و یک شتر بار اثرفنی بخدمت
 حضرت فرستادند، و دلا سائے بسیار نمود کہ خوش
 آمدید، بیگانہ را بشما میدہم، حضرت بادل جمع نشسته
 بودند، وانکہ خان را پیش مال دیو فرستادند کہ چہ جواب
 لہ ملازم

میدید، ملا سرخ کتابدار در آن شکست و ویرانی بند
 بجانب ولایت مالدیو رفته ملازم شده بود او غرضش
 فرستاد که زنهار هزار زنهار حضرت پیش نیایند و در
 هر جا که منزل دارند در ساعت کوچ کنند که مالدیو در
 صدر گرفتن شما است و اعتماد بر قول او نکنید که ایلی
 شیر خان آمده و شیر خان نوشته فرستاده که هر نوعی
 که دانید و توانید آن حضرت را بگیری، اگر این کار
 کردید، ناگور و الور دهر جائے که خواهید، بشما می دهم،
 و آنکه خان هم آمده گفت که وقت استادن نیت
 نماز دیگر بود، که حضرت کوچ کردند و در وقت
 سواری حضرت دو جاسوس را گرفته آوردند، هر دو را
 بسته نزدیک آورده سخن می پرسیدند، که دستبانی
 خود را فی الحال خلاص کرده ششیر از کم محمود کرد سلم باز
 کشیده اول محمود را زده، بعد از آن باقی گویایمی
 را زخمی کرده، و آن دیگر خنجر از میان یک
 کشیده رو بجانب مردم کرده چند گس را زخمی کرده
 سه کرد بار در مخفت سه کار کام چهری چلانے والا۔

و اسپ سواری حضرت گشته، عرض تلاش بسیار کردند
تا آنکه آن هر دو را کشند و درین ضمن عفو غاشد که
مالدیو رسیده، حضرت پادشاه اسپ سواری نداشتند
که لایق سواری میده بانو بیگم باشد، برائے سواری بیگم از
تردی بیگ اسپ طلبیده باشد، غالباً تردی بیگ اسپ
نداده، حضرت فرمودند برائے من شتر جواهر آفتابچی را تیار
بکنند، من به شتر سوار خواهم شد و بیگم به اسپ من
سوار شوند، ظاهراً ندیم بیگ شنیده است که حضرت
پادشاه اسپ سواری خود را بسواری بیگم تعیین کرده
اند، و خود خیال دارند که به شتر سوار شوند، او والدۀ
خود را بر شتر سوار کرده اسپ سواری والدۀ خود
بحضرت پادشاه پیشکش کرده،

حضرت سوار شده متوجه امرکوت شدند از جائے
رہبر گرفتند که راه را سر کنند، هوا بغایت گرم بود
و اسپ و چاروا تا زانو در ریگ فرو میرفت و در
عقب لشکر Maldyو نزدیک رسید، باز کوچ کردند
تشت و گرسنه روان شدند اکثر از زن و مرد
له جویان

پیاده بودند، چون لشکر مالدیو نزدیک رسید، حضرت
 ایشان تیمور سلطان و منعم خان و جمعی دیگر را
 فرمودند که شمایان آهسته بیایند و غنیمت را نگاه دارید تا
 ما حذر کرده برآمده روئیم، ایشان ماندند و شب شد
 راه گم کردند، حضرت تمام شب راه رفتند، چون صبح
 شد، سه روز بود، که اسپان آب نیافته بودند، که
 جائی آب یافتند، حضرت فرود آمدند که کس دوید
 آمد که هندوان بسیار اسپ سوار و شتر سوار رسیدند،
 حضرت شیخ علی بیگ و روشن کوک و ندیم کوک
 و میر پانده محمد برادر میر ولی و جمعی دیگر را رخصت
 کردند و فاتح خواندند که رفته با کافران جنگ کنید و
 یقین حضرت شد که ایشان تیمور سلطان و منعم خان
 و میرزا یادگار را با جمعی که گذاشته بودیم، کشته شدند
 یا بدست کافران افتادند که این جمعیت آنها را کشته
 بر سر ما آمده اند، حضرت باز خود سوار شده همراه
 چند کس اردو را گذاشته پیش رفتند و آن جمعیت
 که حضرت فاتح خوانده جنگ فرستاده بودند، شیخ

علی بیگ سردار آن راجپوتان را به تیر زده از اسپ
انداخت و چند کس دیگر را مردم دیگر به تیر زدند کافران
رو بگریز نهادند و فتح شد، چند کس را زنده هم گرفته
آوردند، اردو آهسته آهسته میرفت، اما حضرت پادشاه
دور رفته بودند، این مردم فتح کرده به اردو آمده
رسیدند،

بهبود نام چو بدار بود، او را از عقب حضرت
دوانیده فرستادند، که حضرت آهسته روند که بعنایت
آلی فتح شد، و کافران گریختند، بهبود خود را بحضرت
رسانیده و خبر خوش برد، حضرت فرود آمدند و اندک
آبے هم می پیدا شد، اما در فکر امر بودند، که
آنها را چه واقع شد؟ که از دور چند سوار پیدا شدند
باز دفعه شد که مبادا مال دیو باشد، کس فرستادند
که خبر بیارو، دویده آمد که ایشان تیمور سلطان و میرزا
یادگار و منعم خان همه بصحت و سلامت می آیند،
راه گم کرده بودند، بعد از رسیدن آنها حضرت خوشحال
شدند، و لشکر حق بجای آوردند،

و صبح کوچ کردند، سه روز دیگر آب نیاافتند،
 بعد از سه روز بر سر چاه رسیدند و چاه است مذکور بسیار
 عمیق بودند، بر سر آن چاه مقام کردند، آب آن چاه
 بغایت شمرخ بود، بر سر یک چاه حضرت فرود آمدند، بر سر
 یک چاه دیگر تروی بیگ خان، و بر سر یک چاه میرزا
 یادگار و منعم خان و ندیم کوکه و بر سر یک چاه ایشان
 تیمور سلطان و خواجه غازی و روشن کوکه،

و هر دلوئی که از چاه بیرون می آمد، چوب
 نزدیک می رسید، مردم خود را در میان دلوئی انداختند
 و ریسمان گسته می شد و پنج شش کس همراه
 دلو در چاه می افتادند مردم بسیار از تشنگی مردند و
 پلاک می شدند، حضرت دیدند که مردم از تشنگی خود را
 در چاه می اندازند، از کردنی خاصه خود همه مردم
 آب میخوراندند، آخر مردم را سیراب کرده نماز پیشین
 بود که کوچ کردند و یک شبانه روز راه رفتند
 در سراسر رسیدند، تالاب کلائی بود، اسپان
 نه دلو رسته رستی - صراحی - پانی رکھنے کا برتن -

و شتران که درون تالاب در آمدند چندان آب خوردند
 که اکثر مردمان اسپ کم مانده بود، استر و شتر بودند
 از آن باز هر روز آب پیدا می شد تا به امرکوت
 رسیدند، که جائی خوب است و تالاب بسیار دارد
 رانا پیشواز حضرت آمد و درون قلعه برو و منزل خوب
 داد و مردم امر را بیرون قلعه جا داد،

اکثر چیز در کمال ارزانی بود، یک روپیه را چهار
 پز میدادند از بزرگاله و غیره رانا پیشکش بسیار آوردند
 و چنین خدمات شناسسته بجا آوردند که به کدام زبان
 تقریر توان کرد؛ و چند روزی در آنجا بنجی خوبی گذرانیدند
 و بعد از آنکه که خزینة تمام شد روی بیگ خان
 زر بسیار داشت، حضرت بطریق قرض از او مبلغی طلبیدند
 او بحساب ده دو هشتاد هزار اشرفی قرض داد، حضرت
 گرفته حصه رسد تمام لشکر بخش کردند
 و کمر خنجرها و سروپایا به رانا و فرزندان او عنایت
 فرمودند و بعضی مردم اسپان تازه خریدند

و پدر رانا مرزا میرزا شاه حسین کشته بود، بوجود
 آن هم دوسه هزار سوار جرّار بهم رسانیده در ملازمت
 حضرت همراه کرد، باز حضرت متوجه لکهنه شدند و بس
 و اهل و عیال را در امر کوت گذاشتند، و خواجّه معظم
 را نیز گذاشتند، که از حرم خبردار باشد، حمیده بانو
 بیگم حامله بودند، بعد از متوجه شدن حضرت سه روز
 گذشته بودند که بتاریخ چهارم شهر رجب المرجب ۹۴۹ هجری
 نه صد و چهل و نه وقت سحر روز یکشنبه بود که تولّد
 حضرت پادشاه عالم پناه عالم گیر جلال الدین محمد
 اکبر پادشاه غازی شد، قمر در برج اسد بود،
 تولّد در برج ثابث شده بغایت خوب است و
 نهمان گفتند فرزند که درین ساعت شود، صاحب
 اقبال و دراز عمر می شود.

حضرت در پانزده کردی بودند که تروی محمدخان
 خدیبر رسانیده حضرت بسیار بسیار خوش حال
 شدند، و از مرثیه و بشارت این خبر تعصیبات ما تقدم
 تروی محمدخان معاف کردند.

و آن خواب که در لاهور دیده بودند، همون نام
جلال الدین محمد اکبر بادشاه نام نهادند، و از آنجا کوچ
کرده متوجه بکمبر شدند، و از مروم رانا و اطرافش و
سودسه و سمینچ تا ده هزار کس جمع شدند، و پرگنه
چون رسیدند، یک غلام شاه حسین میرزا با چند
سوار در چون بود، گریخته رفت، در آنجا باغ آئینه
بسیار خوب بصفای بود، در آن باغ حضرت فرود
آمدند و مواضعات آن را بمردم جاگیر تعیین فرمودند
از چون تهمه شش روزه راه بود، تا شش ماه
حضرت در آنجا بودند، و به امر کوت کس فرستادند
اهل حرم و بے تمام مروم را طلبیدند، در آن وقت
جلال الدین اکبر بادشاه شش ماه بودند که
در چون آوردند،

و جماعه که از اطراف و جانب همراه اهل حرم
آمده بودند، متفرق شدند، و رانا را از جت گفت
و گوئی که به تروی محمد خان واقع شده بود شک
رجی در میان تروی پیگ داد بود، تیم شیبه بود که کوچ

کرده بجانب ولایت خود رفت، و جماعه سود مه و
سپینچ نیز بدو موافقت کرده رفتند، حضرت بهماں
جمیت خود ماندند،

و شیخ علی بیگ که مرد مردانه بود حضرت او را
همراه مظفر بیگ ترکمان بجانب جاجکا پرگنه کلان بود
فرستاده بودند، میرزا شاه حسین جمے را بر میر او
فرستاد، در میان هر دو لشکر جنگ عظیم شد آخر الامر
مظفر بیگ منہزم شدہ گریختہ و شیخ علی بیگ بچتے
کشتہ شد ضیاع شد،

و در میان خالد بیگ و لوش بیگ برادر شاہم
خان جلایر گفت و گوئے شد، آخر جمے رعایت
لوش بیگ کردند، ازین سبب خالد بیگ با جمے
گریختہ پیش میرزا شاه حسین رفت، حضرت باوشاہ
والدہ او را کہ سلطامنم نام داشت، بندی خانہ فرمودند
ازین واسطہ گلبرگ بیگم رنجیدہ بودند، آخر گناہ او را
بخشیدند، و ہمراہ گلبرگ بیگم رخصت مکہ معقلہ کردند
بعد از چند گاہ لوش بیگ ہم گریخت و حضرت او را

بدعائے بدیاد کردند که ما برائے قاطر او خالد بیگ را
 درستی کردیم، باوجود آن از دایرۂ حلال نمکی برآمد
 بازار حرام نمکی در آمد، جوانه مرگ خواهد شد، آخر
 بمون طور شد، که بعد از پانزده روز در کشتی خراب
 کرده بود، که غلامش بجارد زده کشت و حضرت
 بعد از شنیدن بسیار متالم و متفکر شدند، شاه
 حسین کشتی با را نزدیک چون بدریا آورده بود و در
 خشکی هم اکثر اوقات مردم حضرت بپر دم شاه حسین
 جنگ می کردند و از جانبین مردم کشته می شدند
 و اکثر مردم باو شاه می هر روز گریخت بطن شاه حسین
 میرفتند، از جمله ملا تاج الدین که در علم خواندند و بر آن
 عنایت کلی داشتند، در آن جنگ کشته شد،
 و در میان تردی محمد خان و منعم خان گفت و
 گوئی شد، منعم خان هم گریخت، امرائے معدود
 ماندند، از جمله تردی محمد خان و میرزا یادگار و میرزا
 پاینده محمد و محمد ولی و ندیم کوکه و روشن کوکه و خدنگ
 ایشک آغاچی و جمعی دیگر در ملازمت حضرت بودند،

که خبر آمد که بیرم خان از جانب گجرات می آید و
 برگه جاچگاه رسیده است، حضرت خوشحال
 شدند و کدنگ ایشک آغاچی را بجای حکم کردند
 که باستقبال بیرم خان روند،

درین اثنا شاه حسین شنید که بیرم خان می
 آید، چند کس را فرستاده که بیرم خان را بگیرند، غافل
 در جائی فرود آمده بود که آمده ریختند، کدنگ
 ایشک آفاکشته شد و بیرم خان با چند غلام شده
 در ملازمت حضرت آمده مشرف شد،

درین اثنا عرض داشت های قیامه خان آمد
 بحضرت پادشاه و میرزا هندیال که مدیست که در
 نواحی بکمر نشسته آید، درین مدت از شاه حسین
 میرزا اثر دو لخواهی ظاهر نشد بلکه بد پیش آمد، دیگر
 بغایت اتی کار آسان خواهد شد اگر پادشاه بدولت
 و سعادت بیایند، بهتر و عین مصاحت است، و
 اگر حضرت نیایند، شما البت بیایید، چون حضرت
 توقف کرده بودند و میرزا هندیال به استقبال برآید

و قندهار را پیشکش بمیرزا هندیال کرده بود
 میرزا عسکری در غزنین بودند، میرزا کامران عرض
 داشت کردند که قراچه خان قندهار را بمیرزا هندیال
 داد، فکر قندهار را باید کرد، میرزا کامران در حدود
 این شدند، که قندهار را میرزا هندیال بگیرند
 درین ضمن حضرت این خبرها را شنیده پیش عمه
 خود خانزاده بیگم آمده مبالغه بسیار نمودند که مرا
 سرافراز کرده به قندهار بروید و میرزا هندیال را و
 میرزا کامران را نصیحت کنید که اوزبک و ترکمان
 نزدیک شمایان است، درین طور وقت که پرماد شمایان
 است، در میان خود با اتفاق باشید، بهتر است و
 کتا جهائے که من بمیرزا کامران نوشته ام، اگر
 قبول کند و بعل آرد هر چه خاطر او خواهد، ما هم
 همان نوع می کنیم،

بعد از رسیدن حضرت بیگم بقندهار بعد از
 چهار روز میرزا کامران هم رسیدند و هر روز مبالغه
 می کردند که خطبه بنام من بخوانید، میرزا هندیال

می گفتند، که تیر دادن خطبه چه معنی دارد؟ حضرت
 فردوس مکانی در حیات خود پادشاهی را به همایون
 پادشاه داده اند و ولی عهد خود گردانیده اند و بایان
 همه قبول کرده و خطبه بنام ایشان تا این مدت
 خوانده ایم، الحال تفسیر دادن خطبه صورت ندارد، میرزا
 کامران بحضرت دلدار بیگم خطبه نوشتند، که ما از کابل
 شما را یاد کرده آمدیم عجب است که یک زمان آمده
 ما را ندیدند، چنانچه والده میرزا سندان آید، بهمن
 طور والده ما آید، آخر الامر دلدار بیگم بدیدن ایشان
 آمدند میرزا کامران گفتند الحال شما را نمی گذارم،
 تا میرزا سندان را نطلبید، دلدار بیگم گفتند که
 خانزاده بیگم ولی نعمت شما اند و کلان و بزرگ
 همه شما بایان اند، و حقیقت خطبه را از ایشان پرسید
 آخر به آنکه گفتند، حضرت خانزاده بیگم جواب دادند
 اگر از من پرسد بطریقی که حضرت فردوس مکانی
 قرار داده اند و پادشاهی خود را به همایون پادشاه
 داده اند و شما بایان همه خطبه را تا حال بنام ایشان

خوانده آید، الحال هم کلان خود دانسته فرمان بردار
ایشان باشمید، عرض تا چهار ماه میرزا کامران قندهار
را قبل کرده و مبالغه خطبه می نمودند، آخر قرار دادند
خوب، الحال بادشاه دورانند، خطبه را بنام من بخوانید
هر گاه بادشاه بیانید، بنام ایشان خواهد خواند، چون
قبل بدور و دراز کشیده بود و مردم تنگ آمده بودند
ضرور شد خطبه را خواندند

و قندهار را بمیرزا عسکری دادند و غزنین را وده
کردند، بمیرزا هندال، حالاکه بغزنین آمدند لغانات و
تنگسار را بمیرزا هندال دادند، این طور وعد بائے
دروغ، میرزا هندال به بدخشان رفته درخوست و
اندراب نشستند، میرزا کامران بدلدار بیگم گفتند
که شما رفته بیارید، حضرت ولددار بیگم که رفتند میرزا
جواب دادند، که من خود را از دغدغه سپاه گری
گذرانده ام و خوست هم گوشه ایست، نشسته ام
بیگم گفتند اگر عرض درویشی و گوشه نشینی باشد هم
کابل گوشه ایست با اهل و عیال و فرزندان یکجا

باشید، بهتر است، آخر بیگم میرزا را بزور آوردند و
 در کابل مدت با بوضع درویشی می بودند
 در اینجا میرزا شاه حسین پیش حضرت پادشاه
 کس فرستاد که لایق دولت آنست که از اینجا
 کوچ کرده بجانب قندهار بروید، بهتر است، حضرت
 راضی شدند و جواب فرستادند، که در اردوی ما
 اسپ دو شتر کم مانده است، شما اسپ و شتر بما
 بدید تا ما بقندهار برویم شاه حسین میرزا قبول
 کرد و گفت که هر گاه شما از آب گذرید هزار شتر
 آن روی آب هست، همون را بشما خواهیم فرستاد،
 اکثر سخنان که در راه بکمر دست از خواجه
 کبیک خویش خواجه غازی مذکور بود، نقل از
 نوشته خواجه کبیک مذکور است، آخر حضرت به اهل
 و عیال لشکر و غیره بر کشتی با سوار شدند، تا سه روز
 بحر را طی کردند از سرحد ولایت او گذشته نواسی تام
 موضع بود اینجا فرود آمدند، و سلطان قلی نام سربان
 باشی را فرستادند، تا شتران را بیارند، سلطان قلی

مذکور رفته ہزار شتر آورد حضرت ہمہ شتران را بہ
 امرایان و سپاہی وغیرہ مردم لشکر دادند و قسمت
 فرمودند، آن شتران بنوع بودند کہ گویا بہفت پشت
 بلکہ بہفتاد پشت آن شتران مذکور شہر دادم و بار
 را ندیدہ بودند، چون در لشکر قحط الفرس بود، اکثر
 مردم شتر سوار بودند و آنچه تمہ باقی ماندہ بود برائے
 بار تعیین فرمودند، و ہر کہ سوار می شد مجبور سوار
 شدن سوار را بزمین میزدند و راہ جنگل می گرفتند
 و از شتران بار خانہ ہر کدام کہ بار می کردند، بچہر
 شنیدن آواز سیم اسب جتہ جتہ بار را بزمین انداختہ
 خود بہ جنگل در آمدہ میرفتند، و ہر کدام شتر کہ بار را
 محکم بستہ می شد ہر چند می جتہ بار نمی افتاد،
 بجمع بار راہ جنگل پیش گرفتہ می گرخت بدین نوع
 بجانب قندھار می رفتند تا قریب دولت شتر گرختہ باشند
 و چون نزدیک سیوی رسیدند محمود ساربان با شہی
 ملازم شاہ حسین میرزا در سیوی بود، قلعہ را مضبوط
 لہ گورون کاکال علیہ اصل میں دوست تھا۔ ست شکریت میں کوکتے ہیں۔

کرده متعجب شده حضرت در شش کردی سیوی فروز آمدند
 درین اثنا خبر آمد که میرانش دوست و بابا جو جوک از کابل
 دو روز است که سیوی آمده اند و پیش شاه حسین میرزا
 میروند، سرو پا و اسپان پوچیان و سیوی بسیار
 میرزا کامران براسه شاه حسین میرزا فرستاد
 و دختر او را براسه خود طلب نموده اند خود حضرت
 بخواجہ نازی فرمودند که چون در میان تو و الله دوست
 نیست پدر و فرزندی است کتابچه نوشته فرستاد
 که میرزا کامران بچه طریق با پیش می آید و اگر ما
 بدانجا برویم چون سلوک بکنند حضرت پادشاه خواجہ
 کیسک را فرمودند که بجانب سیوی رفته به میر
 الله دوست بگو که اگر آمده ما را به بیند خوب است
 خواجہ کیسک مذکور بجانب سیوی روان شد
 حضرت فرمودند که تا آندرتو ما کوچ نخواهیم کرده
 او چون نزدیک سیوی رسیده بود که محمود ساربان
 باشتی گرفته پرسید که بچه کار آمدی؟ او گفت بجهت
 اسپ و شتر خریدن، گفت دست ند بفس اندازید،

و تاج او را بپالید که مبادا به اللہ دوست و بابا
 جو جوک فرمان استعالت آورده باشد
 چون تقصص کردند، کتابت از لیل او بر آمد
 فرصت نیافت که کتابت را بگوشه بر تاید، گرفته
 خواند، و او را نه سپرده در ساعت اللہ دوست و
 بابا جو جوک را بدرون قلعه برو و انواع درشتی کرده
 اینها سوگند خوردند که ما را از آمدن این خرنیت
 و این پیش من سبق خوانده است و خواجه غازی
 جهت بما داشت و پیش کامران میرزا بود، باین
 سبب کتابت نوشته است محمود قرار داد، که
 کیک را با جمعی همراه پیش شاه حسین فرستد،
 میر اللہ دوست و بابا جو جوک تمام شب پیش محمد
 بودند و ملائمت کرده او را درخواست نموده، از
 بند خلاص کردند و سی صد تار و صد سی میر اللہ
 دوست برائے حضرت فرستاد و عریفه از ترس
 نه نوشت که مبادا بدست کسی افتد، اما زبانی
 گفت فرستاد که اگر عرضه داشت میرزا عسکری با

اما آمده باشد، رفتن کابل بد نیت و گرنه مصلحت
در رفتن کابل نیت که حضرت پادشاه را بخوابد دید
و حضرت کس کم دارند آخر تا چه روی دهد، کیسک
آمده بعرض رسانید

حضرت متحیر و متفکر شدند که چه باید کرد و یکجا
باید رفت، کنگاش کردند، تردی محمد خان و بیهم خان
کنگاش دادند، که غیر از شمالیان و شالستان که
سرحد قندهار است، بجائے دیگر عزم جزم کردن
مکن نیت، چرا که در آن حدود افغان بسیار اند
بجانب خود خواهم کشید و امرا و ملا زمان میرزا
عسکری نیز گریخته پیش ما خواهند آمد

آخر چنین قرار با یکدیگر داده فاتحه خوانند و
کوچ بکوچ متوجه قندهار شدند، چون نزدیک شال
ستان رسیدند، و در موضع رالی نام موضعی فروز
آمدند و چون برف و باران باریده بود و هوا بغایت
خنک بود، و قرار داد چنین بود که ازین منزل بشال
ستان خواهیم رفت، وقت نماز عصر بود که جواسے

اوز یکس بریا بوسه قلعه رهوار کیسک رسید و لغزه زو که
 حضرت سوار شویز که در راه سختی عرض خواهیم کرد، که
 وقت تنگ است و الحال وقت سخن گفتن نیست
 حضرت در همان ساعت سوار شویز که عموفا
 افتاد و پادشاه روان شدند، دو سیر پرتاب راه رفته
 بودند که حضرت پادشاه خواجه مظم و پیرم خان را
 فرستادند که حمیده بانو بیگم را بیارند این با آمده
 بیگم را سوار کردند و فرجه آن نشد جلال الدین محمد
 اکبر پادشاه را هم همراه پیرن، همین که بیگم از اردو
 بر آمده بودند، که همراه پادشاه شوند که درین اثنا
 میزرا عسکری با دو هزار سوار رسید و شور شد
 بجزو رسیدن بدر اردو آمد، و گفت که پادشاه کجا
 اند، مردم گفتند ویر است که به شکار رفته اند و است
 که بر آمده رفته اند، آخر جلال الدین محمد اکبر پادشاه
 را گرفته و همه مردم پادشاهی را کوشایند در قندار
 برد و محمد اکبر پادشاه را بسلطانم بیگم کوچ خود سپرد

که ز روی مانگ کو پادشاه قتل - فرصت تنگ بی

سلطانم بیگم کوچ میرزا عسکری بود بسیار مهربانی و
 غنّواری میکرد،
 و پادشاه که سوار شدند و بجانب کوه نهادند
 تا چهار کوه رفتند و بعد از آن بسعت تمام روان
 شدند و در آن وقت این جماعت در ملازمت
 بودند؛ بیگم خان و خواجه معظم و خواجه نیاری و بیگم
 کوکه و روشن کوکه و حاجی محمد تان و بابا دوست
 بخش و میرزا قلی بیگ چولی و حیدر محمد اختر بیگی
 و شیخ یوسف چولی و ایراهیم ایشاک آغا و حسن علی
 ایشاک آغا و یعقوب قوجی و شهبانلو و ملک مختار
 و سفیل میر هزاره و خواجه کیسک، خواجه غازی میگوید
 که من هم در ملازمت بودم این جماعت همراه حضرت
 روان شدند و حمیده بانو بیگم میگویند که باسی کس
 بودند و از ضعف کوچ حسن علی ایشاک آغا هم بودند -
 ناز خفتن گذشته بود که در پاسه کوه رسیدند
 و کوه را آب نوع برشته گرفته بود که راه نبود که
 بالاس کوه روند و این و غلغله پزنداشتند که باوا

میرزا عسکری بے انصاف از عقب رسد، و آخر
 راه را یافته بهر روش بالائے کوه رفتند و تمام شب
 در میان برف بودند، در آن وقت همیزم هم بهم نزدیک
 که آتش کنند و برائے خوردن هم چیزے نبود،
 گرسنگی بغایت تنگ کرد، مردم بیطاقے شدند، حضرت
 فرمودند که یک اسپ بکشید، حالا اسپ را که
 کشتند دیگ نئے که آتش نچنند، در دو بلوچ گوشت
 نچنند و کباب کردند، و چهار طرف آتش کردند و
 بدست مبارک خود کباب کرده نوش کردند، بزبان
 مبارک خود می فرمودند که سر من از زهر پریم سرد
 شده بود، بارے چون صبح شد کوه دیگر را نشان
 دادند که در آن کوه آبادانی هست و جماعه بلوچان
 در آنجا باشند در آنجا می باید رفت، راهی شدند
 در دو روز بدانجا رسیدند، خانه چندے دیدند و در
 آن جاها چند بلوچ وحشی که عبارت از غول
 بیابان آن مردم اند، در دامن کوه نشسته بودند،

له آهینی ٹوپی

همراه حضرت قریب سی کس بودند، بلوچان که دیدند
 همه جمع شده آمدند، حضرت در صرگاه بدولت
 نشسته بودند، که از دور در یافتند که حضرت نشسته
 اند با یکدیگر می گفتند که اگر ما این بار گرفته پیش
 میرزا عسکری بریم البته یراق این بار با ما می
 دهد بلکه انعامات زیادی هم خواهد داد، حسن علی
 ایک آغاز نے بلوچی داشت او زبان بلوچی
 می دانست، اور معلوم کرد کہ این غولہائے بیابان
 خیال فاسد دارند، و صباح خیال کوچ داشتند،
 بلوچان گفتند کہ بلوچی کہ سردار است اینجا حاضر نیست
 وقتے کہ او بیاید کوچ بکنید، چون وقت ہم بیگاہ
 شدہ بود، تمام شب با احتیاط تمام بودند، پاره از
 شب گذشته بود کہ آن بلوچ سردار آمدہ حضرت
 را ملازمت کرد و گفت کہ فرمان میرزا کامران و
 میرزا عسکری با آمدہ است، در آن نوشتند اند کہ
 شنیدہ شد کہ بادشاہ در خانہائے شہا تشریف
 دارند، اگر در آنجا باشند زہار ہزار زہار کہ

نخواستید گذاشت، گرفته پیش ما بیارید، مال و اسپان
 تعلق به شما دارو و بادشاه را بقتل مهار برسانید
 اول که من حضرت را ندیده بودم خیال فاسد
 داشتم، الحال که حضرت را ملازمت کردم جان من
 و خاندان من پنج شش فرزندان دارم همه صدقه
 حضرت بلکه صدقه یکتار موسی حضرت، حضرت هر
 کجا که میخواهند تشریف فرمایند پناه خدا میرزا عسکری
 مرا هر چه خواهد بکنند، آخر یک پاره نعل و مروارید و
 چیزهای دیگر به آن بلوچ عنایت فرمودند و صبح کوچ
 کرده بجای قلعہ بابا حاجی تشریف فرمودند،
 بعد از دو روز رسیدند، آن قلعہ داخل ولایت
 گرم سیر است و در کنار دریا واقع شده است و
 جمع از سادات در آنجا می باشند، آمده حضرت
 را ملازمت کردند و میرزانی بجا آوردند، صبح او خواب
 جلال الدین محمود از میرزا عسکری گریخته آمد و قطار
 اشتر و اسب و شامیانہ و غیره که داشت آورده
 پیشکش حضرت کرد، دیگر بے غدغه شدند،

روز دیگر حاجی محمد خان کوکی باسی چیل سوار
آمد و قطار اشتر پیشش نمود، آخر از تا موافقتی
برادران و ناهم پاسته امر لاجلاج شده، مصلحت چنان
دیدند که توکل بحضرت مسبب الاسباب کرده،
عزم جزم خراسان باید کرد و بعد از قطع منازل
و طی مراحل بنواحی خراسان رسیدند، باب بلند
که رسیدند شاه طهماسب از استماع این خبر در
تخیر و تفکر فرو ماند که همایون بادشاه از گردش
فلک عذار کج رفتار ناسازگار به این حدود
رسیدند و حضرت واجب الوجود باینجا با رسانیده-

جمع الهی و موالی و اشراف و اکابر و وضع
و شریف و کبیر و صغیر را باستقبال حضرت
پادشاه فرستادند، همه اینها تا آب بلند پیشواز
آمدند و بهرام میرزا و القاس میرزا و سام میرزا
که برادران شاه باشند، همه را باستقبال فرستاد
اینها همه آمده دریافتند، و به اعزاز و اکرام تمام
حضرات را آوردند و چون نزدیک رسیدند برادران

شاه بشاه خیر فرستادند، شاه نیز خود سوار شده
 باستقبال حضرت آمد، با یکدیگر در یافتند و آشنائی
 یک جفتی آن دو بادشاه عالی مقام مانند دو مغز
 در یک پوست با دام قرار یافت و اتحاد و اخلاص
 بجای رسیده بود که ایام چندی که حضرت آنجا تشریف
 داشتند، اکثر اوقات شاه در منزل حضرت می آمدند و
 روزی که شاه نمی آمدند حضرت می رفتند
 در خراسان که بودند هر باغ و بوستان که
 بود، عمارات عالی که سلطان حسین میرزا بنا کرده
 بودند و عمارات عالی سابق و غیره همه را سیر می
 نمودند و تا در عراق بودند هشت مرتبه به شکار رفته
 بودند و هر گاه که به شکار می رفتند هر مرتبه حضرت را
 هم تکلیف می کردند، و حمیده بانو بیگم در کجاوه یار
 محافه از دور تماشا می کردند، و شاه زاده سلطانم
 خواهر شاه بر اسب سوار شده بعقب شاه می ایستاد
 حضرت گفته بودند که در شکار عقب شاه ضعیف بر آید
 سوار بود، جلوس را مرد محاسن سفید گرفته ایستاده

بود، مردم چنین می گفتند که شاهزاده سلطنت خواهر
 شاه است، قصه مختصر شاه بجزت بسیار مهربانی
 و صروت پیش می آمد و تکلیف کرده مهربانی و عنجوری
 مادرانه و خواهرانه می نمود،

روزے شاهزاده سلطنت حمیده بانو بیگم را
 تکلیف مهمانی نموده بود، شاه بخواهر خود گفت که
 چون مهمانی می کنید، در بیرون شهر معبر که سازید از
 شهر دور کرده دور پیشترک خیمه و خرگاه و بارگاه در صحن
 میدان خوب برپا کردند، چتر و طاق نیز برپا کردند، در
 خراسان و در آن حدود سراپرده میگرفتند، و در
 عقب نمی گرفتند و حضرت بادشاه سراپرده مدور
 می گرفتند مثل هندوانه، مردم شاه خرگاه و بارگاه
 چتر و طاق برپا کرده، در گرداگرد چنمائی رنگا
 رنگ مدور گرفته بودند، و تمامی خویشاوندان شاه و
 عمه شاه و خواهران شاه و حرم های شاه و کوچ
 خانان و سلطانان و امرایان همه قریب هزار زن
 له طاق ناخیمه - سه گول -

حاضر بودند همه پر زینت آراسته،
در آن روز شاهزاده سلطانم پرسید از حمیده
بانو بیگم که در هندوستان همچو چه و طاق بهم میرسد،
بیگم در جواب گفتند که خراسان را دو دانگ میگویند
و هندوستان را چهار دانگ، هرگاه که در دو دانگ
بهم رسد در چهار دانگ خود بطریق اولی بهم خواهد
رسد شاه سلطانم که خواهر شاه باشد نیز در جواب
بعثت خود مقوی سخن حمیده بانو بیگم گفت که عمه از
شما عجب است که این سخن را گفتند دو دانگ کجا
و چهار دانگ کجا ظاهر است که بهتر و خوب تر بهم
میرسید باشد، و تمام روز معرکه و مجلس را خوب
گذرانیدند، در وقت طعام همه زنان امرای استاده
خدمت میکردند، و حرمان شاه پیش شاهزاده سلطانم
آش می ماندند، دیگر از هر جنس پارچائی زردوزی
و غیره چندان که باید و شاید به حمیده بانو بیگم مهانی
کرده، شاه خود پیش رفته تا نماز خفتن در خانه پادشاه
بوده، بعد از آن شنید که حمیده بانو بیگم بخانه خود

آمدند، از پیش بادشاه بر خواسته بجائۀ خود رفت،
تا این حد رعایت و خاطرجوی خوب میکرد،
در آن اثنا روشن کوکه با وجود وفاداری و خدمت
سابقه در آن ملک بیگانه و پر مخاطره بیوفائی کرد
که چند پاره لعل قیمتی که در طومار بائے حضرت
پادشاه می بود، که حضرت خود با حمیده بانو بیگم
میدانستند و ثالث را بآن اطلاع نبود، اگر پادشاه
بجائۀ تشریف می بردند آن طومار را به حمیده
بانو بیگم می سپردند، روزی بیگم بسرشتن
رفتند آن طومار را در بقیع روپاک پیچیده، بر بالائے
پلنگ بادشاه نهادند، روشن کوکه فرصت را غنیمت
دانسته است، و پنچ لعل را دزدیده و بخواجه
غازی کیجست شده و بخواجه غازی سپرده و بمرد
ایام صرف میخواستند صرف نمایند،
حمیده بانو بیگم که سر خود را شسته آمدند،
حضرت پادشاه آن طومار را به بیگم دادند، بیگم
از هوائے دست فی الحال در یافتند که آن طومار

سبک ظاہر می شود، بیگم بہ بادشاہ گفتند، حضرت فرمود
 این چه معنی دارد، غیر ما و شما تالیق اطلاع ندارد
 چه شدہ باشد، و کہ گرفتہ باشد حیران شدند، بیگم
 برادر خود خواجہ معظم را گفتند، کہ همچون امر واقع
 شدہ، اگر درین طور وقت برادری را بجا آرید و نقص
 این بیک روشنی کہ شور نشود بکنید گویا مرا از خجالت
 می بر آرید، و الا تا زندہ ام از روسے بادشاہ نخل
 خواہم بود،

خواجہ معظم، گفت یک چیزے بخاطر من می
 رسد، کہ مرا با وجود تقرب حضرت پادشاہ قوت آن
 نیست کہ تا توے لاغر تو انم خرید، بخلاف خواجہ غازی
 و روشن کو کہ کہ ہر کدام اینہا برائے خود ہا اسپان
 پتوچاق خریدہ اند و ہنوز زر اسپان را ندادہ اند،
 این خرید اینہا بے یک امید واری نیست، بیگم
 گفتند، اے برادر وقت برادری است، البتہ نقص
 این معاملہ باید کرد، خواجہ معظم گفت، ماہ چیم شما یکے
 نگوید، انشا اللہ تعالی امید دارم کہ حق بجزدار برسد از

آنجا برآمدہ بجائے ہمون سوداگران پر سیدہ کہ این اسپان
 را بچید فروختید و در بہائے اسپان ببتا زر کے وعدہ
 کردہ اند و ادائے این زر ہارا بچہ روش خاطر نشان
 کردہ اند و سوداگران گفتند کہ بہا این ہر دو شخص
 وعدہ لعلما کردہ اند، و اسپان بردہ اند، خواجہ معظم
 از آنجا پیش نفر خواجہ غازی آمد و گفت کہ بچہ
 سرو پائے و ناری و پری خواجہ غازی در کجا
 می شد و در چہ جائگاہ میدارد، یتیم خواجہ
 غازی جواب داد کہ خواجہ ما بچہ و ناری پری
 ندارد، یک طاقے دارد کہ وقت خواب گاہے زیر
 سر خود و گاہے در بغل خود نگاہ میدارد خواجہ
 معظم نصید و در دل جزم و یقین کرد کہ آن
 لعلما کو پیش خواجہ غازی ہست، و در ہمان
 طاقے نگاہ داشتہ است، پیش حضرت آمد و
 عرض کرد کہ من نشان لعلما را در طاقے خواجہ
 غازی یافتہ ام بیک روشے میخواہم ازو آن را
 لہ نصیب کرتے۔ عمدہ لباس۔

را بایم اگر خواہ غازی پیش حضرت آیدہ از من
 استخاشہ کند حضرت بمن چیزے نکویند حضرت
 شنیدہ تبسم فرمودند خواہ معظم از آن باز بخواہ
 غازی ہزل و مطائبہ و مذاق میکرد، خواہ غازی
 آمدہ بعرض حضرت پادشاہ رسانید کہ من مروغیب
 و اسم و رسم دارم و در ولایت بیگانہ خواہ
 معظم خورد سال این چہ معنی دارد کہ بمن ہزل و
 مطائبہ و مذاق بکند، و بمن اہانت رساند حضرت
 پادشاہ فرمودند کہ باکے ندارد، خورد سال است
 بارے بخاطرش رسیدہ باشد و از دلگیر ہما بے
 ادبی کردہ باشد، شما چیزے بخاطر نہ رسانید کہ
 او خورد سال است۔

روز دیگر خواہ غازی آمدہ در دیوانخانہ نشست
 بود کہ خواہ معظم فافل ساختہ بیک بار طاقے را
 از سرش ربود و لعلی بے بدل از طاقے پر
 آوردہ پیش حضرت پادشاہ و حمیدہ بانو بیگم
 آورد و ہناد، حضرت تبسم کردند و حمیدہ بانو بیگم

خوشحال شدند و بخواجہ معظم شایبش و رحمت باد
گفتند، خواجہ غازی در روشن گو کہ از افعال ہائے
خود شرمسار شد ہر دو پیش شاہ رفتہ و
سختان محفی بقرض شاہ رسانیدند تا بحدے چیز ہیا
گفتند کہ خاطر شاہ کدر شد، حضرت پادشاہ
معلوم کردند، کہ اخلاص و اعتقاد شاہ بہ دستور
سابق نیت، فی الحال از لعل و جواہر ہر چہ
داشتند بشاہ فرستادند، شاہ بہ پادشاہ گفت
کہ گناہ خواجہ غازی و روشن گو کہ است کہ مارا
از شما بیگانہ کردہ بودند و الا ما شما را بیگانہ می دانستم،
باز ہر دو بادشاہ یکدل شدند و با یکدیگر خاطر
را صامت کردند، و آن ہر دو حرام خوردہ
ہر بادشاہ شدند، و آن ہر دو را پادشاہ
بہ شاہ سپردند،

آن فعلیہا را بہر نوعی دستہ کہ دانست و
توانست گرفت و آنہا فرمود کہ در قند بنگاہ
دارند، و حضرت پادشاہ تادر عراقی بودند، خوشحالی

گذرانیدند و شاه انواع خاطر جوئی می نمودند و
 هر روز تحفه و هدیه عجیب و غریب بحضرت پادشاه
 میفرستادند، آخر الامر پسر خود را با خوانان و
 سلطان و امرایان یکو یک همراه حضرت پادشاه
 کرده با یراق خاطر خواه و خرگاه و بارگاه و چتر
 و طاق و شامیانهای پرکار و گلیم های ابریشمی
 و زلفهای کلابتوں دوزی از هر باب اسباب
 چنانچه باید و شاید و از توشک خانه و خزینه خانه
 و از هر کار خانه و باورچی خانه و رکاب خانه
 پادشاهانه را تیار کرده بساعت نیک آن دو
 پادشاه عالی مقدار از یکدیگر رخصت شدند و
 از آنجا حضرت پادشاه متوجه قندهار شدند.

حضرت پادشاه در آن وقت گناه آن هر دو
 بے وقار از شاه طلبیده و بخشیده همراه

گرفته متوجه قندهار شدند.

میرزا عسکری که شنید که حضرت پادشاه از
 خراسان مراجعت نموده بجانب قندهار می آیند
 از آنجا

جلال الدین محمد اکبر پادشاه را بہ کابل پیش میرزا
 کامران فرستادند، میرزا کامران بہ آگہ جانم کہ
 خانزادہ بیگم عمہ ما اند سپردند، دوران وقت جلال
 الدین محمد اکبر پادشاه دو نیم سالہ بودند کہ آگہ
 جانم گرفتہ نگاه داشتند و بسیار دوست می
 داشتند، دوست و پائے ایشان را می بوسیدند
 و می گفتند کہ بعینہ گو یادست و پائے برادر سن
 بابر پادشاه است و شباهت تمام دارد

بعد از تحقیق شدن آمدن حضرت پادشاه
 بقندھار میرزا کامران بحضرت خانزادہ بیگم زاری
 و عجز بسیار و سبالغہ بے شمار میکردند، کہ شما بدو
 پیش پادشاه بقندھار بروید و میان ما میان صلح
 بکنید، و بعد از آمدن حضرت خانزادہ بیگم اکبر
 پادشاه را بمیرزا کامران سپردند و میرزا کامران
 بکوچ خود خانم سپردند، و بساعت تمام
 بقندھار آمدند،
 و حضرت پادشاه کہ بقندھار آمدند، چہل روز

میرزا کامران و میرزا عسکری در قندهار فیل داشتند
 و پیرم خان را چه ایچی گری پیش میرزا کامران
 فرستادند، میرزا عسکری عاجز و زبون شده گناه
 خود را در خواست نموده بیرون آمده حضرت پادشاه
 را ملازمت کرد، و حضرت پادشاه قندهار را گرفته،
 فتح نمودند و به پسر شاه دادند، بعد از چند روز
 پسر شاه بیمار شده مرد، حضرت پادشاه قندهار
 را بعد از آمدن پیرم خان به پیرم خان سپردند
 و حمیده بانو بیگم را نیز در قندهار گذاشتند

متعاقب میرزا کامران متوجه شدند،
 و آنکه جانم خانزاده بیگم که همراه بودند در مقاماً

قبلک که رسیدند تا سه روز تپ کردند هر چند
 که البته علاج کردند مفید نشد، روز چهارم در
سه ماه نه صد و پنجاه و یک رحمت حق پیوستند

در همان منزل قبل حکم دفن کردند، بعد از
 سه ماه آورده در مقبره حضرت پادشاه بابام
 نگاه داشتند.

و میرزا کامران در آن چند سال که در کابل
 بودند، هرگز بتاخت نرفته بودند، بیکبار آمدن حضرت
 پادشاه شنیده در آن وقت ایشان را هوس تاخت
 شد بجانب هزاره بتاخت رفته بودند،
 و درین اثنا میرزا بهندال که گوشه درویشی را
 اختیار کرده بودند مراجعت حضرت پادشاه را از
 عراق و خراسان و فتح قندهار شنیده فرصت را
 غنیمت داشته، میرزا یادگار ناصر را طلبیده گفتند
 که پادشاه قندمار را آمده فتح کردند و میرزا کامران
 خانزاده بیگم را برائے صلح فرستاده بودند پادشاه
 به آن روش صلح را قبول نکردند، و حضرت پادشاه
 بیرم خان را برائے ایلچی گرمی فرستاده بودند،
 میرزا کامران سخن بیرم خان را قبول نکردند، الحال
 پادشاه قندهار را به بیرم خان سپرده متوجه کابل
 شده اند، بیایید ما و شما شرط و عهد بایکدیگر
 کرده ببلد خود را بحضرت پادشاه رسانیم، میرزا
 یادگار ناصر قبول کرد، این هر دو شرط و عهد

کردند، میرزا ہندال گفتند کہ شما فرار را بر خود
 قرار بدید، میرزا کامران کہ می شنود البتہ عار
 خواهد گفت کہ یادگار ناصر گر نیچہ شما رفته و لاسا کردہ
 بیاید تا آمدن من شما آہستہ آہستہ بروید، بعد از آن
 کہ من آمدہ رسیدم ہمراہ شد بسرعت تمام خود را
 را ہلاکت حضرت پادشاہ خواہیم رسانید، ہمین را
 قرار دادہ میرزا یادگار ناصر گر نیچہ، خبر بمیرزا کامران
 رفت، میرزا کامران فی الحال گشتہ بجابل آمد،
 و میرزا ہندال را طلبیدہ گفتند کہ شما بروید، و
 میرزا یادگار ناصر را و لاسا کردہ بیاید، ایشان
 فی الحال سوار شدہ بسرعت تمام آمدہ ہمراہ شد
 دیگر از آنجا لیٹار کردہ در پنج شش روز آمدہ
 ہلاکت حضرت مشرف شدند و بجزت عرض کردند
 کہ بجز تھیجہ ہمار باید متوجہ شد
 در ۱۵۵۰ نہ صد و پنجاہ و یک نهم شہر رمضان
 المبارک و تھیجہ ہمار نزول اجلال فرمودند، همان
 روز بمیرزا کامران خبر رسید، میرزا کامران را

اضطرار به عجز دست داد و ساعت چادر بر
 آورده در پیش گذرگاه فرزند آمدند و حضرت
 پادشاه در یازدهم شهر رمضان در جلگه تپه نزول
 اجلال فرمودند و میرزا کامران هم آمده در
 برابر فرزند آمدند بقصد جنگ، درین اثنا همه اهل
 و سپاهیان میرزا کامران گریخته آمده، به پابوسی
 حضرت پادشاه مشرف شدند و پابوس که یکی
 از امرای نامی میرزا کامران بود و کسی نبود
 بجماعت خود گریخته بقدم پوسی حضرت آمده مشرف
 نشد، میرزا کامران یکی و تنها ماند و چون دید
 که در گرد و نواحی من کس ندارد منزل باپوس
 که امرای نامی ایشان بودند نزدیک بود، در و
 دیوار مشارالیه را انداخته ویران کرده و آهسته آهسته
 از پیش باغ نو روزی و گورخانه گلرخ بیگم شاه
 این دوازده هزار سوار خود طلاق داده رفتند چون
 تاریک شد بجان راه به پایا دشتی و در پیش
 کول آمده ایستادند و دوستی کوکه و جوگی خان

را فرستادند، که جیب بیگم دختر کلان میرزا و
 ابراهیم سلطان میرزا پسر میرزا کامران و هزاره بیگم
 پسرزاده خضرخان و ماه بیگم خواهر حرم بیگم و مهرافروز
 بیگم مادر حاجی بیگم و باقی کوکه که این جمله را بیارید
 آخر این جماعه میرزا کامران همراه شدند و میرزا
 متوجه تخته و بکھر شدند.

در ولایت خضرخان که در سیر راه بکھر واقع
 است، در آنجا که رفتند، جیب بیگم را باق سلطان
 کجاحت سپردند و خود بجانب بکھر و تخته شدند.

حضرت پادشاه فتح کرده در شب دوازدهم پنج
 گھرمی شب گذشته بود که در بالائی حاصل نزول
 اجلال بدولت و سعادت و اقبال نزول فرمودند
 و مردم میرزا کامران که بخدمت اشرف شده بودند به
 نظاره نواخته در خدمت حضرت در کابل درآمدند و
 روز دوازدهم ماه مذکور حضرت والده و مادر بیگم و گلچهره
 بیگم و این حقیر حضرت را ملازمت کردیم چون مدت پنج
 سال بود، که از دولت محروم و مجبور بودیم، و از

محنت دوری و مشقت مجوری خلاص شدہ
 بدولت وصال آن ولی نعمت مشرف
 شدیم، و بجزو دیدن دل غمزہ را حضوری چشم
 زد دیدہ را نورے تازہ حاصل گشت و از خوشحالی
 ہر زمان سجدات شکر بجا می آورد،

و اکثر اوقات معرکہ و مجلس بود، و شبہات
 صبح می نشستند و سازندہ و گویندہ وایم در
 نوازش بودند، و اکثر بساط نشاط بازی میکردند
 از آن جملہ، دو اوزہ کس بودند، ہر کس بیت
 ورق بیت ورق و بیت بیت شاہ رخی
 میدادند، و کسے کہ پائے میداد ہمین بیت
 شاہ رخی پائے میداد کہ پنج شقالے باشد و
 اگر می برد، ہر چند کہ بازی می کردند، زیادہ می
 ہر دند

مردم کہ در جنگ چوسہ و قنوج و بکھر دوران
 نظر اتہا در تودہ حضرت کشتہ و خستہ گشتہ بودند،
 ہولہ و یتیمان و اہل و عیال آن جماعت را وظیفہ

و راتبه و آب و زمین و قلیبا عنایت می فرمودند
 و مردم سپاهی و رعیت و غیره را بسیار آسودگی و
 فراغت در ایام دولت حضرت روئے داد همیشه
 بفرانت می گذرانیدند و بجان و رازی حضرت اکثر
 بقاتح خیریت قیام و اقدام می نمودند،

بعد از چند روز بقتد صهار برائے طلب حمیده
 بانو بیگم کسان فرستادند، بعد از آمدن حمیده
 بانو بیگم جلال الدین محمد اکبر بادشاه را ختنه
 کردند، و اسباب طوی سنت را تیار میکردند
 بعد از نو روز هفت ده روز بهمایونی میکردند
 و لباسهای سبزی پوشیدند، و قریب سی
 چهل دختر را حکم می شد که لباسهای سبز پوشند
 و بر کوه با بر آیند، و در یک نوز بر کوه
 هفت داوران بر آمدند اکثر در حضور و عیش
 و فراغت میگذرانیدند و وقتی که محمد اکبر
 بادشاه پنج ساله شدند در شهر کابل ختنه
 سور کردند، و در همان دیوان خانه کلان طوی

سنت را داود، و تمام بازار را آئین بستند،
 و میرزا ہندال و میرزا یادگار ناصر و سلطانان
 و امرا یان بجزت آئین ہندی جاہاء خوب و
 مرغوب راست، کردہ بودند و در باغ بیگہ بیلم
 بیگمان و ضعفا جاہائے عجیب و غریب راست
 کردہ بودند و ساچی را ہمہ میرزایان و امرا یان
 در همان باغ دیوان خانہ آوردند، بسیار طوی
 لغز و معرکہ خوب گذرانیدند و بردمان خلعت
 ہائے فخر و سرو پاہائے وافر عنایت فرمودند،
 و مردم رعیت و علما و صلحا و فقرا و عزا و
 شریف و وضع و صغیر و کبیر در امنیت در فہ روز
 بعیش و شب بعشرت میگذرانیدند،

و بعد از آن متوجہ قلعہ ظفر شدند و در
 قلعہ مذکور میرزا سلیمان بودند، برائے جنگ بر
 آمدند، چون مقابل شدند، مقاومت نتوانستند
 کرد و فرار را بر خود قرار دادند، و حضرت پادشاہ

لہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کے افعال جنہ جسکی اتباع مسلمانوں کے لئے ضروری ہے۔
 مکہ یہاں مجازاً ہے۔

بدولت و مساعت در قلعه ظفر درآمدند و در کسم
 بادشاه خود تشریف داشتند

در آن زمان اندک تشویش در وجود مبارک
 ایشان غالب شد و صباح آن روز خفت یافتند
 و به هوش خود که آمدند فضایل بیگ برادر
 منعم خان را بکابل فرستادند که برو و مردم
 کابل را تسلی و دلداری داده بنوعی دل جوئی
 ایشان بکن که برهم نخورند و بگو رسیده بود بلائی
 و لے بخیر گذشت،

بعد از رفتن فضیل بیگ بکابل یک روز
 پیشترک بکابل رفته بودند، و از کابل خبر دروغ
 در بکهر بمیرزا کامران رسیده میرزا کامران در
 ساعت از بکهر ایغار کرده متوجه کابل میشود و
 در وقت که زاهد بیگ را آمده کشند و متوجه کابل شدند
 و در سحری بود که مردم کابل غافل بودند و
 در وازها را بدستور سابق کشادند و مردم آبکش

له محل یا کسی جگه کانام

و علف کش و غیره می در آمدند و می بر آمدند، که همراه
 هوں مردم عام در قلعه در آمدند و محمد علی تغائی
 را که در حمام بوده فی الحال کشتند و در مدرسه ملا
 عبدالحق فروز آمدند

وقتی که حضرت بجانب قلعه ظفر تشریف می بردند
 نوکار را بر در حرم گذاشته بودند، میرزا کامران پرسید
 که بر بالائے حصار کیت؟ یکے گفته باشد که نوکار
 است و این خبر را نوکار شنیده در بهان ساعت
 لباس زنانه پوشیده بر آمده بود که مردم میرزا کامران
 در بان حصار را گرفتند و پیش میرزا کامران بردند ایشان
 فرمودند که در بند بکنید بعد ازین مردم میرزا کامران
 بالائے حصار رفتند و اشیا و اسباب بے
 شمار اهل حرم تالان و تاراج کرده در سرکار
 میرزا کامران ضبط و ربط نمودند، و بیگمان کلان
 را در خانه میرزا عسکری نشانند، و در آن خانه
 را از خشت و گچ و ماش مسدود ساختند، و

له گھیار سے تالان ہاتال مال بہ تہیز بہتر سے ماش یا مایس گوبہر

از بالائے چهار دیواری خانه مذکور بیگمان را آب و طعام می دادند، و در خانه که میرزا یادگار ناصر می بودند، خواجه معظم را نشانند و در محلی که حرمان حضرت و بیگمان دیگر بودند در آن محل اهل و عیال خود را فرمودند و اهل و عیال و اطفال سپاهبانی که گریخته در ملازمت حضرت رفته بودند به آنها بسیار بد پیش آمدند، و خانه هر کدام آن با را تاراج و تالان کردند، و اهل و عیال هر کدام را بیکه سپردند، چون استماع نمودند که میرزا کامران از بکھر آمده چنین کارها کردند، حضرت باز از قلعه ظفر و اندراب بدولت و سعادت متوجه کابل شدند، و قلعه ظفر بمیرزا سلیمان عنایت فرمودند،

چون حضرت بنوامی کابل رسیدند، میرزا کامران حضرت والده را و مرا از قلعه طلبیدند و حضرت والده را حکم کردند، که در خانه قور بیگی باشند و مرا گفتند که این هم خانه شما است،

ہیں جا باشید من گفتم کہ برائے چه این جا
 باشم، در جائے کہ والدہ من خواہد بود، من تیر
 آنجا خواہم بود، ایشان در جواب من گفتند کہ
 پس شما بخضر خواہ خان خطے نویسید کہ آمدہ
 بہا ملحق شوند و خاطر جمع دارند، بنوعی کہ میرزا
 عسکری و میرزا ہندال برادران من اند، ایشان
 تیز برادر من اند، کہ این وقت ہدایت من
 در جواب ایشان گفتم کہ خضر خواہ خان سواد
 ندارد، کہ خط مرا شناسد، و من ہرگز خود نہ
 نوشتہ ام، در بیرون از زبان فرزندانش
 می نویسند، ہرچہ بخاطر شما برسد بنویسید، آخر
 الامر ہمدی سلطان را و شیر علی را بطلب خان
 فرستادند و من در اوایل گفتہ بودم بجان کہ
 برادران تو پیش میرزا کامران می باشند، مبادا
 تو ہم خیال آن کنی و پیش ایشان روی و بہ
 برادران خود ملحق شوی، زہنار الف زہنار کہ
 از حضرت جدای را خیال کنی، بارے شکر الحمد للہ

بنوعی که گفته بودم خان هم تجاوز نه نمود، و حضرت پادشاه که شنیدند که مهدی سلطان و شیر علی را میرزا کامران با آوردن خضر خواص خان فرستاده حضرت نیز قبر بیگ پدر میرزا حاجی را بطلب خضر خواص خان فرستادند،

در آن اوان خان در جاگیر خود بود، گفت فرستادند زینار الف زینار که بمیرزا کامران ملحق نشود، در ملازمت ما بیایید، آخر خضر خواص خان بجزد شنیدن این خبر و پیغام فرح انجام متوجه درگاه فلک بارگاه گشت و در عقابین آمده ملازمت کرد،

آخر حضرت از منار که گذشتند درین اثنا شیر افکن پدر شیرویه را میرزا کامران ترتیب داده و ترتیب کرده، تمام لشکر خود همراه کرده، پیش فرستادند که رفته جنگ کند، مایان از بالا میدیدیم که او نقاره زده از پیش بابا دست میگذشت و مایان می گفتیم که خدا نصیب نکند که تو رفته

جنگ کئی و گریہ میکر دیم
 آخر چون در برابر دیہ افغانان کہ رسید و
 قراولان رو برو کہ شدند بچرد رو برو شدن
 قراولان حضرت پادشاہ قراولان میرزائی را
 برداشتند و اکثر دستگیر کردہ پیش حضرت
 آوردند، حضرت حکم کردند، بمخولان کہ آنها را
 پارہ پارہ کردند و اکثر مردم میرزا کامران کہ بچنگ
 رفتہ بودند بدست مردم بادشاہی اسیر شدند و
 دستگیر گشتند و آن حضرت بعضے را گشتند
 و بعضے را در بند کردند، از آن میان جوکی
 خان کہ از امرایان میرزا کامران بود او نیز
 بدست افتاد،

حضرت پادشاہ و میرزا ہندال در ملازمت
 حضرت بفتح و فیروزی شادیا نہ نواختند، وہ کہ کو کبہ
 و دہدہ در عقابین در آمدند، و از ہر اے خود خیمہ و خگا
 و بارگاہ بر پا کردند و میرزا ہندال را مور چال پل
 کہ ایک پہاڑی کا نام ہے۔

مستان تعیین نمودند، و با مرایان هر جا هر جا مور
چال تعیین کردند.

تأمدت هفت ماه محاصره داشتند از قضا یک
روز می میرزا کامران از حویلی در والان می رفتند که
شخصی از عقابین تفنگ انداخت و ایشان دویده
خود را در کناره گرفتند و اکبر بادشاه را گفتند که در رو
برده نگاه دارید آخر مردم بعرض اقدس اشرف رسانید
که میرزا محمد اکبر را در روبرو نگاه داشته اند، حضرت
فرمودند که تفنگ نه اندازند، بعد ازین مردم بادشاه
در بالائے حصار تفنگ نمی انداختند، و از شهر کابل
مردم میرزا کامران بعقابین در لشکر حضرت افنگ
می انداختند و مردم بادشاهی میرزا عسکری را در
برابر روبرو ایستاده می کردند، و سپاهیمان
بادشاهی شوخی می نمودند و مردم میرزا کامران هم
از قلعه بر آمده جنگ میکردند و از جانبین مردم
کشته می گشتند اکثر مردم حضرت غالب می
آمدند، و یک از قلعه دلیر نمی بر آمدند و حضرت

از ملاحظه عیال و اطفال و بیگمان و مردم و
 حرمان و جماعه دیگر توپ و ضرب جنگ نمی انداختند
 و بخانه آب را تنگ نمی کردند،

چون محاصره بدور دراز انجام شد خواجہ
 دوست خانوند مدار بچہ را در پیش حضرت فرستاد
 کہ از برائے خدا میرزا کامران ہرچہ التماس
 می کنند، قبول فرمائید و بندہ کئے خدا را از
 محنت خلاص بکنند،

حضرت از بیرون از برائے ایشان نہ گوسفند
 و ہفت شیشہ گلاب و یک شیشہ آب
 لیمون و ہفت تو قوز پارچہ و چند نیمہ روختہ
 فرستادند و نوشتند کہ از جہت ایشان نمی
 توانم بقلعہ زور آورد کہ مبادا بدشمنان ایشان
 ہوعے دیگر پیش آید،

و در آن ایام جہان سلطان بیگم دو سالہ
 شدہ در جہان قبل فوت شدومی نوشتند،
 کہ اگر بقلعہ زور آوریم زمانے میرزا محمد اکبر

را پنهان خواهد کرد،
 غرض دایم در بالای حصار مردم از نماز
 شام تا صبح حاضر باش و غوغا داشتند،
 شبی که میرزا کامران می‌گریزند، نماز شام گذشت
 بلکه خفتن شد که هیچ غوغای ظاهر نشد
 و کوتلی بود که از آنجا مردم پایان به بالا
 می‌بر آمدند، در آن صحن مردم شهر آرام و
 تسکین یافته بودند، که به یک بار آواز جمیبه و
 جوشن و زره بر آمده که به همدیگر خبر کردیم
 که غلومی نماید در پیش جلو خانه قریب هزار
 کس استاده باشند، مایان همه در و هم بودیم
 به یکبار بے خبر بر آمدند، و پسر قراچه خان
 بهادر خان آمده خبر کردند که میرزا فرار نمود
 و خواجہ معظم را از راه دیوار ریسمان
 انداخته بر آوردند،

و مردم مایان و بیگمان و غیره که در بیرون
 بودند، و درکے که بالای مایان بر آورده بودند

واکر دند، بیگم بیگم مبالغه کردند، که برویم بخانائے
 خود من گفتیم که زمانے صبر کنید، از راه
 کوچ باید رفت و شاید که از پیش حضرت
 ہم کسے آید، کہ درین ضمن عنبر ناظر آمد
 و گفت کہ حضرت فرمودہ اند کہ تا من نیام
 از آن خانانہ بر آئند، زمانے گذشتہ
 بود کہ حضرت آمدند و بہ دلدار بیگم و بہن
 دریافتند و بعد از آن بہ بیگم و بہ حمیدہ
 بانو بیگم دریافتند و فرمودند کہ زود ازین خانہ
 بر آئید کہ دوستان را خدا ازین تورخانہ نگاه
 دارد، و نصیب دشمنان شود بناظر فرمودند کہ
 در یک طرف تو باش و در یک طرف تردی
 بیگ خان باشد و بیگمان را بگذرانند، آخر
 ہمہ آمدند و آن شب در ملازمتِ حضرت بودیم
 و از خوشحالی تمام شب در یک زمان صبح
 شد، ماہ چوچک بیگم و خانس آغاز
 حرمان کہ در لشکر بہرہ حضرت آمدہ بودند

در یافتیم
 و وقتی که حضرت به بدخشان رفتند،
 ماه چوچک بیگم دختر زائیدند، در همان شب
 حضرت در خواب دیدند که قمر النساء مامم و
 دولت بخت هر دو از در در آمده اند و چیز
 آوردند و پیش من گذاشتند، هر چند تفکر
 کردند فرمودند که تعبیر آن چه باشد، آخردر
 خاطر رسانیدند که چون دختر شده است از نام
 هر دو یکے نسا و از دیگرے بخت بطریق اختصار
 بخت نسا بیگم نام نهادند

ماه چوچک بیگم چهار دختر و دو پسر
 زائیدند، بخت نسا بیگم و سکینه بانو بیگم و
 آمنه بانو بیگم و محمد حکیم میرزا و فرخ فال
 میرزا، و وقتی که حضرت متوجه هندوستان
 شدند، ماه چوچک بیگم حامله بودند، در کابل
 پسر زائیدند، فرخ فال میرزا نام نهادند، و
 بعد از چند گاه از خانش آغا پسر تولد شد

ابراهیم سلطان میرزا نام نهادند، و مدت کمینیم
سال کابل بدولت و سعادت در کابل بعیش
و عشرت گذرانیدند،

و میرزا کامران از کابل فرار نمودند بجانب
بدخشان رفتند و در طالقان می بودند و حضرت
در او رفته باغ می بودند، صباح که به تاز
برخاستند خبر شد که اکثر امارات میرزا کامران
که در ملازمت حضرت بودند گریخته رفتند
از حمله قراچه خان و مصاحب خان و مبارز
خان و بابوس و اکثر نامرادان شب گریخته
به بدخشان رفتند و بمیرزا کامران ملحق شدند
حضرت در ساعت نیک ستوبه بدخشان شدند و میرزا
کامران را در طالقان محاصره کردند،

و بعد از چندگاه میرزا کامران اطاعت و
فرمانبرداری قبول کرده و آمده حضرت را ملازمت
کرده کولاب را حضرت بمیرزا کامران دادند و
قلعه ظفر را بمیرزا سلیمان دادند و قندهار را

بمیرزا ہندال و طالقان را بمیرزا عسکری عنایت
فرمودند،

روزے در کشم خرگاہ دوختہ بودند و اجتماع
برادران شد، حضرت ہمایون بادشاہ و
میرزا کامران و میرزا عسکری و میرزا ہندال
و میرزا سلیمان،

چند توره کہ در ملازمت حضرت پادشاہ
نشستہ اند فرمودند کہ آفتابہ چلانچی بیارید کہ دست
شستہ ہمہ یکجا طعام بخوریم، حضرت پادشاہ دست
شستند و میرزا کامران دست شستند، بسال

نسبت میرزا عسکری و میرزا ہندال میرزا سلیمان
کلان بودند، بجهت تعظیم آفتابہ و چلانچی ہر دو برادران
پیش میرزا سلیمان نہادند، و بعد از دست شستن
میرزا سلیمان بینی خود را حرکتی بدی کرد، میرزا عسکری
و میرزا ہندال بسیار ورشت پیش آمدند و گفتند کہ
این چه روستائے گریستہ؛ اولاً مایان چه حد داریم کہ در

سہ چلانچی - ۵۲ روستائی گری و گنوار پن۔

حضور حضرت پادشاه دست بشوئیم، اما چون عنایت فرمودند و حکم نمودند نتوانتم تغییر حکم کرد، این اداہنگل پنی جنبانی چه معنی دارد، آخر میرزا عسکری و میرزا ہند پرون پر آمدہ دست شستہ آمدہ نشستند و میرزا سلیمان بسیار شرمندہ شدہ، و ہمہ در یک دستار خوان طعام خوردند، و حضرت درین مجلس این حقیر را یاد فرمودند، و بہ برادران خود گفتہ از کہ در لاہور گلبدن بیگم گفتہ بودند کہ این آرزو دارم کہ ہمہ برادران را یکجا بہ بینم و از صبح کہ نشستہ ایم ہمان سخن بخاطرم میرسد انشاء اللہ تعالیٰ جمعیت ما را حق سبحانہ تعالیٰ در امان خود دارد، بخدا روشن است، در ضمیر من این نیت، کہ زبان مسلمانی بطلبم چہ جائے آنکہ زبان برادران را محاطیبیدہ باشم، انشاء اللہ تعالیٰ ہمہ شمایان خدائے تعالیٰ ہمین توفیق کرامت کند کہ موافق و یکجہت باشد، و در میانہ مردم عجب شوق و خوشحالی روی

داده بود، چرا که اکثر امیران و نوکران هم
 خویش و برادر یک دیگر بودند، از ممر جدائی
 صاحبان خود آنها هم از یک دیگر جدا بلکه تشنه
 خون یکدیگر بودند، الحال همه یکجا خوشحالی تمام
 می گذرانیدند

و از بدخشان که آمدند یکنیم سال در کابل
 بودند، بعد از آن عزم هزم بلخ نمودند و در
 باغ دلکشا منزل فرمودند و دولت خانه حضرت
 را در پایان باغ مذکور رهبر برپا کردند و بیگ
 در حویلی کلی بیگ چون نزدیک بود، آنجا
 فرود آمدند، بجزرت باز عرض رسانیدند که
 آیا رواج چتور می بر آمده باشد، حضرت
 فرمودند چو تکه بلشکر میرویم براه کوه دامن رویم
 تا شمایان بر آمده رواج را به بینید، نماز دیگر
 بود که حضرت سوار شده در باغ دلکشا آمدند
 و حویلی کلی بیگ که بیگمان در آن بودند نزدیک
 بود و آنجا سرکوب بود،

حضرت آمده استادنا بیگمان همه دیدند و
 برخواستند و کورنش کردند، و بجزرد کورنش
 کردن بیگمان حضرت بدست مبارک خود اشارت
 کردند که بیایید، فخر النساء ما و افغانی آغاچه
 پیشترک میرفتند، و در دامن کوه باغ دلکش
 جوئے بوده است، افغانی آغاچه از جوئے
 مذکور نتوانست گذشت و افغانی آغاچه از اسپ
 افتاد از برائے آن ساعت معطل کردند، آخر
 الامر بعد از ساعت بلازمت اشرف اقدس
 مشرف گشتیم، و ماه چوپک بیگم نادانته اسپش
 اندک بلند رفت، از برائے آن حضرت بسیار
 اعراض کردند، باغ مذکور در بلندی بود و هنوز
 دیوارها نکرده بودند، درین اثنا در چهره مبارک
 حضرت کلفتی پدید آمده، فرمودند که شما یان بروید
 دامن افیون خورده و این کلفت را تسکین داد
 خواهم آمد، پایان بفرموده حضرت اندک راهی
 رفته بودیم، که حضرت تشریف آوردند، در واقع

کلفت بالکلیه بر طرف شده و خوشحال و فرح
ناک آمدند، شب مهتاب بود، حرف و حکایات
کرده میرفتند، و خانش آغاچه و نظریات گوینده
و سر و سسی و شاهم آغا آهسته آهسته نقش
می گفتند؛

تا که بلغان رسیدند نیمه و خرگاه و بارگاه
بادشاهی و چادر هائے بیگمان هنوز نیامده بود،
در آن وقت چادر مهر آمیز آمده بود، حضرت و
همه مایان و حمیده بانو بیگم نیز در همان چادر
در ملازمت حضرت تا دوپهرو سه گهڑی شب
نشسته بودیم، آخر در چادر مذکور در ملازمت
آن قبله حقیقی خواب کردیم و صباح میخواستند،
که رفته در کوه رواج راه ببینید، چون اسپان
بیگمان در ریه بودند تا آمدن اسپان وقت،
سیر گذشت، حکم کردند، که در پیرون اسپان
کس که باشد بیارید، اسپان را که آوردند
فرمودند سوار شوید؛

بیگه بیگم و ماه چو چک بیگم هنوز سر و پا می
 پوشیدند، من بجهت عرض کردم که اگر حکم شود
 من رفته آنها را بیارم، فرمودند، زود تر برو
 و بیار، من به بیگم و ماه چو چک بیگم و غیره
 حرمانی دیگر گفتم، بنده سر حضرت شوم
 چه بالا انتظار میدید، اینها را بحصلی تمام می
 آوردم که حضرت از روبروی ما تشریف
 آوردند و فرمودند، گلبدن حالا خود وقت سیر
 گذشت تا به آنجا رسیدن هوا گرم
 خواهد شد، انشاء الله تعالی نماز پیشین را
 ادا کرده خواهیم رفت،

و خرد گاهی که بهمان خرگاه حمیده بانو بیگم
 آمده نشستن بعد از نماز پیشین تا اسپان
 را آوردن میان دو نماز شد درین طور
 وقت تشریف بردند، در دامن کوه هر جا
 رواج برگ بر آورده بود در آن دریا گشت
 و سیر می کردند که شام شد، در بهمان جا

چارو و خرگاه برپا کرده، آمده نشستند، آن شب
 در آنجا نیز بعیش و عشرت بهم گذرا نیدیم و
 مایان همه در ملازمت آن قبله حقیقی بودیم،
 صباح وقت نماز بیرون تشریف بردند، و از
 بیرون به بیگم و حمیده بانو بیگم و ماه کوچک
 بیگم و بمن و همه بیگمان علیحده خط نوشتند
 که بگناه خود قایل شده عذر خواهی نوشید
 انشاء الله در فرضه یاد را ستایف خیر باد کرده
 متوجه لشکر خواهیم شد و گرنه بخدا بجدای سپردیم
 آخر همه عذر خواهی نوشته بخدمت اقدس
 اشرف فرستادند، عاقبت الامر حضرت و همه بیگمان
 سوار شده از نغان به هزارادی آمدیم و شب
 هر کس بمنزل خود رفت و صباح آن طعام
 نوش جان کردند و نماز پیشین سوار شده
 بفرضه آمدند

حمیده بانو بیگم بخانه مایان رفته گوسفند فرستادند
 و یک روز پیشترک بی بی دولت بخت در فرضه

آمده بود، و خوردنی وافر و شیر و حیوانات و
 شیره و شربت و غیره تیار کرده بودند، آن
 شب بعیش گذرانیده صبح پر بالا که فرزند
 رفتیم فرزند آب خوب است، از آنجا استالیف
 رفته و سه روز دیگر در استالیف بودند و بعد
 از آن کوچ کرده در مشهد نه صد و پنجاه و
 هشت متوجه بلخ شدند

و از کوتل که گذشتند بمیرزا کامران و
 میرزا سلیمان و میرزا عسکری فرماندای طلب
 فرستادند که ما متوجه جنگ اوزبک شدیم
 وقت یکجستی و برادریست می باید که بسرعت تمام
 برسید، میرزا سلیمان و میرزا عسکری آمده
 بحضرت ملحق شدند، کوچ به کوچ متوجه
 شده به بلخ رسیدند

پیر محمدخان در بلخ بود و در همان روز اول
 مردم پیر محمدخان برآمده جنگ صف کردند، لشکر
 بادشاهی غالب آمد و مردم پیر محمدخان شکست خورده در
 نهری - نه آبشار - چمن -

شہر در آمدند، صبح آن پیر محمد خان قرار واہ بود،
 کہ چغتائی زور است، من نمی توانم جنگ کرد،
 بہتر است کہ بر آمدہ بروم کہ امرایان بادشاہی
 یکے بعرض رسانید کہ بوقت چرکین شدہ است
 اگر ازین منزل بر خواستہ دشت منزل نمایند
 مناسب است حضرت حکم فرمودند چنین بکنند
 بجزو کہ دست بہ بارد بار خانہ نہادند، و بیکر
 مردم تلاوت شدند و چند کس منادی کرد
 بمردم کہ بس نیاید چون خواست الہی چنین
 بود، بخت غنیم و تقرب و بے واسطہ مردم
 راہی شدند، بہ اوزبک خبر رسید کہ لشکر
 بادشاہی کوچ کرد، اوزبک در تعجب شد و
 یسا دلان بادشاہی ہر چند کہ سعی کردند بہ
 ریزہ پاس نہ آمدند، و بمنع کردن نشد، مردم
 راہی شدند، حضرت مدتی استاوند، آفر
 دیدند، کہ کس نماند، ضرور شد حضرت ہم
 نے کیمپ لہ شور دیغل۔ گندگی جس کو دیکھ کر نفرت ہو۔

روان شدند و میرزا عسکری و میرزا سیدال
 را خبر نبود که لشکر بادشاهی برپهم خورده است
 اینها سوار شده آمدند و دیدند که در لشکرگاه
 کس نمانده و اوزبک در پی برآمدن است،
 اینها نیز بطرف قندوز راهی شدند، حضرت اندک
 راه آمده بودند، که ایستادند و گفتند، که برادران
 تا حال نه آمدند، من چه طور پیش روم،
 بعضی امرا و غیره که در ملازمت بودند،
 فرمودند که کس باشد که از میرزایان خبر
 بیارد، هیچکس جواب نداد و ترفقت بعد از
 آن از قندوز از مردم میرزا خبر آمد، عرض
 داشت کرده اند که شتیه شد که شکست
 واقع شده ندانستم که کدام طرف رفتند، این
 خط که بدست حضرت افتاد بسیار بے طاقتی
 کردند، خضر خواجه خان گفته اگر حکم شود من
 خبر بیارم، بادشاه فرمودند رحمت باد، انشاء الله
 باشد که میرزا بقندوز رفته باشد، بعد از

دو روز خضر خواجہ خان خیر میرزا ہندال را بخت
 آورد کہ بصحت و سلامت در قندوز رسیدند
 این خبر را کہ حضرت شنیدند بسیار خوشحال شدند،
 و میرزا سلیمان را بجائے خود کہ قلعه ظفر
 باشد رخصت کردند، و خود بکابل آمدند، میرزا
 کامران کہ در کولاب بودند، ترخان بیگم نام
 عورتے عیار مکارہ بود بہ میرزا کامران راہ نمود
 کہ بہ حرم بیگم اطہار عاشقی بکنید، کہ درین
 مصلحت است، میرزا کامران ہم بگفتہ آن ناقص
 العقل خط و روپاکے بدست بیگی آغا بحرم
 بیگم فرستادند، این عورت خط و روپاک را
 بردہ پیش حرم بیگم نہاد و ملازمت میرزا کامران
 و اشتیاق بسیار اطہار کرد، حرم بیگم گفت کہ
 حالا این خط و روپاک را نگاہ دارید ہر گاہ
 میرزایان از بیرون بیانید این خط و روپاک
 را بیارید، بیگی آغا در پئے گریہ و زاری و ملائمت
 کہ میرزا کامران این خط و روپاک بشما فرستادہ

و مدتهاست که بر شما عاشق است و شما ازین
 بابت بے مروتی می کنید، حرم بیگم بنیاد اعراض
 و شدت تمام نموده، فی الحال میرزا سلیمان
 و میرزا ابراهیم را طلبیده گفت که میرزا کامران
 نامردی های شما بیان را دانسته است که بمن
 همچو خطی نوشته واقع که من لایق این
 بودم که مرا چنین تولید، میرزا کامران برادر
 کلان تو باشد و من بجای کلین ایشان باشم
 مرا ازین بابت خطی فرستد، بگیرد و این
 زنگه را پاره پاره سازید تا بر دیگران عبرت
 شود و هیچکس بر اهل و عیال کسی بچشم بد
 خیال فاسد نکند و از زن آدمی زاده چه
 مناسب که همچو چیزهای تالایق بیارد و از
 من و پس من نترسد، و فی الحال بیگی آغابی بی
 دولت خون گرفته را پاره پاره کردند و میرزا
 سلیمان و میرزا ابراهیم ازین جست بمیرزا کامران
 بدشدند بلکه دشمن شدند او بخدمت حضرت نوشتند که

قصد مخالفت دارد و مخالفت ازین صریح تر
 نمی باشد، که در حین توجه پلنج در ملازمت
 همراه نرفته، بعد از آن میرزا کامران در کولاب
 از توهم هراسیده هیچ علاجی بهتر ازین نیافتند
 که خود را بگوشه بکشند، ابو القاسم میرزا پسر
 خود را پیش میرزا عسکری فرستادند و عائشه
 سلطان بیگم دختر خود را میرزا کامران همراه
 گرفته بجانب طالقان میرفت و خانم کوچ میرزا
 کامران بود، باو گفتند که شما دو دختر شما از عقب پیاسید،
 در هر جا که قرار خواهم گرفت شما را خواهم طلبید
 اما تا آن زمان شما در خوست و اندر آب رفته
 نشنید، خانم مذکور با خانان اوزبک قرابت
 داشت، در میان آن اوزبکان از خویشان آن
 بوده به اوزبکان معلوم کرده و فغانیده که اگر
 غرض اولیچ است مال و داه و غلام دارم بپرید
 و وضعها را گذارید که برادر زاده عائشه سلطان خانم
 اگر فرود شنود از شما البته خواهد ریخت، بعد مکر

وحیلہ و بصد حیرانی و بے سامانی از بند اوزبک
خلاص شدہ در خواست و اندر آب رسیدہ در
آنجا ہا می بودند،

و میرزا کامران از شکست بلخ اطلاع یافتہ
کہ حضرت در بارہ من چنانچہ ملققت بودند نیشند
و از کولاب برآمدہ بہر طرف می گشت،
درین اثنا حضرت از کابل برآمدہ بطرف دشت
قچاق کہ رسیدند غافل در جائے پشت فرود آمدہ
بودند کہ میرزا کامران از جائے بلندی بہ یک بار
مسلح و مکمل شدہ آمدہ بر سر دشمنان حضرت
ریختند، چون خواست الہی چنین بود یک کور باطن
گردن شکستہ ظالم ستمگار بہ بخت نابکار بحضرت
پادشاہ زخم انداخت و بسر مبارک ایشان رسیدہ و غما
پیشانی و چشمائے مبارک ایشان بخون آلودہ شدہ بود
بطریقے کہ در جنگ مغولان بسر مبارک حضرت فرودس
مکانی بابر پادشاہ مغولی زخم زدہ و طاقتے و دستار
بریدہ نہ شد اما سر مبارک ایشان مجروح شدہ، حضرت

ہمایون پادشاہ دایم تعجب ہامی نمودند و میگفتند کہ عجب
 سراسر است کہ طاق و دستار بریدہ نشود و بسر زخم
 رسد، عرض پسر مبارک ایشان ہم بہان طور شد
 حضرت بعد از شکست دست چچاق بہ بدخشان رفتند و میرزا
 ہندال و میرزا سلیمان و میرزا ابراہیم آمدہ حضرت را
 ملازمت کردند و حضرت کابل رفتند و میرزا یان در
 دولتخواہی یکدل و یکجہت شدہ در ملازمت بودند کہ میرزا
 کامران متوجہ شد کہ حضرت پادشاہ بحرم بیگم گفتہ فرستاد
 کہ کلین را بگوئید کہ بزودی نمود شکر و مردم بدخشان
 را سامان نمودہ فرستید و بیگم در اندک روز اندک فرصت
 چند ہزار کس را اسپ و یراق دادند و اہتمام و سامان
 نمودہ و بہ بہرہ خود تا کوہ تل آوردہ و از آنجا لشکر را پیش
 فرستادند خود مراجعت نمودند و لشکر مذکور آمدہ بحضرت
 پادشاہ باحق شد در چار کاران باقرایغ پمیرزا کامران
 شد لشکر حضرت غالب آمدہ و فتح کردند و میرزا
 شکست دادند، میرزا کامران گر نختہ بہ تنگنہاد

لغات رفتہ

و آق سلطان کہ داماد میرزا کامران بود گفتہ باشد کہ شما دائم بحضرت ہمایون بادشاہ مخالفت پیش می آید، چہ معنی دارد؟ مناسب نیست یا اطاعت و فرمانبرداری حضرت بکنید یا مارخصت بدہید کہ مردم از مایان می دانند، میرزا کامران بہ آق سلطان درشتی کردہ گفت کہ کالہ من بجای رسیدہ کہ تو بمن نصیحت کنی، آق سلطان ہم از روئے درشتی گفت کہ اگر من در پیش شما باشم حلال من حرام باشد و آق سلطان همان زمان جدا شدہ در کبچہ رفت و کبچہ خود ہمراہ شدہ بود کہ فرمان میرزا کامران بہ شاہ حسین میرزا رسید کہ آق سلطان مارا رنجانیدہ رفتہ است، اگر در آنجا آمدہ باشد اورا نکلذ راید کہ بہ زن خود ہمراہ شود و کوچ اورا ازو جدا سازید و اورا بگو سید کہ ہر جا میخواہی برو، بچہ رسیدن فرمان شاہ حسین میرزا جبیبہ بیگم را از تصرف آق سلطان

لہ مقامات کے نام ہیں۔

جدا ساخته و سلطان را به مکه مغطه رخصت کرده،
 در همان جنگ چار کاران قراچه خان و اکثر مردم
 نامی میرزا کامران کشته شدند،
 و عایشه سلطان بیگم و دولت بخت آغاچه گرجیه
 بجانب قندهار میرفتند که از کمکیه حمار مردم بادشاهی
 گرفته آوردند و میرزا کامران به افغانان همراه شده در میان
 افغانان می بوده،

و حضرت پادشاه گاه گاه بدیدن باغ نارنج
 میرفتند در آن سال نیز بدستور سابق بدیدن
 نارنج در تنگیها رفتند و میرزا هندیال در ملازمت
 بودند، و از حرمان بیگم و حمیده بانو بیگم و
 ماه چوپیک بیگم و غیره اکثر حرمان همراه بودند، و
 پس من سعادت یار در آن روزها بسیار بود،
 بنا بر آن من نتوانستم رفت، روزی در نواحی
 تنگیها حضرت پادشاه در شکار بودند، و میرزا
 هندیال در ملازمت بود، بسیار شکار خوب بود،
 طرفی که میرزا شکار رفته بودند، حضرت هم آن

طرف آمدند، میرزا شکار بسیار کردند، میرزا بدستور
 چنگیزخان همه شکار خود را بحضرت پیشکش کردند
 که در توره چنگیزخان رسم چنین است که خوردان
 به بزرگان خود چنین پیش می آیند، عرض همه
 شکارهای خود را پیشکش حضرت کرده، بعد از
 آن به خاطر میرزا رسیده که حصه خواهران هم
 بماند باز خواهران گله نکلند، پاره دیگر شکار بکنم که
 برائے خواهران حصه ببرم، میرزا باز بشکار مقید شده
 اند، یکپاره شکار کرده برگشته می آمدند که میرزا
 کامران کسے را تعیین کرده بودند آنکس سرراه را
 گرفته و میرزا ازین غافل تیرے زد و آن تیر
 بہ کتف مبارک ایشان رسیده، از ملاحظہ آنکہ
 مبادا خواہر از من یا حرمان من شنیدہ بے طاعتی
 کنند، فی الحال نوشتہ فرستادند کہ رسیده بود بلاے
 ولی بنجر گذشت، شمایان خاطر ما خود را جمع دارید کہ
 من بصحت و عافیت ہستم، عرض ہو کہ گرم شد
 حضرت برگشتہ بجابل آمدند و مدت یکسال گذشت

زخم تیر بهتر شد،
 بعد از یک سال خبر آمد که میرزا کامران باز
 جمعیت کرده استعداد جنگ دارد، حضرت نیز سامان
 جنگ نموده، متوجه تنگیها شدند، و میرزا هندیال در
 ملازمت حضرت را می شدند، وقتی که به تنگیها
 بدولت و سعادت رفته نزول اجلال فرمودند، و
 جاسوسان هر زمان هر ساعت خبر می آوردند که
 میرزا کامران قرار داده است امشب شبخون باید
 ریخت، میرزا هندیال آمده بعرض حضرت رسانیدند
 و گنگایش دادند که حضرت درین بلندی باشند
 و برادرش جلال الدین محمد اکبر بادشاه در ملازمت
 همراه باشند تا درین بلندی مردم با احتیاط چوکی
 بدهند، و خود مردم خود را طلبیده بهر کدام علییه
 علیجه دلداری و دلاسا کرده همه آن خدمتسایک
 طرف و خدمت امشب یکطرف انشاء اللہ آنچه
 حسب المدعاے شما یا نست به هون روش سر
 افزاز خوا هید شد، همه را جابجا نشاند و برے خود

جیبہ جامہ و طاق و دبلغہ طلبیدند تو شکچی بچہ
 را برداشته بود که شخصی عطسه زودا تو شکچی بچہ
 را ساعتی نگاه داشت، چون معطل شد کسی
 را برائے تاکید فرستادند، چون بتاکید تمام
 آوردند خود پرسیدند که چرا معطل کردی؟ تو شکچی
 عرض کرده که بچہ را برداشته بودم کہ شخصی عطسه
 زور بنا بر آن بچہ را باز ماندم و ازین سبب
 معطل شد، فرمودند کہ غلط کردی بگو انشاء اللہ
 شہادت مبارک باشد، و باز گفتند یاران ہمہ
 گواہ باشند کہ از جمیع چیز ہائے حرام و از
 افعال ہائے ناشائستہ توبہ کردم، حاضران قائمہ
 خواندند و مبارک باد گفتند، فرمودند، اینچہ جامہ جیبہ
 بیار پوشیدہ در پیش خندق رفتند و بہ سپاہیان
 مردانگی و تسلی دادند، درین اثنا طبقی میرزا ہندال
 آواز میرزا را کہ شنیدند فریاد آورد کہ مرا بہ
 شمشیر گرفتند، میرزا مجبور شنیدن از اسب فرود آمد
 و بدو گفتند، یاران این از مردانگی دور است

که طبقی، ما را در تہ شمشیر بگیرند و ما کوکب مکنیم
 و خود در خندق فرود آمدند و سپاهیان هیچکدام
 از اسپ فرود نہ آمدند و میرزا دو ہار از
 خندق پر آمدند، و حملہ ہا کردند، در ہمان تردد
 شدید شدند

نمیدانم کہ کدام ظالمے بے رحمے آن جوان
 کم آزار را بہ تیغ ظلم بیجان کردہ، کاشکے بدل
 و دیدہ من یا بہ سعادت پار پسر من یا بخضر
 خواجہ خان آن تیغ بیدریغ میر سید، آہ صدآہ
 افسوس و دریغ ہزار دریغ،
 لے دریغالے دریغالے دریغ،

آفتابم شدنمان در زیر میغ
 غرض کہ میرزا ہندال در خدمت و دلسوزی
 حضرت جان سپاری کرد، میربابا دوست میرزا
 را برداشتہ در دولت خانہ میرزا آورد و بھیج
 کس اظہار نکرد و یسا ولان آوردہ در دروازہ
 نشانہ و گفت ہر کہ بیاید و پرسد بگوئید کہ زخم

میرزا کاری است و حکم حضرتت که میچکس
نه در آید،

و بعضی حضرت پادشاه آمده رسانید که میرزا
هندال زخمی شده اند، حضرت پادشاه اسب
طلبیدند که رفته میرزا را به بنیم، میر عبدالحی گفت که
زخم ایشان کاریت و رفتن حضرت مناسب نیست،
حضرت فهمیده اند و هر چند که خود را حفظ کردند نتوانستند
و بی طاقتی نمودند،

جوساهی جاگیر خضر خواجہ خان بود، حضرت خضر
خواجہ خان را طلبیده فرمودند، که میرزا هندال را
در جوساهی برده امانت نگاه دارید، خان قمار
شتر را گرفته به فریاد و فغان و جزع و فزع کرده
می رفت، که این خیر را حضرت پادشاه شنیدند
بخضر خواجہ گفته فرستادند که صبر باید کرد، دل من
از تو پیشتر می سوزد، اما از ملاحظه آن غنیمت خوخواجہ
ظالم بی طاقتی نمی کنم و حال آنکه او نزدیکست غیر
از صبر چاره نیست، بصد افسوس و بیچارگی و درد

برده و جو ساهی امانت گذاشتند،
 میرزا کامران ظالم برادر کش بیگانه پرور پیرحم اگر
 آن شب نمی آمد این بلا از آسمان نازل نمی شد
 حضرت پادشاه بکابل خطها نوشتند بجز و رسیدن این خطها بخوابان
 گویا تمامی کابل بانم سرمانند شد و در دیوار بر احوال میرزا
 سعید شنید گریه و فغان می کردند و گلچهره بیگم در خانه
 قراخان رفته بودند و قتی که ایشان باز آمدند گویا قیامت
 شد قائم و از گریه و غم بسیار ایشان بیچاره و جیونی
 شدند

از بهادری میرزا کامران ظالم پیرحم میرزا
 هندیال شنید شدند، از آن روز باز دیگر نشنیدیم
 که در کار و بار میرزا کامران رشدی شده باشد، بلکه
 روز بروز تنزل کرد و ابر و ضایع شد و به
 نوعی رو بخرابی آورد که دیگر دولت بمیرزا کامران
 یار نشد و کامرانی نکرد و گویا حیات میرزا کامران
 بلکه روشنائی چشم میرزا کامران میرزا هندیال بود
 که از همان شکست که گر بخت راست رفت در پیش

سلیم شاه پسر شیرخان، او یک هزار روپیه داده و درین
 ضمن میرزا کامران عرض احوال نموده و کومک
 طلبید، سلیم شاه در جواب میرزا بظاهر چیزے
 نگفت، اما در مخفی گفت است که کسی که برادر خود
 میرزا هندیال را بکشد به آن کومک چه نوع توان
 داد، بلکه همچو کسی را نابود کردن و معدوم ساختن
 بهتر است میرزا کامران این گنگا لیش سلیم خان
 را شنیده بمردم خود هم گنگا لیش نکرد، و بیستے
 فرار را بر خود قرار داده گریخت و مردم میرزا خبر
 هم نداشتند، اینها ماندند. بسلیم خان که خیر شد
 اکثر مردم میرزا را در سید خانه حکم کرده و میرزا
 کامران تا به پیره و خوشاب رفته بود که در همان
 حدود آدم گھگھر لصد سید و مکر در قید آورده پیش
 حضرت پادشاه آورد، عاقبت
 الامر جمیع خوانان و سلطانین و وضع و شریف
 و صغیر و کبیر و سپاهی و رعیت و غیره که از دست
 میرزا کامران داغها داشتند در آن مجلس متفق

شده بعرض حضرت پادشاه رسانیدند، که در
 بادشاهی و تحکم رسم برادری منظور نمی باشد، اگر
 خاطر برادر میخواستید ترک بادشاهی بکنید، و اگر
 بادشاهی میخواهید ترک برادری بکنید و این
 همان میرزا کامران است که از سبب او در
 دشت قباچاق بسر مبارک ایشان چه نوع زخم
 رسیده بود و به افغانان مکرو فریب داده یکی
 شده و متفق شده میرزا هندان را کشت،
 و اکثر چغتائی از سبب میرزا نابود شده و
 اهل و عیال مردم به بند رفت و بپای ناموس
 شد، دیگر مجال نمانده که عیال و اطفال مردم
 من بعد تاب بند عذاب ندارند و دیگر ما بر
 جنم جان و مال و اهل و عیال مایان همه تصدیق
 یکتا موی حضرت این برادر نیت این دشمن
 حضرت است، سخن مختصر که همه جمع شده ما به
 اتفاق بحد شده بعرض رسانیدند که عی رضه گر ملک
 سراقنده به، و حضرت پادشاه در جواب فرمودند

که اگر چه این سخنان شمایان خاطر نشان من می کند
 اما دل من نمی شود، همه فریاد بر آوردند و گفتند
 که آنچه بعرض رسانیده شده است عین مصلحت
 است، آخر الامر حضرت فرمودند، که اگر مصلحت
 و رضا مندی همه شمایان درین است پس همه شمایان
 جمع شوید و محضر نویسد، همه از یکین و یسار
 امرایان جمع شده نوشته دادند بهمان مصلحت را، رفته
 که ملک سمرقنده به، بحضرت پادشاه هم ضرور شد
 در نواحی رهتاس که رسیدند به سید محمد حکم
 کردند که هر دو چشم میرزا کامران را میل کشند
 در ساعت رفت و میل کشید.

مختصر حالات گلبدن بیگم

گلبدن بیگم، ظہیر الدین محمد بابر بادشاہ کی تیسری لڑکی تھی، اسکی ولادت ۱۵۱۷ء میں ہوئی، بابر کی عرصہ سے تمنا تھی کہ وہ ممالک ماوراء دریا کے سندھ فتح کرے اور وہ اسی خواہش کے درپے تھا جب گلبدن بیگم کی ولادت ہوئی اور جن اتفاق سے گلبدن بیگم کی عمر تین چار برس کی ہوئی وہ اپنے دیرینہ خواہش کے مطابق ابراہیم لودی کو پانی پت کے میدان میں شکست دیکر ہندوستان کا پہلا مغل بادشاہ ہوا، یہ وہ زمانہ تھا جب ہنری ہشتم انگلینڈ میں بادشاہ تھا، گلبدن نے اپنی عمر میں مختلف بادشاہوں کے زیر اثر گزارا، اس کی صغر سنی میں گو بابر کا بل کے تحت پرتمکن تھا مگر ہندوستان کے فتح کے خیال میں سرگرم تھا، اسکے انتقال کے بعد ہمایون اسکی وصیت کے مطابق ہندوستان کا بادشاہ ہوا مگر کچھ ہی عرصہ گزارا تھا، کہ اسکو کا بل بھانگنا پڑا اور گلبدن بیگم اسکے ساتھ تھی، راہ کی تمام صعوبتیں اُس نے با تفصیل ہمایون نامہ میں تاریخ کی ہیں گلبدن بیگم کی عمر کا آخری حصہ اکر کے زمانہ میں گزارا، گلبدن بیگم کی والدہ کا نام دلدار بیگم تھا، جب دلدار بیگم کا

انتقال ہو گیا وہ ماہم بیگم (بابر کی دوسری بی بی) کے سپرد کی گئی تاکہ وہ اس کی تعلیم و تکریم بخوبی کر سکے، چونکہ ماہم بیگم کی متعدد اولادیں جناح ہو چکی تھیں، اس لئے اُس کو گلبدن بیگم کے ساتھ خاص محبت ہو گئی تھی اور اُس نے گلبدن کی تعلیم میں نہایت سرگرمی اور مستعدی سے کام لیا،

جب بابر کو ابراہیم لودی پر شک واپنا پنا کے میدان میں اس کو فتح حاصل ہو گئی اور وہ ہندوستان کا بادشاہ تسلیم کر لیا گیا، اس نے اپنے تمام افراد خاندان کو کابل سے ہندوستان طلب کیا، گلبدن بیگم اپنی دوسری ماں ماہم بیگم کے ہمراہ ہندوستان روانہ ہوئی اور ۲۷۔ جون ۱۵۱۹ء کو آگرہ پہنچ گئی، بابر اپنی لڑکی کو دیکھ کر بے انتہا مسرور ہوا،

بابر نے ۱۵۱۹ء میں وفات پائی، بابر کی وصیت کے مطابق بہایون نے زمام سلطنت اپنے ہاتھ میں لی، مگر شیر شاہ سوری کے تعاقب کی وجہ سے اُسے کابل واپس جانا پڑا، اس سفر میں جو واقعات پیش آئے اور جو دشواریاں اس کو

برداشت کرنی پڑیں، وہ ہمایون نامہ میں بالتفصیل
درج ہیں، ہمایون نامہ حقیقتاً ہمایون کے زمانہ کی مفصل
تاریخ ہے جس کی ہمایون کے حکم کے مطابق اُس کی
ہن گلبدن بیگم نے نہایت شہستہ اور آسان
فارسی میں انوکھے طرز ادا کے ساتھ مرتب کیا
ہے۔

گلبدن بیگم کی عمر ۸۰ سال کی ہوئی، اور
سلسلہ میں اُس نے اکبر کے زمانہ میں وفات
پائی۔

بہت نام کے بی اگر والہ شناسی پریس الہ آباد میں طبع ہوا۔